

Planinski vestnik 4

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1983

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1983

4

letnik LXXXIII izhaja od leta 1895

vsebina

Stanko Ravnik	Mejniki razvoja slovenske planinske organizacije v zgornji savski dolini	217
Dr. Miha Potočnik	Skalaški stebri	226
Vladimir Stojan	Rast MO PD Jesenice	231
Viktor Novšak	Elektrifikacija Vršiča	233
Stanko Ravnik	Ko so na Golici še cvetele narcise	234
Ciril Praček	Rožca — naš St. Moritz	236
Iztok Tomazin	Klin	237
Stane Oblak	Spoznanje v steni	242
Roman Cerar	Kadar nam gre za nohte — sneg ...	243
Andrej J. Dernikovič	Reminiscenci	244
Ivan Gams	Suho leto 1981-82 za Triglavski ledenik	246
Branka Napotnik	Borca sta bila z nami	249
Viktor Košir	Pod ostenji martuljških vrhov	250
Eva Jurkovič	Smučanje, ture, disco in zobna pasta ...	251
	Društvene novice	252
	Varstvo narave	260
	Iz planinske literature	262
	Razgled po svetu	267

Naslovna stran:

Triglavska severna stena, 1982 — Avtor Aleš Doberlet

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marjan Krišelj, p. p. 44 61119 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak (alpinizem), ing. Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel, Izток Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, Franci Savenc (alpinizem), ing. Albert Sušnik (fotografija), ing. Pavle Šegula (tehnični urednik), Franc Vogel-nik, dr. Tone Wraber (varstvo narave in okolja). Izdajateljski svet pri PZS: Božo Jordan (predsednik), Matjaž Černe, Viktor Pergar, Zoran Naprudnik, Stanko Klinar, Milan Čilenšek, Marijan Krišelj, Milan Naprudnik. Naslov: Planinska zveza Slove-nije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, Ljubljana, p. p. 214 — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina je 650 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 \$. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi gla-sila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Prešernova koč na Stolu — 1968. Z leve v prvi vrsti: Franc Konobelj-Slovenko, Tone Bole, Boris Zihel, Matija Klinar («Trebušnik»), Miha Potočnik, Joža Čop, Tone Bučer

Foto Jože Vidic

MEJNIKI RAZVOJA SLOVENSKE PLANINSKE ORGANIZACIJE V ZGORNJI SAVSKI DOLINI

STANKO RAVNIK

Pred 80 leti, ko je bil dvoglavi cesarski orel na vrhuncu svoje moči in je s svojimi črnimi krili in kremplji strašil po naših gorah in hribih, je bilo na Jesenicah ustanovljeno *PRVO SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO* za sodni okraj Kranjska gora. Ustanovitev slovenske planinske organizacije, poleg nemške, je bilo pogumno dejanje. Opravili so ga: učitelj Milan Guštin in Frančišek Rant ter tovarniški delavec Peter Rozman.

Ko že omenjamo ustanovitelje SPD v naši Dolini, potem je prav, da se spomnimo še prvih planincev, gorskih vodnikov, lovcev in pastirjev, ki so s svojimi alpinističnimi podvigi že v 18. in 19. stoletju dokazali, da v dolini med Julijskimi Alpami in Karavankami živi in gara rod slovenskih planincev. Na prelomnici med 18. in 19. stoletjem sta iz naše doline znana plezalca brata Jakob in Janez Dežman. Jakobu je skupno z Valentinom Staničem uspelo že pred 175 leti povzpeti se na vrh Triglava, brat Janez, ki je kaplanovai na Jesenicah, pa ga je dosegel smo leto dni pozneje — 1809. leta. To so bili časi, ko so puške Napoleonovih soldatov iz naših krajev pregnale dvoglavega črnega orla in ko je Napoleon pozval naš narod: »*Ilirija vstan'!*« Malo pozneje, v 19. stoletju, ko se je v naše kraje vrnil dvoglavi orel, so v naši dolini živeli tile planinci: Janez Žerjav, Gregor Žerjav, Janez Kosmač, Janez Klančnik, Gregor Rabič, Janez Klinar, Jakelj, Košir, Bobek, Luks in še mnogo drugih. Ko je šlo 19. stoletje proti zatonu, je za župnika na Dovje prišel Jakob Aljaž, mož poln ljubezni do naših gora. Aljaž je takoj ugotovil, da DÖAV zato gradi koč po Karavankah in triglavskem območju, da bi naše gore ponemčil. Da to prepreči, je od občine Dovje kupil vrh

Triglava in zemljišče na Kredarici. Še v prejšnjem stoletju je dal na svoje stroške postaviti na vrhu Triglava »stolp«, da je tako javno povedal: »Triglav je slovenska gora!« Šel je še dalje. Najel in plačal je dva svoja farana, gorska vodnika Janeza Klinarja in Jaklja, da sta v severno pobočje Triglava vklesala pot, ki je še danes uporabna. Vsi ti možje, posebno pa Aljaž, so postavili temelj slovenski planinski organizaciji v gornjesavski dolini.

Kje so potem vzroki, da je SPD za sodni okraj Kranjska gora bilo ustanovljeno 10 let pozneje kot v Ljubljani, 8 let za Radovljico in 4 leta za Kranjem? Vzroka sta dva: Ozek krog slovenskih izobražencev in revščina. V Ljubljani, Radovljici in Kranju so bili široki krogi intelektualcev, ki so bili razmeroma tudi dobro situirani in niso bili povsem odvisni od nemških delodajalcev, čeprav so bili zavedni Slovenci. Na Jesenicah in v naši Dolini je bilo drugače. Od Jesenic do Rateč je bil pred 90 leti en sam slovenski zdravnik, en sam sodnik, en notar, trije »šomoštri« in trije dušni pastirji — v vsej dolini je bilo malo črnega kruha. Jesenice so bile malo industrijsko naselje z edino tovarno na celotnem področju. Kapital, tehnične in administrativne kadre te tovarne so sestavljali nemški priseljenci, ti pa so verjetno podpirali DÖAV. Od tovarniških delavcev, ki so bili zaposleni po 12 ur na dan skozi ves teden, in od zgaranih kajzarjev, čeprav so hodili v hribe, ni bilo pričakovati, da bi ustanovili slovensko planinsko društvo.

Aljaž ni mogel sam preprečiti posegov »DÖAV« v naših gorah. Tako je ta tuja organizacija zgradila več planinskih postojank na Karavankah, med njimi Kočo na Golici, v Julijskih Alpah *Hubertushütte* v Vratih, na Triglavu *Deschmannhütte* in na Vršiču *Vosshütte*. Postavitev koče na Golici je zbudila zavedne slovenske planince na Jesenicah, da so 19. 4. 1903 ustanovili *Slovensko planinsko društvo* — za sodni okraj Kranjska gora. Odbor novega SPD je bil delaven. Zbral je okoli sebe številno članstvo,

Joža Čop,
slikar Jaka Torkar
Foto Jaka Čop

Kadilnikova koča na Golici

lotil se je gradnje *Slovenske poti*, visoko nad nemško, na vrhu Golice pa je že leta 1905 zgradil kočo, ki so jo poimenovali po starosti slovenskih planincev — *Francetu Kadilniku*.

Po nekaj letih uspešnega dela je v odboru prišlo med posamezniki do trenja, kar je imelo za posledico, da je sedež društva prešel v Kranjsko goro. V Kranjski gori je krmilo SPD vzel v roke zdravnik dr. Tičar. Najprej je ugotovil, da je odbor SPD na Jesenicah svojo dejavnost usmerjal samo na Karavanke in premalo v Julijce. Delovni načrt je bil: »Da se morajo vsi planinci boriti za vsako ped slovenske zemlje in da morajo biti in ostati naše gore *slovenske!*« Ko je uresničeval svoj delovni program, se je povezal z Jakobom Aljažem in tako so bile zgrajene slovenske planinske postojanke: Od leta 1909 do 1910 — *Aljažev dom* v Vratih in leta 1912 na Lepem sedlu na Vršiču *Dom Dr. Tičarja*.

Nastopilo je usodno leto 1914. V Sarajevu so v juniju odjeknili strelji atentatorjev. Ti strelji niso bili vzrok, da se je začela svetovna vojna, ki je ustavila vsako delo v SPD. Kdo je resnični krivec za to vojno — bo razkrila šele zgodovina. V tej vojni so se za tuje državne interese morali boriti in umirati na frontah od Doberdoba pa do Karpatov tudi naši možje in fantje. Žrtvovan je bil »cvet« slovenskega naroda; obležal je na krvavih poljanah. Po končani vojni pa nesreče za naš narod še ni bilo konec, čeprav sta bila iz naših krajev pregnana dvoglavi črni orol in DÖAV. Po londonski pogodbi je bila vključena tudi »kravja kupčija« na račun slovenskega ozemlja in naroda. Na osnovi te pogodbe je pričel po vojni delovati diplomatski meč, ki je od živega slovenskega telesa začel sekati posamezne ude in če bi temu razkosavanju vsaj deloma ne nasprotovala četrta velesila, ki ni bila sopolpisnica Londonske pogodbe, ker je v vojno vstopila šele leta 1917 — bi kruto usodo Primorske, Trsta, Istre in Zadra doživel ves naš narod. Nikoli v zgodovini niso Karavanke razmejevale Slovencev, po vojni pa so bile presekane na dvoje. Tako je nova državna meja tekla po Karavankah in v Julijcih je naš očak Triglav postal mejni kamen v bodeči žici, ki ni tekla samo proti zahodu, ampak je bila raztegnjena čez bohinjske hribe daleč proti jugozahodu.

Tudi po vojni je sedež SPD za sodni okraj Kranjska gora ostal še naprej v Kranjski gori, vse do reorganizacije PD v letu 1924.

Planinske kočice na Karavankah in v Julijcih so preživele vojno. Toda bile so izropane in potrebne obnove. Dom dr. Tičarja na Vršiču je prišel pod Italijo. Nemško kočo (*Vosshütte*) na Vršiču smo preimenovali v *Erjavčevo kočo*, tudi *Deschmannhütte* na Triglavu je dobila novo ime. Za koči na Golici, bivšo nemško in Kadilnikovo so nastala trenja med Jesenicami in Ljubljano. Leta 1922 je uspelo odborniku Francu Verwegerju, da so bivšo kočo avstro-ogrskega poveljnika Rümmla, ki je med vojno gradil cesto čez Vršič, predelali v planinsko postojanko Kočo na Gozdu.

V marcu leta 1924 je bilo ustanovljeno SPD za Jesenice. Glavni organizatorji so bili: Ivan Velepčič, Ivan Šetinc, Jakob Čop st., Franc Bohinjč, Janez Černe, Janez Pohar in Voje. Ti sicer marljivi planinski delavci niso bili naklonjeni alpinizmu in niso mislili na vzgojo mladine v alpiniste. Zato so že pred osamosvojitvijo SPD za Jesenice usta-

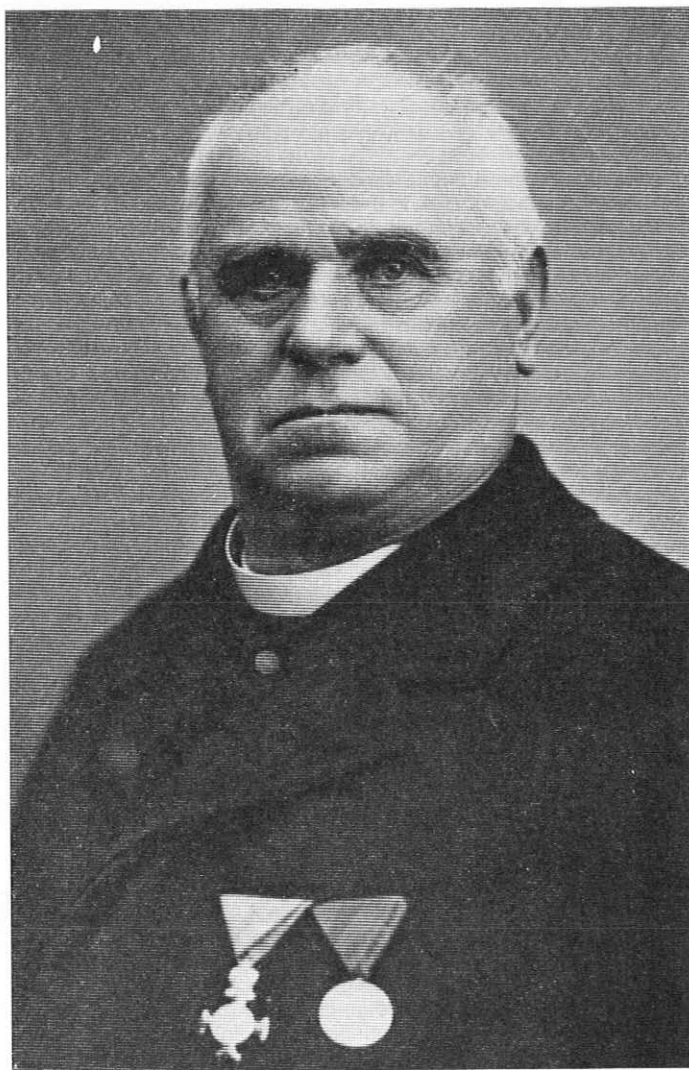
novili podružnico TK Skala. Jeseniška Skala je bila šola za alpiniste in turne smučarje. Glavni organizatorji in odborniki so bili: Žirovnik, Kosmač, Koželj, Jakob Čop st., Miha Čop, Joža Čop, dr. Miha Potočnik in Drago Korenini. Jeseniški Skali je uspelo, da je vzgojila vrsto plezalcev in turnih smučarjev: Joža Čopa, Matevža Freliha, dr. Miha Potočnika, dr. Joža Hafnerja, Tomaža Ravhekarja, Maksa Medjo, Andreja Moreta, Maksa Dimnika, Janeza Brojana, Toneta Dovjaka, Staneta Koblerja, Cirila Pračka in še mnogo drugih. Skalaši so v Julijcih zgradili več bivačkov, na Rožci pa smuško kočo.

V Mojstrani so ustanovili SPD v januarju leta 1928. Tudi to društvo je poleg Aljaževega doma v Vratih poskrbela za razvoj planinstva z gradnjo koč pod *Kepo* in z ustanovitvijo GRS.

SPD v Kranjski gori je v novi obliki prevzel in uspešno vodil Jožef Lavtižar, vse do leta 1941. Bili so zelo dejavni pri gradnji novih poti — na Prisojnik in na Mojstrovko. Poleg že obstoječih koč, *Erjavčeve* in *Koče na Gozdu*, so v Krnici zgradili še novo planinsko postojanko.

V Ratečah so ustanovili SPD leta 1933. Zgrajene so bile planinske postojanke na *tromeji* in v *Tamarju*.

Že v letu 1938, ko so se po Karavankah pojavili »kljukasti križi«, ki so grozeče štrleli čez mejo, smo občutili morečo silo, ki je naznanjala, da je naša svoboda v nevarnosti. Toda delo v planinskih društvih je teklo naprej, še smo hodili v hribe, bolj v Julijce kakor na Karavanke.

Prišlo je leto 1941. Prve tri mesece so nas pretresale hude novice, ki so govorile o poteku vojne na zahodnih bojiščih Evrope. Delo v planinski organizaciji je že delno ohromelo. V aprilu sta nemški in italijanski fašizem surovo napadla Jugoslavijo. Hitlerjev namen je bil, uničiti vse jugoslovanske narode — ali pa jih vsaj zasušniti. Temu so se uprli delovni ljudje Jugoslavije. Tako so jugoslovanske gore postale prva bojna črta v borbi za svobodo. Skupno z jugoslovanskimi narodi so se v vrstah partizanov borili in umirali številni planinci do končne zmage nad fašizmom.

PD od 1. 1945 dalje

SVOBODA! En sam mogočen klic naroda; to je vrisk, ki je odmeval po dolinah in planinah!

Na Jesenicah smo že poleti 1. 1945, še prej kot je bila formalno ustanovljena Planinska zveza Jugoslavije, ustanovili v okviru FD *Joža Gregorčič* — planinsko sekcijo. Takoj smo začeli nujna popravila planinskih postojank v Triglavskem pogorju in na Vršiču. Da je planinstvo zaživelo v polnem razmahu, smo ugotovili na prelepi proslavi »*Triglav v svobodi*«, poleti leta 1946. Čeprav planinske postojanke na Triglavu še niso bile v celoti urejene in oskrbovane, je takrat svobodnega očaka obiskalo več kot tisoč srečnih planincev. Kres na vrhu Triglava, ki je gorel vso noč, je oznanjal pričetek proslave in gorski mir so zmotile neštete petarde. Žareči fosforni slapovi čez severno steno Triglava so bili izraz zmagoslavja naroda.

Ko je bila ustanovljena PZJ, so na Jesenicah takoj ustanovili samostojno PD. Za razvoj planinstva, posebno za letni in zimski alpinizem, GRS, turno smučanje, mladinski odsek, gradnjo gorskih poti in markacijsko službo, varstvo narave in široko

izveden gospodarski program. V vsem tem so v glavnem sodelovali planinci Janez Krušič, Uroš Župančič, Karol Korenini, Maks Medja, Andrej More, Maks Dimnik, Niko Tancar, Pavle Dimitrov, Stane Koblar, Ciril Praček, Ludvik Zalokar, inž. Dušan Sikošek, Jože Makovec, Dolfe Kramžar, Cveto Jakelj, Albert Krapež, Jože Bertoncej, Janko Šilar, Jakob Čop ml., Janez Černe, Anton Blažej, Ivan Šavli, Viktor Novšak, Lojze Mrak, Zvone Teržan, Ivan Pohar, Franc Zupančič, Janez Košnik, zakonca Stojan, zakonca Miklič, Mirko Šteblaj, Tepina, Milan Polak, Tone Gluhar, Mitja Košir, Milan Füle in še mnogo drugih.

Delo in uspehi teh marljivih planincev so:

Vrsta odličnih plezalcev, ki so svojo sposobnost dokazali, ne samo v naših gorah, osvajali so tudi že najvišje gore zunaj Evrope. Moderno opremljena in izurjena GRS, sposobna tudi reševanja z lavinskimi psi.

Množičen in zaveden mladinski odsek.

Popravila in novogradnje planinskih postojank in bivakov: Za Akom, Tičarjev dom, Erjavčeva koča, Koča pri izviru Soče, Koča pod Špičkom, brunarica na Voglu, Koča GRS na Španovem vrhu in ureditev in popravila »Mladinskega doma« v Martuljku. Gradnja nove koče na Golici.

Jeseniško PD organizira že več let na Vršiču »slikarsko kolonijo«. Na njegovo iniciativo so vsako leto prirejena »srečanja planincev rojakov treh dežel«, ki so vsako leto v drugi deželi v organizaciji domačega društva. PD Jesenice sodeluje z ZB Jesenice-Javornik pri spominskem zimskem pohodu na vrh Stola. Člani PD Jesenice, so skupno s planinci sosednjih društev sodelovali pri organizaciji Titove štafete z vrha Triglava.

Planinsko društvo Mojstrana

Podjetni planinci iz Mojstrane so takoj po koncu II. svetovne vojne prijeli za delo in šli po poti svojih slavnih prednikov: Aljaža, Klinarja, Jaklja, Klančnika in vrste drugih. Ponovna uradna ustanovitev PD je bila sicer šele 27. 1. 1947. leta, čeprav je bilo

Miha Čop — predsednik
Jeseniške Skale. Fotografirano
»Za Akom«, VIII. 1936

Jalovec s Slēmena

Foto Franc Pavlin
Jesenice

članstvo že prej aktivno pri markiranju in popravilih gorskih poti in koč. Najprej so se lotili dela za ureditev Staničeve koče. Vse delo je teklo »udarniško«. Ko pa jim je bil leta 1950 dodeljen v upravljanje Aljažev dom v Vratih, so skrb za Staničevo kočo oddali PD Javornik-Koroška Bela. Že leta 1947 so ustanovili alpinistični odsek in GRS. Delo z mladino je rodilo bogate uspehe — saj so lahko ponosni na vrsto odličnih plezalcev in sposobnih gorskih reševalcev. Njihovi alpinistični tečaji so vedno izvedeni na najvišji strokovni ravni. Skrbijo tudi za razvoj kulture svojega članstva z raznimi predavanji. Zadnja leta organizirajo tudi »slikarsko kolonijo«, ki se je vsako leto udeleži vedno več umetnikov iz raznih krajev.

Gospodarski uspehi so vidni, saj je Aljažev dom izredno lepo urejen in oskrbovan. Skrbijo tudi za vzdrževanje in markiranje gorskih poti v Triglavskem gorovju.

Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela

To društvo pred II. svetovno vojno ni bilo samostojno — planinci s tega področja so bili člani PD Jesenice. Toda že leta 1946 je 16 članov z Javornika izstopilo iz PD Jesenice in se pripravilo za ustanovitev lastnega društva. Po prijavi za vpis, dne 5. maja 1947. leta, je bil ustanovni občni zbor in sicer 19. 11. 1947. leta. Že pred ustanovitvijo so bila izvršena dela pri vzdrževanju in markiranju čez 20 km gorskih poti. Prvo leto obstoja je društvo štel 89 članov. Prvih pet let je bil predsednik društva Janko Vilman. V tem času je društvo prevzelo in obnovilo planšarsko kočo na Zasipski

planini in leta 1953 prevzelo v upravljanje Staničevo kočo. Za Vilmanom je prevzel predsedstvo Franc Kreuzer. Pod njegovim vodstvom je društvo prevzelo v upravo ekonomijo na Pristavi v Javorniškem rovtu in jo preuredilo v planinsko postojanko. Pod predsedstvom Franca Svetine je leta 1959 bila zgrajena planinska postojanka v Zgornji Krmi — Kovinarska kočica. Naslednja leta so društvo vodili še predsednik Vinko Mirtič, Alojz Gajšek, Franc Svetina, Teodor Kreuzer, od leta 1974 naprej pa vodi društvo Marjan Beg. Zadnje čase ima društvo mnogo dela pri razširitvi Prešernove kočice na Stolu. Število članstva se je dvignilo od začetnih 29 na 1832 danes.

Planinsko društvo Gozd Martuljk

Čudoviti Srednji vrh v Karavankah in še lepa Široka peč, Špik in Riglica v Julijskih Alpah — to so biseri naše Gornjesavske doline. Sam Gozd Martuljk je majhen kraj, pa so kljub temu 11. 9. 1949. leta ustanovili lastno PD. Prvi predsednik je bil Miha Robič, pomagali pa so mu še Ciril Robič, Marija Klaunder, Peter Robič, Anton Oman, Jože Lavtižar, Jože Pintar in še vrsta vaščanov. V prvem letu obstoja društva je bilo aktivnih 167 članov. Društvo je prevzelo v upravljanje Kočo na Gozdu, v katero je s prostovoljnimi delom napeljalo elektriko. Toda stroški vzdrževanja kočice in draga režija so povzročili, da so kočico prepustili drugemu društvu. Svojo vlogo pri vzgajanju mladine je društvo vsa leta odlično izvrševalo — prirejali so alpinistične tečaje, izlete in prav posebej so bili uspešni pri turnem smučanju in prirejanju smuških tekmovanj. Že od ustanovitve dalje skrbijo, da je pot iz Krnice in od Črne vode na Špik dobro zava-

Dr. Josip Tičar,
zdravnik v Kranjski gori

rovana in markirana. Skrbijo tudi za pot v Martuljkovi skupini, Pod Špik in Za Ak. Na svojem ožjem področju so zgradili v Martuljkovi skupini bivak »Pod srcem«. Društvo vodi sedaj Janez Mertelj in ima 277 članov. Poleg finančnih težav ima društvo tudi težave z osipom članstva.

Planinsko društvo Kranjska gora

Kranjska gora, nekoč opevana lepa Borovška vas, ima staro planinsko tradicijo. Že pred 75 leti je bil sedež SPD za gornjesavsko dolino v Kranjski gori. SPD sta odlično vodila vse do reorganizacije SPD leta 1924 dr. Tičar in dr. Grašič. V novi obliki planinske organizacije leta 1924 je predsedstvo prevzel podjetni Lavtižar. V samostojnem društvu Kranjske gore je do leta 1926 bila vključena tudi skupina planincev iz Mojstrane. Lavtižar je pravilno sklepal, ko je ugotovil, da nove meje po Karavankah in Julijcih zapirajo možnost za razvoj alpinizma v Borovški vasi. Uspelo mu je ne samo vklesati pot na Prisojnik, ki jo je mojstrsko izpeljal Janez Vertelj, ampak tudi pot po severni strani Mojstrovke. Za novo kočo v Krnici je poklonil svoje zemljišče.

Po končani II. svetovni vojni so v Kranjski gori začeli takoj planinsko delovati. Prvi predsednik je bil Peter Klofutar, ki je PD vodil do leta 1948. V tem razdobju je društvu uspelo, da so bivšo kočo graničarjev ob poti na Vršič preuredili v planinsko postojanko Mihov dom. Od leta 1948 pa do leta 1953 je bil predsednik Alojz Robič. Naslednjih deset let je vodil društvo Andrej Tarman. Pod njegovim vodstvom so v letu 1955 obnovili drogove električne napeljave od Mihovega doma do Koče na Gozdu; vsa ta dela so opravili udarniško. Rešili so tudi problem pitne vode v Koči v Krnici z gradnjo vodovoda čez Gruntov graben. Pri teh delih je veliko pomagala tudi mladina. Leta 1970 so spet obnovili električne drogove od Mihovega doma do Koče na Gozdu, zamenjali so drogove z impregniranimi; tudi ta dela so bili opravili udarniško. Naslednja leta, do leta 1972, so se izmenjali predsedniki Janez Lupša, Janez Kerštajn in Ivan Oman. Od leta 1973 naprej vodi društvo ponovno Andrej Tarman. Društvo oskrbuje in upravlja tri planinske postojanke: Kočo v Krnici, Mihov dom in Kočo na Gozdu. Koča na Gozdu je potrebna nujnega popravila in trenutno ne obratuje. Društvo skrbi za vzgojo mladine z organiziranjem plezalnih tečajev in pohodov v Julijske Alpe in druge naše gore. Društvo ima v oskrbi dve planinski poti, pot na Prisojnik z odcepom skozi Okno in pot čez Križko steno. GRS šteje 19 članov in 5 pripravnikov; vodi jo načelnik Marjan Lavtižar. Društvo ima v centru Kranjske gore lastne klubske prostore, ki jih je samo obnovilo. V teh prostorih deluje tudi pisarna PD, ki posreduje planincem in turistom informacije o poteh in kočah okoliškega gorskega sveta.

Planinsko društvo Rateče-Planica

Planinska organizacija v Ratečah verjetno nujno potrebuje gospodarsko pomoč in pomoč v dodatnih kadrih, da bo lahko izvrševala vse naloge PD ob treh mejah. Društvo je pred II. svetovno vojno zgradilo na tromeji planinsko kočo, ki je bila dobro obiskovana v vseh letnih časih. Tromeja je izredno lepa razgledna točka v Karavankah, na vrhu se stikajo tri državne meje. Naši sosedi so po vojni svoje planinske postojanke povečali, naše pa nismo niti obnovili, kot da Karavanke niso tudi slovenske. Če so urejene vse zahteve o gibanju ob mejli, bi na tromeji bila lahko slovenska koča, kakor je na Stolu in bo še letos tudi na Golici.

Na poti od Zelencev mimo planiških skakalnic pa do Doma v Tamarju spoznamo čudovit planinski svet. Tamar sam, kljub temu, da je do tja speljana avtomobilska pot, je še vedno raj za vsakega planinca. Tamar je izhodiščna točka za plezalne smeri in pota na Rateško Ponco, Jalovec, Travnik, čez Sleme in skozi Grlo na Mojstrovko. Toda ves ta čarobni planinski svet je, kar zadeva število obiskovalcev — v senci Triglava, ki smo ga zaradi nekaj metrov višinske razlike, nehote spremenili v »romarsko meko« slovenskih planincev.

Sklepna beseda

Ob zadnjem mejniku razvoja planinske organizacije Rateče niso merilo, saj je ugotovljeno, da je planinska organizacija v gornjesavski dolini najmočnejša telesno-kulturna skupina občanov. Planinska društva v svojem delovnem programu nimajo le gradnje in vzdrževanja že obstoječih planinskih postojank, ampak skrbje tudi za vzgojo širše plasti naroda v ljubezni do gora in do domovine.

SKALAŠKI STEBRI

DR. MIHA POTOČNIK

V naših gorah je nekaj skalaških stebrov, tako imenovanih po prvenstvenih plezalcih — Skalaših! So pa to tudi ljudje, ki jih upravičeno imamo za stebre »Skale«.

Z Jesenic sem dobil prijazno skalaško naročilo, naj ob osemdesetletnici planinstva v Dolini napišem prispevek o treh jeseniških vodilnih in najbolj znanih Skalaših: Jožu Čopu, Matevžu Frelihu in Dragu Koreniniju.

Po mojem mnenju pa je potrebno napisati nekaj besed še o četrtem: Mihu Čopu.

Pravzaprav pa bi bilo treba pisati o celotni nad 400-glavi jeseniški skalaški družini, ki je segala od Rateč do Radovljice in Bohinja. Vendar je o tem svojčas obširno pisal v Vestniku Evgen Lovšin. Podrobne podatke in spomine je zbral dolgoletni tajnik Stanko Ravnik. Lahko samo še enkrat zapišemo in potrdimo, da je bila jeseniška Skala (čeprav »podružnica« ljubljanske, vendar nadvse samostojna) središče in težišče planinskega dogajanja in novatorskega mladostnega razvoja v Dolini. Podružnici slovenskega planinskega društva Jesenice in Kranjska gora pa pozneje še Dovje-Mojstrana, so med obema vojnama skrbele predvsem za tedanje klasično planinstvo, za kočje in planinska pota. Skala pa je od prvotnih planinskih (Stol—Golica) in smučarskih tekaških tekmovanj (znane so skalaške tekme na 50 in 30 km) našla zelo zgodaj pot v planinsko in gorsko brezpotje, v gorski plezalski alpinizem, v visokogorsko turno smučanje in zimske vzpone, v planinsko fotografijo (mednarodni mojster Slavko Smolej in drugi), v sodelovanje v obeh prvih slovenskih celovečernih filmih in v pionirsko tekmovalno smučanje v smuku in slalomu.

Vendar, vrnimo se k našim Skalašem!

MIHA ČOP

je bil dolgoletni predsednik podružnice TK Skala na Jesenicah vse do svoje veliko pre zgodnje smrti, 2. marca 1938. Ni bil nič v sorodstvu z Jožem, čeprav so ju pogosto imeli za brata in so ju zamenjavali.

Nekdanji prostovoljec v I. balkanski vojni, ranjen na črnogorskem Tarabošu, kot politično sumljiv srbofil ob Cankarju in drugih, avstroogrski jetnik na ljubljanskem gradu ob začetku I. svetovne vojne in »preporodovec«, zelo zgodaj spreobrnjeni orjunaš (po trboveljskih dogodkih) je kot uradnik in pozneje šef carine na Jesenicah nadvse uspešno, demokratično in domiselno vodil jeseniško »Skalo« od uspeha do uspeha. Imel je nenavaden posluh in razumevanje za skalaško mladino in za njena nova stremeljenja, ki so jih mnogi stari in starokopitni planinski odborniki — predvsem v osrednjem SPD pa tudi na Jesenicah — še obsojali kot prevratniška. Bil je velik vzpodbudnik in pospeševalec. Bil je prvi, ki je mladim smučarskim alpskim tekmovalcem v alpskih disciplinah (Praček, Heim, Čop, Koblar itd.) priskrbel poklicnega avstrijskega trenerja Harrerja in tako utrl prve smuke slovenskega alpskega smučarstva v mednarodno olimpijsko areno. Na takrat že stara leta — za svojo življenjsko 50-letnico na svoj rojstni dan — je z nami preplezal severno Triglavsko steno. Znamenit je njegov takratni vpis v spominsko knjigo: »Samega sebe obrajtam!« In potem je še večkrat plezal z nami po Martuljku in Škrlatici. Kako se je znal veseliti z nami nad našimi plezalskimi prvenstvenimi uspehi. Dramatična in človeško vrhunska je njegova pomoč (šef carine ponoči ilegalno iz zapora izpusti carinskega jetnika) trentarskemu vodniku Antonu Kravanji-Kopiščarju, ki je za ves, ob nadelavi plezalne poti po severni steni Mojstrovke zasluženi denar, nakupil v Avstriji poln nahrbtnik saharina in kremenčevih kamenčkov za vžigalnice, da bi jih prodal v Italiji in tako obogatil svoj poletni zaslužek, pa so ga na meji na Golicah ujeli financarji in kot arestanta privedli na Jesenice. Kazen bi bila petkratna vrednost tihotapljenega blaga in večletni zapor (glej tudi »Triglav — gora in simbol«).

Tak je bil Strojev Miha z Blejske Dobrave, nepozabni predsednik jeseniške »Skale«.

JOŽA ČOP

Vsa naša ožja planinska in širša slovenska javnost podrobno pozna Joža Čopa kot planinca, plezalca, gorskega reševalca, pa tudi kot nadvse vedrega človeka in duhovitega šaljivca. O njem je veliko poročal Planinski vestnik, pisatelj Tone Svetina pa mu

je posvetil celo roman »Stena«. Številni planinci širom po domovini so ga osebno poznali in se ga spoštljivo spominjajo.

Kot Jožev dolgoletni soplezalec v »zlati navezi« in prijatelj pa bi ob gornjesavskem planinskem jubileju rad bralcem o Jožu sporočil nekaj njegovih morda manj znanih človeških in »dolinskih« potech.

Po poreklu iz Bohinja, odkoder se je na železarske Jesenice preselil njegov oče (večkrat je rad rekel, da je »bohinjskega platu kol«), je skromno živel v družbi devetih bratov in ene sestre. Družino je odlikovalo veliko družinsko prijateljstvo in medsebojno spoštovanje. Večina Čopov je bila zaposlena v Železarni takratne Kranjske industrijske družbe (K.I.D.). Tudi Joža je šel na delo že s 14. leti — potem ko je — kakor se je rad večkrat pošalil — »štiri leta hodil v prvi razred« tedanje ljudske šole.

Številni Joževi bratje so bili po večini dobri planinci in gorohodci, posebej še starejši brat Jaka (oče sedanjega »Jakca Čopa«), pa mlajši Albin, Francelj in Karol. Sestra Jerca je bila več let oskrbnica v Kadičnikovi koči na Golici, Joža in Albin pa njena prilžnostna nosača. Tako je bil Albin na znameniti norčavi tekmi: Koroška Bela (start)—Valvazorjev dom—Prešernova koča—vrh Stola—Vajnež—Medji dol—Golico—Planina pod Golico (cilj) prvi s časom 4 in pol ure, Joža pa drugi.

Čopovi so imeli izredno mater, skromno, kot mravlja pridno in dobrodušno. Slovenci v veliki meri sodimo značaj človeka in njegovo vrednost po njegovem odnosu do matere. »Kulta« matere ne poznamo samo pri Cankarju, on ga je samo najlepše in najspoštljiveje opisal.

Joža in mati sta se odlično razumela. Zabavale so jo njegove šale in duhovite vragolije. Pa se je Joža — ob sicer strogem domačem hišnem redu — nekoč s prijateljki »zalumpal« pozno v noč. Ko se je sredi noči previdno sezut prithotapil v spalnico, v kateri mu je skrbna mati ob večerni kontroli, če fantje spijo, nastavila stol pred posteljo, zaletel v ta stol, in jo z ropotom zbudil. Brž se je vsedel še v temi na tla in nad seboj razpel dežnik ter čakal na mater. Ko je vstopila s petrolejko v roki in videla Joža sedeti pod dežnikom, se je začudila: »Ja, za božjo voljo, Joža, kaj pa počenjaš?« Joža pa nazaj: »Ja, mati, ploho čakam!« In sta se oba od srca nasmejala. In ko ga je nekoč spet prišla oštevati, ko se je z zamudo že vlegel v posteljo, je hitro vstal in se postavil ob postelji togo »v pozor«. In spet na materino vprašanje, zakaj je vstal in tako strumno stoji, odgovoril: »Mati, pri pridigi še nobeden ni ležal!« Zelo je žaloval za njo, ko jo je izgubil.

Bil je z vsem srcem povezan s svojim fabriškim delom v žični valjarni. V več kot petdesetletnem delu v tovarni ni naredil niti enega »plavega«. Velikokrat je s prijatelji na delovnem mestu — Andrejem Plešom, Vencljem Perkom in drugimi — zamenjal šiht in delal popoldne in ponoči zdržema po 16 ur samo zato, da je dobil prost dan za hribe. V žični valjarni, kjer je bila potrebna izredna gibčnost in natančni refleksi, je ob zapletanju žarečih žic s sekiro presekala marsikatero smrtno nevarno zanko in tako rešil veliko tovarišev pred poškodbami in invalidnostjo. Ni čudno, da je bil tak tudi kot plezalec in gorski reševalec.

Bil je pravi proletarec, zelo ponosen na svoj delavski stan. Pred vojno je sodeloval v stavkah, zavzemal se je za delavsko solidarnost in sodelovanje. Sicer se za politiko ni dosti brigal, bil pa je zelo uspešen opozicijski propagandist ob državnoborskih volit-

Joža Čop,
Mitja Bitenc,
Matevž Freljih,
Miha Potočnik

Foto Jacques Klein,
Paris

vah leta 1938. Ob okupaciji leta 1941 smo bili skupaj med prvimi jetniki v Begunjah in Šentvidu. Potem je med vojno v Ljubljani (pri stricu v gostilni Sokol in pod Golovcem) sodeloval v OF in opravljaj obveščevalske in kurirske naloge. Po vojni se je vrnil v tovarno.

Čas administrativnega socializma mu ni bil preveč všeč. Zato je nekoč, ko je že kot upokojenec srečal na cesti pred tovarno precej debelušnega direktorja Železarnar, na vprašanje: »Kako je kaj?« hudomušno pomežiknil na sogovornikov trebuh in je rekel: »Ja, ja, nekaterim gre socializem na špeh, nekaterim pa na živce!«

In še ena: Na Gorenjskem žgance zabelimo tako, da segrejemo zaseko z ocvirki in jo polijemo po žgancih. Mastna tekočina gre do dna posode, ocvirki pa ostanejo na vrhu. In kaj je po Joževo prava in dobra politika? »Tista je prava, ko spodnji žganc ve, kako se onemu na vrhu godi!« Uporabno še danes, ne? Čeprav je seveda vedno tako, da ocvirki ostanejo na vrhu!

Nad vse rad je imel našo deželo in posebej še naše gore. Nekoč je s tem prav pretiraval, tako da sem mu očital, da je »lokalpatriot«. Posekal me je z odgovorom: »O, ja, po lokalih pa rad hodim!«

Pa še ženske: Čeprav je »zdržal« do svojega 52. leta starosti kot pretežno samo v goro zagledani samec, češ »babja dlaka te naredi siromaka«, si je po svojem stebru v severni steni Triglava s podgolovško Mojco, sinom Jožem in hčerko Mojco (»sadi sem korenje, zrasla pa je češplja«) zagotovil srečno in varno starost. Njegovi vnuki in vnučkinje so prav tako živahni in svetlolaso nakodrani kot on. Tako živi ob svojem zadnjem počivališču v Planini pod Golico po svoje še naprej.

MATEVŽ FRELIH

Tudi Matevž je bil pravi proletarec. Človek, ki se je z vztrajnim delom in trudom trdo pretolkel od železniškega kurjača na tovarni lokomotivi do strojevodje na osebnih in brzovlakih. Bolj se je bal matematike za strojevodski izpit, kot pa najbolj prepadnih in previsnih strmin v Julijcih in Zahodnih Alpah. Bil je čudovit, neprekosljiv prijatelj in plezalski tovariš.

Od aprila leta 1924 do aprila 1944 je vestno zapisoval svoje planinske ture in plezalne vzpone v ročno pisanem »Zapisniku mojih tur«, ki je na srečo še ohranjen. Zapisnik priča o številnih pohodih in plezarijah v vseh letnih časih, najrazličnejših razmerah in raznovrstnih skalaških družbah.

V teh zapiskih oživijo naše gore in najrazličnejših podobah in okoliščinah. Z njimi pa tudi plejada plezalne generacije do druge svetovne vojne. Plezalni vzponi, med njimi njegova prva prvenstvena smer v vzhodnem delu Triglavске severne stene levo od slovenske smeri 21. 7. 1929, pa »Frelihov izstop« v slovenski 11. 9. 1929, pa »Zlatorogove steze« 24. 7. 1931, severozahodna direktna smer v Škrlatici 22. 7. 1934, pa Jalovec, pa Rokavi okrog Bivaka II, pa Švica 1936 in Francija — Dauphineja 1937, pa ekskurzija Zveze slovanskih planinskih društev na Šar planino in Korab od 1. do 11. 4. 1939 ob udeležbi 16 planincev iz Slovenije na čelu s predsednikom SPD dr. J. Pretnarjem — vse do vojne in še med njo.

Naj nam ga nazorno pokličeta v spomin — poleg številnih drugih, ki jih bo nekoč še treba podrobneje obdelati — samo dva zapisa:

5. avgusta 1934 ob 7. uri zjutraj sta z dr. Jožetom Hafnerjem vstopila v nemško smer Triglavске stene. »Tako pri vstopu v nemški steber, sem ujel planinskega zajca, ki sem ga nosil celo turo s seboj in prinesel ga tudi domov živega in zdravega.« Nosil ga je na ledenik in z njega po severozahodnem grebenu na vrh Triglava in po Tominškovi poti v Vrata, od tam pa s kolesom na Hrušico. Tam i je zajca doma pokazal in — izpustil!

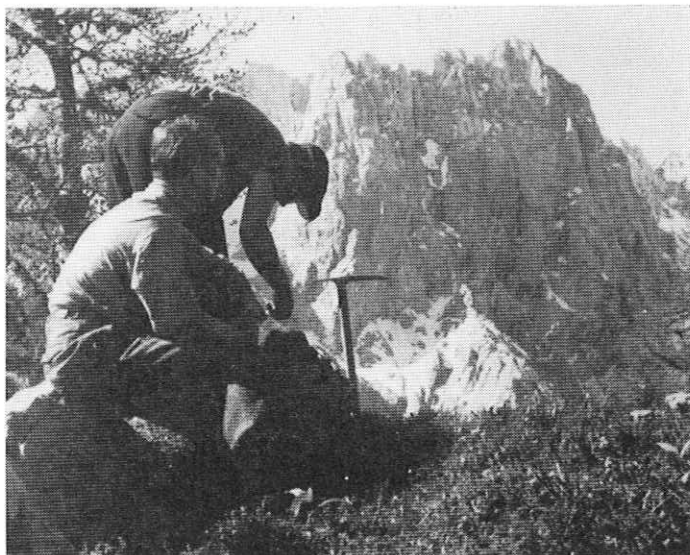
Potem pa še eden zadnjih vpisov:

»9. 10. 1943 pri tovarnem vlaku št. 7632 sem zavozil na mine in se prevrnil z lokomotivo vred, to se je zgodilo ob 23.20, pri vsem tem nisem dobil nobene poškodbe.«

Septembra 1944 sem mu pisal s Pokrajinskega odbora OF za Gorenjsko (iz Farjega potoka in Davči), naj pride v partizane, za katere je tudi kot predvojni delavski naprednjak aktivno delal vso vojno od začetka (med drugim zelo tesno s prvoborcem, poklicnim tovarišem s Hrušice Ivanom Krivcem). Res je ob koncu meseca odšel med borce na Mežakljo, kjer pa je že prve dni njegove partizanščine njegova skupina padla v sovražno zasedo, ki jo je po Mežaklji vodil domači izdajalec, raztrganec Glažar. Matevž je smrtno zadet obležal, ranjen pa je bil njegov plezalski in skalaški tovariš Andrej More-Gandi. Le-ta je potem oktobra 1944 v novozapadlem snegu in ledu vodil legendarni visokogorski partizanski pohod prve čete prvega Jeseniško-bohinjskega odreda (62 borcev) iz Vrat mimo Bivaka II in čez Grlo v Martuljek.

Široka peč v Martuljku
z Vajneževega roba
(Drago Korenini
v ospredju in
Maks Dimnik s kapo)

Foto dr. Miha Potočnik

DRAGO KORENINI

Večkrat smo ga dražili, da je Štajerc, čeprav je bil 17. 11. 1906 rojen v Ljubljani. Imel je vinograd na Bizeljskem, kamor je vsako jesen hodil na trgatav. Delal je v konstrukcijskem oddelku Železarne K.I.D. kot natančen tehnični risar in sposoben načrtovalec. Po domače smo mu rekli tudi kar »Koreninca«.

Tako je narisal prvi in drugi Skalaški bivak. Izdelana in postavljena sta bila — danes bi rekli »udarniško« — po njegovih navodilih, prvi v Veliki Dnini na polici pod Veliko martuljsko Ponco in severno Škrlatico, drugi na Jezerih na Gruntu pod Dovškim Križem, Oltarjem in Rokavi. Zato se ga je prijelo častno ime »oče skalaških bivakov«.

Tudi on je vestno — po tedanji skalaški navadi — zapisoval svoje gorske in plezalske pohode. Zapisi v knjižici plezalnega odseka TK Skale, podružnice na Jesenicah začnejo z letom 1928 in tečejo do 1. 1. 1940, ko se končajo po nepozabnem silvestrovanju v skalaški koči na Rjavi skali na Voglu. Takrat je bila v Evropi že vojna (Poljska, Francija).

Korenini je bil planinec z dušo in srcem. Iz njegovih zapisov v letu 1928 se vidi, da je bil sprva samotar, samohodec: Vršič — sam, Valvazor — sam, Ratitovec — sam, Stol — Medji dol — sam, Krma—Triglav—Sedmera—Bohinj — sam... in tako dalje. Sam — sam.

Kmalu pa pride skalaška družčina: brata Adi in Edi Keržan, Boris Šega, Jaka Čop, Ferdo Rudina, Miha Čop, Joža Čop, Matevž Frelj, Maks Dimnik in drugi Skalaši. Veliko sva — po izgradnji obeh bivakov — plezala skupaj midva, sama ali v družbi z drugimi prijatelji, posebej z Jožem in Matevžem. V severni steni Rigljice je prisebno prestregel moj padec, edini v gorah.

Dva tečaja, okrog katerih pa se je nenehno in pretežno vrtelo Koreninijevo planinsko življenje, sta v dnevnikovih zapiskih kar naprej prevladovala: Skalaška koča na Rožci, kjer je bilo skalaško zimsko in smučarsko družabno središče in sestajališče ob dela prostih dnevih, praznikih in nedeljah, kadar pač vreme in razmere niso bile ugodne za zahtevnejše pohode v visokogorje in svet nad bivaki. Tega poslednjega smo s pomočjo mojstranskih lovcev (iz Vrat) in kransko-gorskih domačinov (iz Krnice) odkrili ob nekih gorskoreševalnih akcijah na pragu tridesetih let. Tako je sprva bilo pogosto obiskano plezalsko oporišče v Bivaku I za vzpone iz Velike Dnine na Ponco, Oltar, Visoki Rokav, Škrlatico, Rakovo in Dolkovo špico, malo pozneje pa zlasti priljubljeni Bivak II. Iz njega smo ob vseh letnih časih in vremenu lezli na Dovški Križ, Široko peč (tudi pozimi), Oltar in vse tri Rokave. Nama se je posebej posrečil in nadvse priljubljen prvenstveni vzpon po netežavnem vzhodnem razu na Srednji Rokav in od tam skozi Kotel na Škrlatico. Skupaj z drugimi skalaši (Joža, Matevž, Janez Brojan, Miha Arih, Maks Dimnik) pa smo prvenstveno preplezali še vzhodno steno direktno na vrh Spodnjega Rokava in prav tako steno na Visoki Oltar. Tako smo iz naših plezalskih rokavov resnično pričarali vse tri Rokave.

Drago Korenini
«Oče skalaskih bivačev»
v Julijskih Alpah

Po vojni je Drago nadaljeval z bivaki — nastala je še Trojka Za Akom in četverka v Sprednjem Dolku pod Dolkovo špico in Križem. S tem je za dostojna, najbolj intimna in doživetij polna pobožna romanja v prvobitni gorski naravi odprt naš najžlahtnejši in najprvobitnejši gorski svet v Julijskih Alpah. Tak naj tudi vedno ostane!

Zadnjič sva se z Dragom Koreninijem videla in pozdravila na Joževem pogrebu konec junija 1975. Komaj mesec dni potem smo se na ljubljanskih Žalah poslovili tudi od njega. Jeseniška Skala z ljubljansko vred pač odhaja — pokoreč se klicu in zakonu narave.

Če vržeš kamen v mirno vodo se v vedno širših krogih širijo valovi vse do brega, kjer se ustavijo in razbijejo, dokler se voda spet ne umiri. Pri človeškem življenju pa je prav narobe — sprva široki prijateljski krogi postanejo vse ožji in ožji. Nazadnje ostane samo še tvoj kamen, ki se končno potopi in izgine v globini. Razen — seveda — če kdo česa ne napiše in nas tako ohrani na površju vsaj kot spomin.

RAST MO PD JESENICE

VLADIMIR STOJAN

Če hočemo poznati delovanje mladih pri PD Jesenice, moramo poznati tudi zgodovino. Leta 1903 je bilo ustanovljeno planinsko društvo za tedanji kranjskogorski sodni okraj. Po osamosvojitvi planinskega društva na Jesenicah so nastala neskladja med Turistovskim klubom SKALA in planinskim društvom. Skala je združevala predvsem dobre smučarje. V svoji sredi so imeli tudi tedanje državne reprezentante in dobre plezalce, ki so se lahko pohvalili tudi z vrhunskimi dosežki.

Neskladja so nastajala največ zaradi gospodarske dejavnosti prvih in športne dejavnosti drugih.

Po nekaj letih je vodstvo planinskega društva spoznalo, da izgublja mlade ljudi, če jim nalaga samo dolžnosti pri vzdrževanju postojank, markiranju in drugod. Toda tudi nekateri mladi niso imeli ambicij do vrhunskih dosežkov v smučanju in alpinizmu. Radi so hodili v planine, posebno v Karavanke. Tudi mednarodni dogodki so se vedno bolj zaostrovali. V Nemčiji je dvigal glavo nacizem, zaostriale so se tudi razmere v stari Jugoslaviji. Izbruhnili so razredni boji in z vedno večjo osveščenostjo mladih se je krepila tudi nacionalna zavest. Brezposelnost je naraščala, pričelo se je močnejše delavsko gibanje. Čutili je bilo že prve poskuse petokolonašev, ki so se poskušali vriniti v vse fizikalne in kulturne organizacije. Notranje razprtije v večstrankarskem sistemu tega časa so bile dobrodošle kapitalističnim voditeljem. Mladi so dobili službe le, če so bili organizirani v vladajoči stranki.

Vodstvo planinske organizacije je preživljalo v tem času hude preizkušnje. Združevalo je vse, ki so hoteli delati ali so imeli veselje do obiskovanja planin.

Prav zato je organiziralo tudi mladinski odsek pri planinskem društvu Jesenice. Točen datum osnovanja MO ni znan, ker je večina arhiva našega PD iz stare Jugoslavije uničenega. Zasedili pa smo in tudi našli izkaznice mladincev z napisom: »Planinsko društvo Jesenice, mladinski odsek«. Izkaznica je bila izdana leta 1936.

Mladinski odsek je deloval vse do okupacije Jugoslavije. Značilno je to, da je skoraj vsa mladina sodelovala v NOB. Čeprav so pripadali raznim prejšnjim strankam, jim je nacionalni ponos in zavest pokazal pravo pot. Med NOB so se posebno izkazali kot borci, ker so bili tako moralno kot tudi kondicijsko dobro pripravljani. To na splošno velja tudi za starejše planince.

V letih okupacije, od 1941 do 1945, je bilo delovanje vseh slovenskih društev preprečeno in v večini primerov imovina zaplenjena. Med vojno je bilo mnogo tudi uničenega. Kljub temu pa so nekateri zagnanci delali naprej in tudi dosegli v planinah lepe uspehe (Primer reševanja v Riglici 1942).

Takoj po osvoboditvi, že 17. junija 1945, so na Jesenicah osnovali začasni planinski zbor, ki je pričel članstvo ponovno združevati v planinsko organizacijo. Že naslednje leto, od 3. do 5. maja 1946, je bil organiziran mladinski zbor v Martuljku. Postavili so tabor in prvi dan imeli predavanja, naslednji dan pa so pionirji opravili izlet na Srednji vrh, mladinci pa so odšli na Peco, kjer so imeli tudi smučarske tekme.

Ko so se planinci osamosvojili in niso bili več kot sekcija športnega društva »Jože Gregorčič«, je bilo tudi premoženje, ki so ga ob vojni izgubili, razdeljeno po planinskih društvih. Ta dediščina je bila zelo poškodovana. Koči na Rožci in Golici sta bili požgani, dobili pa smo kočico na Vrščicu, ki sta bili spremenjeni v hleve, Koča pri izviru Soče je bila baraka, prav tako Zavetišče pod Špičkom. Leta po vojni so bila udarniška tudi za mlade. Pomagali so pri obnovi koč, pri elektrifikaciji, pri markiranju poti in pri gradnji bivakov in zavetišč. Mladi so delali, poleg tega pa so tudi hodili na izlete pod vodstvom delovnih in izkušenih planincev Jaka Čopa, Jožeta Bertoncija, Vinka Pibra, Marjana Stravnika, Antona Blažaja in še mnogih drugih.

Vsako leto je članstvo naraščalo, prihajali so tudi pionirji. Prav zato je bil 23. 5. 1955 ustanovljen tudi pionirski odsek; vodil ga je Roman Teržan. Pri tem so sodelovali tudi mnogi tedanji pedagoški delavci. Delo z mladinci in pionirji se je lepo razvijalo. Leta 1957 je bil organiziran prvi letni tabor v Trenti, naslednje leto v Bohinju, v letu 1959 v Martuljku, nato pa leta 1960 v Dolenjskih Toplicah.

Ker je bilo pri mladih tudi veliko zanimanje za smučanje, so leta 1958 organizirali tudi prvi zimski tečaj na Vrščicu, udeležilo se ga je 34 mladincev.

Vodstvo Planinskega društva na Jesenicah se je zavedalo, da mora skrbeti za mladi rod in je v ta namen dajalo vso finančno in moralno podporo. Ves čas je skrbelo, da so imeli vodnike, ki so znali delati z mladimi in so tako dobili tudi zaupanje pri starših. Zato so pričeli organizirati razne tečaje za mlade. Z raznimi predavanji na taborih so poučevali otroke o vseh skrivnostih planinstva, največ pa o nevarnostih.

Počasi se je pokazalo, da samo z običajnimi srečanji z mladimi na izletih ali taborih ni mogoče vzdrževati stalnega stika. Zato smo se odločili, da se je treba povezati

s šolskimi vodstvi in tam organizirati planinske skupine. Seveda smo za tako delo nujno potrebovali tudi mentorje na šolah. Tu pa se je zataknilo, ker učitelji niso imeli potrebnih izkušenj niti planinske opreme. Poleg tega so na šolah tekle razne reorganizacije in spremembe učnih programov. Kljub vsem težavam pa smo našli skupni jezik in tako je prva planinska skupina na Osnovni šoli »Prežihov Voranc« — zaživela. Skupno delo mentorja na šoli in planinskega vodnika je pokazalo, da le tako delo lahko rodi uspeh. Pričeli smo ustanavljati PS tudi na šoli »Tone Čufar«. Uspeh se je takoj pokazal. Število otrok se je večalo, pri tem pa se je pokazala nova izkušnja. Do tedaj so bili v eni skupini vsi otroci ene šole. Glede na starost otrok in na njihovo sposobnost se je pokazala potreba, da je treba tej razliki naše delo prilagoditi. Organizirali smo skupine po starosti otrok in temu primerno tudi izlete in taborne. Pokazala pa se je še večja potreba po vodstvenem kadru. Pričeli smo pošiljati mladinke in mladince na tečaje za mladinske vodnike, ki jih organizira Mladinska komisija pri PZS. Pridobili smo nove kadre za vodstvo skupin, vendar so se tudi tu pojavile težave in še nastajajo. Fantje morajo namreč še k vojakom, dekleta pa ponavadi nadaljujejo študij zunaj domačega kraja. Tako imamo večne težave s kadri, kar se bo, upamo, tudi uredilo. Vključili smo se tudi v akcijo »ciciban planinec«. Tako imamo sedaj na vseh treh VV ustanovah organizirane planinske skupine. Tudi tam imamo organizirane vestne in prizadevne voditeljice — mentorice, ki skrbijo, da otroci hodijo na izlete.

Sedaj imamo po osnovnih šolah organiziranih 9 skupin, na srednjih šolah 2 skupini in 3 skupine cicibanov. Vse te skupine imajo redne sestanke, na katerih se dogovarjajo o izletih ali pa analizirajo prehojeno pot. Imajo tudi predavanja o nevarnostih v gorah, o planinski opremi, o prvi pomoči, varstvu narave, o zgodovini planinstva in o njeni organizaciji, o tisku in knjigah, o orientaciji in še mnogo drugega.

Udeležujemo se vseh večjih akcij, ki jih organizira PZS in sodelujemo z vsemi organizacijami našega mesta. Posebno mnogo sodelujemo z organizacijo ZB NOV in se udeležujemo vseh spominskih pohodov. Pred vsakim pohodom imamo na krožkih tudi predavanje o namenu takega pohoda (Dražgoše, Pohod na Stol, Porezen, Po poteh kurirjev, Pohod na Snežnik, Pohod na Blegoš itd.). Skupaj z organizacijo ZSMS načrtujemo programe in jih tudi v največji meri opravimo (Titova štafeta, Dan mladosti itd.). Sodelujemo z našo JLA, posebej z našimi graničarji. Obiščemo jih vsako leto večkrat, ob dnevu JLA pa nesemo na vse karavle v občini praktična — simbolična darila. Sodelujemo z občinsko organizacijo ZRVŠ, ki nam največ pomaga pri učenju v orientaciji z vsemi potrebnimi pripomočki. Občinski odbor RK nam vedno priskoči na pomoč pri tečajih prve pomoči, za kar smo jim zelo hvaležni.

Še vedno pa je nekaj neurejenih zadev z drugimi organizacijami, ki se največ ukvarjajo z življenjem otrok v prostem času. Tudi tu bo treba najti pravo povezavo. Povezujemo se tudi z delovnimi organizacijami, vendar je prav tu v tem pogledu najmanj razumevanja, seveda so tudi častne izjeme. Zdi se, da razen težav v lastnem podjetju ali ustanovi resnično ne vidijo dogajanj zunaj službe in se neupravičeno hudujejo nad odločitvami, pri katerih niso pripravljene sodelovati.

Zares prizadevnemu odseku je upravni odbor dal v upravljanje tudi dve planinski koči. S tema zavetiščema sedaj upravljajo mladi in so pri obnovi in oskrbovanju opravili mnogo udarniških ur. Skrbe, da sta zavetišči preskrbljeni z drvni in vsem potrebnim materialom. Tako so v zavetišču na Voglu morali v celoti podreti stari dimnik in postaviti novega. Ves material so morali prenesti, kar ni bilo lahko. Prav tako so prenesli mnogo gradbenega materiala iz Martuljka do mladinske kočice pri Jasenih. To zavetišče lahko sprejme mnogo več obiskovalcev kot prej. Dela bodo še nadaljevali, toda že sedaj dobro služi svojemu namenu. Za občinski praznik 1. avgusta 1981 je bila tudi preimenovana po našem ponesrečenem mladinskem vodniku Marku Domevščku v »Maretov dom«.

Vodstvo mladinskega odseka in upravni odbor PD Jesenice si prizadevata, da bi v svoje vrste zajela čim več mladih, od cicibanov do mladincev. Želimo, da bi si pridobili čim več izkušenj iz življenja v naravi, da bi znali naravo ceniti in jo ohraniti tudi našim zanamcem. Iz izkušenj vemo, da nam narava nudi v najhujših časih varno zavetje in obstoj, če se pravilno vedemo do nje. Mislim, da še vedno velja stari rek: »Zdrav duh v zdravem telesu!«

ELEKTRIFIKACIJA VRŠIČA

(PD Jesenice 1948—1949*)

VIKTOR NOVŠAK

Poleti leta 1948 se je Lojze Mrak večkrat, mimogrede iz službe v Železarni, ustavil pri meni doma, da sva se pogovarjala o elektrifikaciji Vršiča (za Erjavčevo in Tičarjevo kočjo). Njegov predlog je bil, da bi zgradili manjšo elektrarno, samo za razsvetljavo Erjavčeve kočje. Lokacijo si je zamislil tik pod kočjo. Zajezili bi studenec, ki teče tam mimo in napeljali cevi do generatorja oz. turbine, ki bi jo postavili 80 m nižje pod strmino. Po daljšem razgovoru in posvetovanju sva le uvidela, da je ta zamisel za bodočnost razvoja na Vršiču preskromna. Zato sva začela razmišljati o mojem predlogu, da zgradimo 10 kV daljnovod od Hotela Erika pri Kranjski gori do Vršiča.

Odločila sva se za ogled trase in ob tem ogledu ugotovila, da naj bi potekala po bivši trasi nekdanje avstrijske vojaške žičnice na planino v Klinu in mimo Mihovega doma, Koče na Gozdu na Vršič. Nujno sva bila morala zajeti nekaj gozdnih parcel, na katerih so rasle že dorasle smreke in macesni, ki smo jih pozneje, sporazumno z lastniki, posekali in porabili za drogove.

Tovariš Mrak, tajnik planinskega društva Jesenice, je na seji planinskega društva 17. 11. 1948 ta predlog elektrifikacije Vršiča predlagal v obravnavo. Predlog je bil sprejet in tov. Mraka so zadožili, da vso organizacijo dela na trasi opravi on. Opravil je meritve in naredil načrt daljnovoda od TP Erika do Erjavčeve kočje na Vršiču. Pri trasiranju so mu pomagali (21. 11. 1948) ing. Dušan Sikošek, Ivan Šavli, Anton Kravanja in Korbar.

28. 11. 1948 pa sta ing. Sikošek in Mrak sporočila, da je trasa za 10 kV daljnovod na terenu zakoličena. 29. marca 1949 je ministrstvo za gradnje poslalo dovoljenje za elektrifikacijo Vršiča. Medtem je odbor PD Jesenice sestavil gradbeni odbor za elektrifikacijo Vršiča in v ta odbor imenoval še strokovnjake Dušana Sikoška, ing. el., Lojza Mraka, tehničnega vodjo, Viktorja Novšaka, nadzornika gradnje, Zdravka Ravnika, elektromojstra, Draga Koreninija, tehnika, predsednika Planinskega društva Jesenice, Janeza Črneti, predsednika gospodarskega odseka PD Jesenice.

Prva seja tega odbora za elektrifikacijo je bila 30. marca 1949. Prvi poziv je članstvu naslovil Lojze Mrak in z njim vabil na pričetek izsekavanja trase (28. april 1949); odziva pa ni bilo veliko. V Klinu sta pričela delo z nekaterimi gorečnejši le tov. Ivan Šavli in Jože Pikon.

Pač pa je dne 5. maja 1949 že večja skupina delavcev izsekavala presek gozda proti Klinu in Koči na Gozdu v širini 8—10 m. Vsako nedeljo so bila udarniška dela na trasi. Veliko so pomagali člani raznih sosednjih planinskih društev, tako iz Kranja, Kamnika, Bleda, Mojstrane, Kranjske gore, Radovljice in Ljubljane. Odbor Planinskega društva Jesenice je vsem, ki so delali 8 ur na Vršiču, nudil prosto stanovanje in povrnitev stroškov za vlak. Delavcem pri izkopu jam za električne drogove pa je bilo določeno, da se izplača za enojni drog po 350 dinarjev (starih), za dvojni A drog pa 500 dinarjev in povrnitev stroškov za vlak. Za pravičen izkop jam je bil zadožjen tov. Joža Bertoncelj, ki je v glavnem zaposlil prostovoljne delavce iz Železarne (livarne) Jesenice; to so bile skupine po 15 do 20 ljudi. Obsekali so in pripravili posekane smreke in macesne za drogove, ki so jih monterji armirali in postavili na trasi.

Za hrano sta večinoma skrbela oskrbnica Mihovega doma tov. Pepa in oskrbnik Erjavčeve kočje Polde Krašovec. Izbire ni bilo veliko — fižolova »župa« in krompirjeva juha, ki sta bili okusni in tečni še posebno, če sta bili zabeljeni z mesom trentarskih koz in kozličkov. Delavci, planinci so bili skromni, nič izbirčni, delavni in veseli. Pri delu so bili marljivi in zadovoljni, da lahko pomagajo obnavljati domovino, ki je komaj zadihala po vojni. Konec septembra je gradbeni odbor ugotovil, da sta daljnovod in nizkonapetostno omrežje v glavnem izgotovljena, prav tako transformatorska postaja, instalacije električne razsvetljave v Erjavčevi koči, Tičarjevem domu, Mihovem domu in Koči na Gozdu.

Po kolavdaciji 10 kV daljnovoda in transformatorskih postaj je republiška inšpekcijska komisija izjavila, da je vse strokovno narejeno, izrekla je pohvalo in izdala uporabno dovoljenje.

Hkrati smo napravili električni priključek k lovski koči Maršala Tita na Solni glavi pod Prisojnikom.

Celotno delo na 10 kV daljnovodu, v dolžini 4 km in 977 m, smo opravili strogo po elektrotehniških predpisih (VDE in JUS). Postavljenih je bilo: 46 lesenih drogov N, dvoje lesenih drogov A, dvoje lesenih dvojnih drogov, en lesen dvojni drog v betonskih kleščah, 6 lesenih dvojnih drogov v betonskih kleščah DNK, 6 lesenih dvojnih drogov v betonskih kleščah AK, dva železna jambora 20 m.

Vseh stojnih mest je 65. Transformatorska postaja na drogu — Mihov dom in zidana transformatorska postaja na Vršiču.

Določen je bil dan za priključitev elektrike na Vršiču, 29. oktober 1949.

Na slavnost so bili povabljeni predsednik PZJ — PZS dr. Marjan Brecelj, dr. Miha Potočnik, dr. Danilo Dougan, Fedor Košir, Tone Štajdohar; predsednik PD Jesenice tov. Drago Korenini in tajnik Lojze Mrak sta začela s slavnostjo ob 14. uri popoldne v polni Erjavčevi koči. Vsi so čestitali jasiški planincem za opravljeno delo. Iz kota jedilnice se je seveda morala umakniti petrolejka in v veselje vseh navzočih je tedaj zasvetila močna električna razsvetljava. To je bila najvišja gorska točka v Jugoslaviji, v kateri je zagorela električna žarnica.

Odbor je že odločil in priznal šestim udarnikom pri elektrifikaciji Vršiča nagrado, vsakemu 5000 din (pet starih jurjev). Nagrado so prejeli Lojze Mrak, ing. Dušan Sikošek, Viktor Novšak, Avgust Balantič, Ivan Šavli in Zdravko Ravnik. Poudariti moram, da nagraje udarniki niso porabili za svojo korist, temveč so denar porabili skupaj z vsemi delavci za pogostitev in za razvedrilo ob priključitvi vseh planinskih koč na Vršiču. Veselo je bilo in ponosno so pritrdili na zid transformatorske postaje Titov relief, v spomin na petletko in na skupno gorsko delo planincev, ki so pri tem sodelovali.**

* Pri zapisu so sodelovali: Joža Bertoncelj, Zdravko Ravnik, ing. Dušan Sikošek.

** Daljnovid, transformatorski postaji, omrežje, inštalacije itd. so gradili:

Elektrooddelek Železarne Jesenice:

Dr. Dušan Sikošek, Zdravko Ravnik, Ivan Delavec, Lojze Tratnik, Stanko Tratnik, pok., Zdravko Kragelj, pok., Nace Fležar, pok., Joža Bertoncelj, pok., Marjan Dijak, pok., Ivan Potočnik, Slavko Žnidar, Adi Sorgo, Alojz Šimic, pok., Viktor Langus, Joža Derling, pok., Karel Nagode, Joža Pikon, pok.

Elektro Žirovnica, rajon Jesenice:

Viktor Novšak, Avgust Balantič, pok., Franc Pšenica, Zmago Novšak, Franc Zupan, Alojz Grzetič, Janez Zumer, pok.

Železarna Jesenice (iz raznih obratov):

Drago Korenini, pok., Lojze Mrak, pok., Jože Bertoncelj (Plavž), Stane Koblar, Dolfe Kramžar, Lojze Levstik, pok., Rožicki, pok., Matevž Mikel, pok., Lojze Razingger, pok., Karel Zvezda, pok., Albin Oblak, pok., Metod Čop, Lojze Brajc, pok., Maks Medja, Ciril Praček, Janez Krušič, Andrej More, pok., Jakec Čop, ml.

Transformatorsko postajo na Vršiču sta sezidala Ivan Šavli in Jaka Čop (starejši). Pleskarska dela vseh železnih konstrukcij je opravil pleskarski mojster Jože Kavalar in njegovi pomočniki z Jesenic.

Vse prevoze sta opravila šofer Ivan Polšak z Jesenic in Dani iz Kranjske gore.

Montažo transformatorske postaje so opravili:

Ing. Dušan Sikošek, Viktor Novšak, Nace Fležar, Lojze Razingger.

Montaža daljnovoda (postavitve drogov, železnih jamborov in napenjanje tokovodnikov) so opravili:

Zdravko Ravnik, Avgust Balantič, Viktor Novšak z imenovanimi delavci iz elektro oddelka Železarne Jesenice in Elektro Žirovnice.

Sodelovali so še: Jože Starc, obratovodja Elektrarne Kranjska gora, pok., Franc Pintar, elektromonter Kranjska gora, in Mirko Toros, Ljubljana, pok.

KO SO NA GOLICI ŠE CVETELE NARCISE

STANKO RAVNIK

Pisalo se je leto 1920, komaj dobro leto po končani prvi svetovni vojni in bojih za slovensko Koroško, ko so nam v šoli naročili — pripravite se na izlet, obiskali bomo cvetočo Golico. Pa smo se resnično pripravili. Samo kako? V praznični obleki, brez nahrbtnikov, s kosom kruha in jabolkom v žepu, smo se 15. junija leta 1920 zbrali pred šolo na Jesenicah. Pot nas je vodila do Planine pod Golico, naprej po Slovenski poti, mimo Savskih jam, Markeljrove planine, do sedla na grebenu Karavank. Od sedla smo zavili levo med cvetočimi narcisami proti »nemški poti« v smeri, kjer je stala spodnja koča. Dobro smo vedeli, da je ta koča nekoč bila »nemška« in ponosni smo bili, da je zdaj naša! Toda koča ni bila oskrbovana, vrata in okna so bila zaprta in zaklenjena. Pot smo nadaljevali med cvetjem po dobro markirani vijugasti stezi. Na vrhu Golice smo obstali, ko smo zagledali Kadilnikovo kočo, ki je bila kot otok obkrožena s cvetočimi narcisami. Bilo nas je kakih deset fantov, ki smo prvi prišli na vrh in vse druge pustili daleč zadaj. Takoj smo ugotovili, da tudi ta koča ni oskrbovana niti niso zaklenjena vrata, saj so bila na stečaj odprta. Paglavci kakor smo bili, smo vso kočo pretaknili od kleti do podstrešja. Našli nismo drugega kakor nekaj zarjavelega orožja in municije. Ko je prispela glavčina, nas je profesor pošteno oštel za naše nekulturno početje in nam potem orisal lepoto razgleda z vrha Golice.

Še danes ga slišim, ko nam je govoril o lepoti slovenske zemlje: Tam od vzhoda prek Karpatov so prišli naši davni predniki. Za onim gričem je Gosposvetsko polje in knežji kamen, kjer so slovenski kmetje ustoličevali svoje kneze. Blizu tega slovenskega svetišča, tam, kjer se v soncu kopljejo strehe hiš, je Celovec. Tu doli na severu, v podnožju teče reka Drava, a v ozadju sta Vrbsko in Osojsko jezero, čisto blizu pa Baško jezero. Severozahodno se vije bistra Zila in čisto na zahodu se nad nekdanjo slovensko vasico »Sv. kri«, vije pod Velikim Klekom ledenik »Pasterica« (danes mu pravijo Pasterza. Do ledenika se je lahko pasla živina, dalje pa ne, zato menda tako slovensko ime ledeniku). Gora, ki jo vidite čisto blizu na severu, je Dobrač. Le-to je pred stoletji preklal na dvoje potres, gora je pokopala pod seboj nekaj vasi. Na koroški strani se lepo vidi še mesto Beljak. Na naši strani Karavank nam je pokazal planoti Jelovico in Pokljuko, nato pa orisal Julijce. Vidite tam v dolini pri Mostah se prično Alpe, ki se čez Mežakljo in Julijce raztezajo do Švice. Naš najvišji vrh je Triglav, saj ga vidite pred seboj kot na dlani. Dobro se vidi tudi ostanek njegovega ledenika. Ta ledenik je v davnih časih izdolbel več dolin, ki se iztekajo skoraj do Ljubljane. Gornjesavska in borovška dolina je delo drugih ledenikov in večnega gibanja zemeljske skorje. Še se je povrnil na koroško stran in nas poučil, da je ledenik izpod Velikega Kleka izdolbel proti vzhodu Zilsko in Rožno dolino, proti zahodu pa Medvedjo dolino. Tako nam je ta mož, ki ni bil Gorenjec, vzbudil ljubezen do gora, Gorenjske in Koroške, ki me spremlja vse življenje.

Tri leta pozneje smo se štirje fantje zmenili, da bomo šli na cvetočo Golico; bil je zopet mesec junij. Domenili smo se, da bomo šli zvečer pred praznikom na pot. Že v Planini pod Golico je močno pihal veter in zvezde so se skrivale za oblaki. Toda to nam ni vzelo poguma. Šli smo naprej po bivši »nemški poti« proti spodnji goliški koči. V gozdu so krošnje ječale pod sunkovitim vetrom, ko pa smo prišli »Na peske« pod kočo, smo kljub svetilkam v megli zašli. Veter je tu žvižgal svojo mrzlo pesem, da nas je zeblo do kosti in le beli pesek na poti nas je bodril, da koča ne more biti več daleč. In res, ko je bilo peskovite poti in strmine konec, smo naleteli na kočo. Ko smo vstopili premrženi vanjo, nas je sprejel trušč veselih gostov. Jedilnica in kuhinja sta bili nabitopolni planincev in v kotu je Kunčič vlekel meh. Vsi prostori so bili zakajeni, da so žarki petrolejke komaj prodrli do točajke za mizo v drugem kotu. Čaj smo popili kar stoje. Nato nas je odbornik društva, ki je bil uradnik KID (mi štirje pa kurirji istega podjetja) zviška nagovoril: »Fantiči, če imate denar, lahko greste na skupno ležišče, saj je ura že polnoč!« Toda, ko smo plačali čaj, smo vsi štirje skupaj imeli samo še tri dinarje. Odgovor je bil osoren: »To je pre malo, zato pojdite naprej do Kadirnikove koče, tam boste lahko prenočili v jedilnici, tu pa za vas ni prostora!« Tako smo se v megli in vetru, si nismo upali. V sili se človek znajde, tako smo se pred vetrom zavarovali v tesnem prostoru — kamor še cesar hodi peš. Ko smo tako uro čepeli v tem zaklonišču, smo skozi špranjo opazili zvezde. To nas je ohrabilo. Le da ni megle in tako smo v temi odšli med cvetjem proti vrhu. Na ljudi, ki smo jih zapustili v zakajeni koči, smo hitro pozabili.

Veter nas je pošteno prepihal, ko smo prispeli na greben. V Rožni dolini so sem pa tja že brlele luči, a naša stran je bila še zavita v temo. Ko pa smo prispeli do Kadirnikove koče, so v koči bili že budni. Tam je bila večja tiha družba, ki je imela isti cilj in željo kakor naša četverica — biti ob »sončnem vzhodu na vrhu gore«. Oskrbnica je veselo pozdravila in nam prinesla čaja. Radi bi ga popili, a nimamo denarja, smo ji rekli. Saj ga ne potrebujete, nam je odgovorila, čaj ste zaslužili, saj ste pri tako močnem vetru in ponoči prišli v našo kočo. Po čaju in krajšem počitku pa ven na greben. Tu je bila že večja skupina planincev in tiho skoraj slovesno čakala na rojstvo novega dne. Prvi svit novega dne je najprej oznanil Triglav. Naš očaj ga je pozdravil odet v škrlatno oblačilo in sivo nebo se je jelo svitati nad njegovo glavo. Nato so drug za drugim rasli iz teme vrhovi Karavank in veriga Julijcev, Kamniških Alp in še drugi na vzhodu. Za Ljubljano je nebo zažarelo krvavo rdeče, in ko je veliko ognjeno sonce prodrlo temo, je »zarja« s svojo čudovito barvo pozlatila reke in jezera. Nato so se iz doline oglasili zvonovi, ki so oznanjali, da se je noč umaknila mlademu jutru. Ta prizor rojstva novega dne smo občudovali vsi, saj je to zvišena pesem narave, in kako ubogi smo ljudje v primerjavi z njenimi pojavi. Ko pa je sonce pozlatilo cvetočo Golico, smo se srečni in molče vrnili v kočo.

Od takrat pa do danes je minulo več kot pol stoletja. Ne vem, kdo je kriv, da je danes Golica brez cvetja, nekaj malega ga je še v podnožju. Vem, da zaradi »sončnega vzhoda« na Golico in verjetno tudi na druge gore hodi le še kakšen posameznik. Tudi današnje planince lahko delimo na tiste, ki hodijo v gore zaradi veseljačenja po planinskih kočah, in na tiste, ki so jim gore svete. Toda čas je vzgojil še druge vrste planincev — tiste, ki množično lovijo po gorah »znake« in »štampiljke«, da se s temi trofejami potem postavljajo v dolini. Lik planinca, ki je nekoč hodil na gore, da je občudoval lepoto narave ob *sončnem vzhodu*, je danes nadomestil planinec-plezalec. Tega človeka ne vabi gora in njena lepota. Ne, njegova ljubezen do gore je njegova notranja sila in

želja, da hoče premagati goro tam, kjer niti gamsi nimajo svojih steza. Njega ne zadržujejo ne ledeniki ne snežne strehe, še manj gladke navpične stene, pa tudi če so pokrite z ledom. Napovedal je boj gori in morda ne ve, da je le črv v mogočni naravi. Prepričan je, da s svojim pogumom in močjo lahko premaga vse strmine in nevarnosti gorskega sveta. Toda tudi ta idealist gre danes v boj z goro, opremljen kot moderen vojščak in ni to več tista *s/a* po borbi z goro, kakor je to bila v časih dr. Juga, Joža, Pavle, Miha, Uroša in mnogih drugih. V teh zadnjih letih je čas izrodil še druge ljudi, ki imajo svojstven odnos do gora. Le-ti hočejo in tudi že napredujejo, da bi planinski svet omrežili z žičnicami, da bi na vrhovih zgradili hotele in zabavišča ter take lepote našega gorskega sveta prodajali za denar. Dobro je, da takih pri nas še ni veliko, ali drugače: ni denarja, zastoj pa tudi ljudje ne delajo! Upajmo, da bodo naše planine še dolgo ostale to, kar so pomenile Staniču, Aljažu in hrabrim Bohinjcem, ki so prvi osvojili vrh Triglava.

ROŽCA – NAŠ ST. MORITZ

CIRIL PRAČEK

Po I. svetovni vojni je alpsko smučanje nastopilo svoj zmagoslavni pohod po vseh deželah v območju velike gorske verige, v osrčju Srednje Evrope — v Alpah. Tudi Gorenjska se ni mogla umakniti temu vplivu, saj je tudi pri nas smučanje vse bolj prodiralo med mlade in starejše. Sprva počasi, nekako zadržano, potem vse močnejše; nastajali so zametki množičnega športa, ki je dosegel svoj višek v današnjem času. Jesenice niso zaostajale. Že okrog leta 1925 so bili bratje Čop med prvimi, ki so s svojo spretnostjo na smučeh »potegnili« v jeseniški Skali mladino za seboj. Na Jesenicah so v njihovi najlepši okolici zrasli med letom 1930 in 1935 smuški domovi na Rožci, na Pustovem Rovtu, v Črnem vrhu in na Mežaklji. Povsod v okolici teh koč so se idealni smučarski tereni, II. svetovno vojno pa je preživela samo koča v Črnem vrhu. Sila primeren je smučarski svet na Rožci, ker nudi možnost za vadbo vseh alpskih disciplin. To priložnost so izkoristili mladi jeseniški Skalaši. Z vrha Kleka, 1752 m, do Molžišča (okrog 1170 m) je približno 550 m višinske razlike in okoli 2 km dolžine. Strmina je precejšnja in tako ravno prava za privajanje na hitrost. Skalaši se niso zadovoljili samo s tem smučarskim svetom. Čez sedlo Rožca, 1599 m, so hodili na sosednje avstrijsko-koroško ozemlje, na obširno planino, ki so jo zaradi izredno lepih smučarskih terenov imenovali kar St. Moritz. Švicarsko zimovišče St. Moritz je bilo tedaj pojem *najlepšega* in *najboljšega* v alpskem smučanju. Prehod čez mejo ni bil problem, zadostovala je planinska izkaznica in povsod si lahko šel čez Karavanke, vse do Beljaka ali do Celovca. Seveda so bili graničarji strogi, ker pa so v glavnem že kar osebno poznali vse tedanje smučarje, ni bilo težav na meji. Res pa je, da jih pozimi na meji navadno sploh ni bilo, le občasno so delali kontrolo.

Tako so imeli jeseniški smučarji lepo priložnost, da so nabavili dobro opremo v Beljaku, tako maže, smuške palice, včasih tudi smuči, oprtnike, čevlje in vse ostalo.

St. Moritz, namreč naš Moritz, včrtan sedla Rožca, je bil sila priljubljen jeseniškim smučarjem. Travnata planinca od višine 1400 m do vrh Babe, 1892 m, je dovoljevala smuko od konca oktobra do konca maja, na posameznih plazovih pa še ves junij. V jeseni je 10 cm snega že zadostovalo za smuko. Avstriji niso delali težav, obmejne patrolje so se držale le v dolini, tudi njihovih turistov ni bilo v ta smučarski raj na pretek. Celotni konkavni lik planine leži obrnjen proti vzhodu in ima na severni strani hude strmine, na južni manj strme; večina sveta je obrnjena na vzhod in je to z vrha Babe strm svet, od vzhodja Babe pa okoli kilometer ravno pravljen za vsako smuko, tako za tekmovalce kot za turiste.

V letih med 1930 in 1940 ga skoraj ni bilo jeseniškega smučarja, ki ne bi v marcu in aprilu redno zahajal na Rožco in naprej v »St. Moritz«. V skalaški koči je oskrbnica Johana poskrbela s svojo odlično kuhinjo za dobro razpoloženje (nepozabna je njena gobova juha), St. Moritz pa je poskrbel za popolni spomladanski smučarski užitek. Najbolj drzni tekmovalci so se spuščali čez sedlo Rožca kar v smuku naravnost na koroško stran, turisti pa so prečili severno strmino in si poiskali zavetje v kotanjah in uživali v spomladanskem soncu. Zelo je bila v čisljih tura s sedla Rožca, 1599 m, na Veliki vrh, 1777 m in naprej na Babo, 1892 m in od tu navzdol v kotlino »St. Moritza«, odkoder je pol ure zložne hoje do sedla Rožca. Veliki vrh imenujejo tudi Hruški vrh, pod njim je hrušenska planina s svojo slovito žabjo mlako, kjer so najbolj vneti lovili žabe že konec aprila.

Da bo slika tedanjega časa in Rožce čim bolj popolna, je potrebno omeniti, da je Tomaž vsakokrat takoj ob prihodu v Skalaško kočjo uprizoril na vrhu smreke pravo tarzansko predstavo, da je Pero zaigral na citre in da je bila kočja ob sobotah zvečer vedno polna. Zjutraj je šla večina v »St. Moritz«, kjer so tekmovalci zavzeto vadili ves dan, ostali pa so uživali v soncu, opravili vzpon na Hruški vrh ali pa čez Klek na Golicco in naprej na Pustov Rovt, (kjer je bila kočja »bratstva«) in čez Križevce na Črni vrh, do kočje »Gorenjca«. Takrat ni bilo žičnic ne avtomobilov, nikomur se ni mudilo.

KLIN

IZTOK TOMAZIN

Ozebli prsti se trdno oklepajo kamenine, ki je še niso vajeni. Plezamo v balvanih in mali steni pod baznim taborom. Z vsakim gibom se budijo spomini na domače gore. Dan počitka je in popestrimo si ga s prijetnim plezanjem v kopni skali, tudi zato, da za nekaj trenutkov pozabimo na mraz, led in napore, na južno steno Lotseja, ki se v vsej svoji večini dviga visoko nad nami in je obdana s popoldanskimi oblaki. Zakriva vse severno obzorje in bruha plazove, odbija in vabi k ponovnemu srečanju. Že jutri gremo spet v steno, z novim upanjem in željo po uspehu...

Prav te dni množica prijateljev in znancev uživa v čudovitem ostrem apnencu Paklenice. Vsako leto spomladi in jeseni smo bili skupaj. Prebivalci živopisane množice šotorov, ki so posejani po Aniča Luki, plezalci in alpinisti, ki se vsak dan znova podajajo v mamljivi objem skale in zraka in se utrujeni, a zadovoljni vračajo.

Sedaj smo tisoče kilometrov daleč, v gorovju naših sanj, na strmi poti do največjega in najtežjega cilja. To pomlad živimo za Lotse, vse moči in skoraj vse misli mu podrejamo. A vajeni smo sanjati tudi med najtežjimi vzponi, delati nove načrte za prihodnost med uredničevanjem ciljev sedanosti. *Zeleti* je tudi v gorah včasih lepše kot *doseči*, sanje so lahko lepše kot njihova izpolnitev. Najlepše pa je, ko trudoma dosežena resničnost preseže najbolj skrita upanja in prekosi najbogatejše sanjske predstave. Lotse jih je prav gotovo.

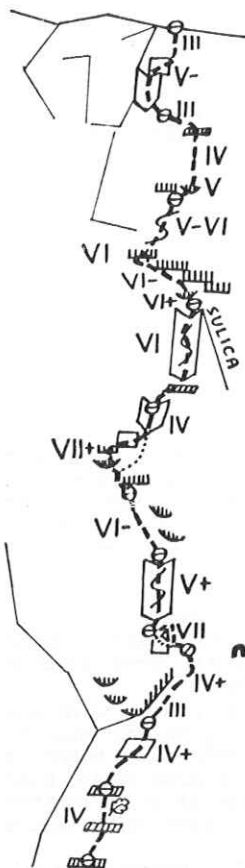
Med pogovori o domačih gorah misli hote ubežijo v ta svet daleč od himalajskega zidu za našim hrbtom. Zdi se nam topel in domač, čeprav dostikrat zahteva od nas vse, kar smo sposobni dati zase in za naše cilje. Večkrat nanese beseda tudi na Paklenico. Ponavadi se začne z zasanjanjem vzdihom, kako lepo bi se bilo za nekaj dni preseliti pod Aniča Kuk in se sprostiti v toplem apnencu, konča pa se z načrti, ki se ne ustavijo niti pri najtežjih prostih ponovitvah. S Frančkom se dogovoriva, da bova med novembrskimi prazniki poskusila prosto preplezati smer Klin, ki predstavlja v prostem plezanju enega osrednjih problemov in najlepših ciljev prostega plezanja v naših stenah.

Novembra ostane le grenak priokus neizpolnjene želje. Študijske obveznosti so me zadržale v Ljubljani, slabo vreme pa je onemogočilo tudi vse tiste, ki so prišli v Paklenico zaradi zahtevnih vzponov.

April 1982

Mednarodni tabor »Paklenica 82« se preveša v drugo polovico. Vsi štirje imamo za seboj že precej težkih vzponov, med njimi zahtevne prve proste ponovitve. Zavedamo se, da smo odlično uplezani.

In tako se s Frančkom nekega večera odločiva, da se lotiva trenutno najbolj vabljivega problema Paklenice v prostem plezanju, vzpona, ki sva si ga zamislila točno pred letom dni v Himalaji. Mnogi pogovori s tovariši alpinisti so preteklost. Vsi so mnenja, da previsne gladke plošče s svetrovci ni mogoče preplezati v prostem plezanju, isto mnogi trdijo tudi za vstopno prečnico v sam Klin. Sam sem v precejšnji meri zavestno pozabil, kakšno naj bi bilo ključno mesto v Klinu, morda zato, ker sem se bal, da bi začel tudi sam dvomiti v uspeh že pred začetkom vzpona. Vstopiti v katerokoli znano ali neznano tehnično smer zato, da bi jo preplezal prosto kot prvi, je najbolje v trdnem prepričanju, da jo zmoreš ali pa vsaj z znano frazo: »Bo že kako.« Le tako lahko daš vse od sebe v zavesti, da nimaš kaj izgubiti, tudi če je skala zahtevnejša od tvojih trenutnih sposobnosti. Preveč je že bilo razočaranj v »nemogočih« smereh, kjer začneš plezati, obremenjen z mislijo, da prosto pač ne bo šlo in v prvi kritični situaciji, ki

SZ stena Aniča Kuka:
Smer Klin
I. prosta ponovitev:
Franček Knez,
Iztok Tomazin 11. 4. 1982
ocena: VII+/VI+,
višina 350 m,
čas plezanja 6 ur

zahteva vse ali vsaj dobršen del tvojih rezerv, odpoveš in se tolažiš: »Saj sem vedel, da ne bo šlo.« Prav zato najraje poskušam prosto preplezati tehnične smeri, ki jih še ne poznam. Klin sem sicer že plezal v »zelenih« začetniških letih, spominjam pa se predvsem množice klinov, lepega zračnega plezanja in suhega drevesa dva metra pod robom stene, na katerem bi se bil skoraj zadavil s stopno zanko.

Sumljivi oblaki zgodnjega jutra stopnjujejo občutek negotovosti. Tiho se bližamo steni. Lidija in Mirko vstopita pred nama, plezala bosta isto smer vendar ne prosto. Lepo bo imeti tovariša v bližini.

V prvih raztežajih ju prehitiva. Vstopne plošče in žlebovi minejo kot v polsnu, sproščeno in z veliko hitrostjo se poganjava kvišku, oprimkov in znanih lepih mest se komaj zavedam. V hitrih, lahkotnih gibih se sprošča vsa nakopičena energija in veliko pričakovanje. Na prehodu v sam Klin ju počakava in spustiva naprej, saj veva, da bova za najtežja mesta porabila obilo časa.

Prvi se spoprime z vstopno prečnico Franček. Neroden prestop zahteva nekaj razmišljanja. Pritožuje se, da je zrasel premajhen, slednjič pa mu z igro ravnotežja uspe priplezati na poličko, kjer se pričena najtežji del vstopne prečnice: gladka plošča s svedrovcem. Pred njim je pol ure garanja. Poskusi vse možne variante. Prsti so beli od magnezije in stiskajo drobne oprimke. Plezalniki spodsavajo na gladki plošči. Vse zaman in vedno znova se vrača na poličko. Zадnja možnost je vzpon po ozki navpični razpoki na tanko lusko visoko nad prečnico, z vrha luske pa spet navzdol do naslednjega stojišča. Varovanje je slabo, plezanje izredno zahtevno. Uspe se mu prebiti nekoliko navzgor. Štiri metre pod vrhom luske zabije slab klin za občutek varovanja, nato utrujenost opravi svoje. Spusti se nazaj na stojišče, da se zamenjava.

V glasu mu berem sled razočaranja, a oba veva, da bitka še ni izgubljena. Nejasen občutek in velika trema me pospremita čez nerodni prestop, kjer mi dolge roke pridejo zelo prav. Na polički pregledam varovanje, potopim prste v magnezijo in se načrtno lotim prečnice v vseh mogočih višinah. Na začetku milimetrski oprimki, o stopih ne duha ne sluha, do prvega naslednjega oprimka sta dva metra gladke previsne plošče. Samo za pajke in podobne mojstre. Tudi sam spoznam, da je edina možnost — prehod preko luske. Franček je opravil precejšnje delo, ko je zabil dva klina v prvih metrih izredno težkega plezanja. Zelo slaba sta, vendar pomembna moralna opora za nadaljevanje. Poč je pretanka za prste, noge zaman iščejo opore na previsnem robu. Kratek zdrš zaključí drugi poizkus. Moči mi že pohajajo, a slutim, da je rešitev problema blizu. Spet se na meji padca zvijam po zajedi in s konicami prstov previdno tipam po neizprosno

gladki skali. Dva metra pod vrhom luske mi je jasno, da ne morem višje, klina pa sta že globoko pod menoj. Zadnja možnost in edino upanje je — levi rob luske. Če ga v nekaj sekundah ne dosežem, bom padel, saj sem se v prejšnjih poskusih močno utrudil. Levico s stegnjenimi prsti počasi, po centimetrih pomikam okrog previsnega roba, prstov desnice, ki se krčevito oklepajo drobne izbokline, skoraj ne čutim več. Nogi, prisesaní na ploščo, počasi drsita. Neskončne sekunde negotovosti zaključí globok vzdih, prsti levice otipajo in takoj zatem kot klešče zagrabiyo oster rob luske. Telo se odpre in hoče omahniti, vendar roka zdrži. Prva resnejša ovira je premagana. Pod previs zataknem metulja za varovanje soplezalca in lahkotno splezam do stojišča. Franček se je medtem odpočil in že v drugem poskusu pripleza za menoj. Kot za nagrado naju stena obdari nato z dvema čudovitima raztežajema pete in šeste stopnje. Poči vseh vrst, luske, plošče in previsi se vrstijo v izredno lepem prostem plezanju, le množica klinov naju bode v oči. Včasih so zabiti tako, da pokvarijo dober oprimek ali lepo poč. Nekaj jih uporabiva za varovanje, sicer pa kot da jih ni. Bližava se strehi in previsni plošči na njo, kjer se bo odločala usoda vzpona.

Za prvi poizkus v najtežjem raztežaju je spet na vrsti Franček. Elegantno preči pod streho in navzgor do prečnice s svedrovci. Dolgo časa se vrv ne premakne, nenadoma pa v spokojno tišino udarijo besede: »Čez svedrovce ne bo šlo prosto, vse je gladko in previsno!« Nekaj metrov levo poteka čez odurno strehasti previs smer Šubara

direkt. Samo tukaj imava nekaj možnosti, če hočeva priti prosto iz stene. Soplezalec kot pajek telovadi v previsu, daleč onkraj vertikale. Nekajkrat se spusti navzdol, ko se spočije in zbere, znova poskusi. Visoko je že, a oba veva, da najtežje šele pride: previs se zaključí z gladko streho, nad katero je brezupno gladka plošča, vrh nje pa šele prvi uporaben oprimek. Kmalu ga ne vidim več, le kratki, sunkoviti premiki in vračanje vrvi pričajo o zahtevnosti plezanja. Dolgo traja borba s streho, ki jo lahko le slutim, vem pa, da bo moral pokazati vse svoje izredne plezalske sposobnosti.

Žal ne uspe in po zraku se vrne na stojišče. Težka senca negotovosti leže na najin vzpon. Kaže, da bo, zaradi nekaj metrov gladke skale, želja ostala neizpolnjena. Nisva pa še vrgla puške v koruzo. Pred vzponom sva se odločila, da bova dala vse od sebe in po potrebi večkrat poskusila, da bodo izkoriščene res vse možnosti.

Tako sem na vrsti, da se poblíže seznanim in pomerim s previsom in streho. Začnem z manj upanja na uspeh kot v vstopni prečnici toda, dokler obstaja vsaj kanec upanja, ostaja tudi možnost, da uspem. Zaradi temeljitosti najprej poskusim v prečnici s svedrovci in takoj mi je jasno, da tam res ni nobene možnosti. To ne bi bila ne sedma ne osma stopnja, pač pa precej več, torej spet nekaj za naše vzornike z osmimi nogami. Prečim levo do previsa in ko se zberem, se ga lotim. Že začetek je zelo zahteven, skoraj leže s hrbtom nad globino plezam čez močno previsno odpočno lusko, ki tako votlo doni, da mi gredo lasje pokonci. Kljub naporom se kar ddahnem, ko dosežem tanko previsno poč z ostrimi robovi. Nad njo se izzivalno preveša streha. Z zadnjimi močmi vpenem vrv v klin pod streho, nato se vrnem pod previs. Tu počivam v širokem razkoraku na majhnih stopih, nato pa se znova zaženem v previs. Mnogo hitreje sem pod streho. Še preden se do kraja utrudim, poiščem način, kako bi se lahko nekoliko odpočil na tem mestu ne da bi visel na vrvi. Stena je sicer močno previsna, vendar mi uspe z izmenično razbremenitvijo rok in nog, kljub drobnim oprimkom, vnesti nekaj več življenja v otrple mišice. Medtem si ogledujem uporabne razčlembé in si zamišljam najbolj učinkovito zaporedje gibov, vendar ne najdem uporabne rešitve. S skrajnim naporom vpenem vrv v klin na robu strehe, potem mi zmanjka moči. Pred vrnitvijo na stojišče se odločim še za zadnji poskus. Spet me čaka naporno plezanje čez previs in spet se zadihan ustavim pod streho. Tokrat sklenem vse prepustiti trenutnemu navdihu. Vsaka sekunda, izgubljena z ogledovanjem in razmišljanjem, pomeni večjo utrujenost in občutno manjšo možnost za uspeh.

Kljub tej odločitvi razočaran spoznam, da ne morem brez predaha sproščeno zaplezati v streho, ker vem, da bom brez dobro premišljenih gibov skoraj gotovo padel. In tako sem spet prilepljen na drobne oprimke. Borim se z utrujenostjo in mrzlično iščem rešitev. Kot rešilna bilka se mi ponudi zadnje, hudo dvomljivo upanje. Pod streho iz tanke razpoke raste vodoravno napol posušena drobna veja. Debela je kak centimeter, dolga nekaj decimetrov. Previdno jo z nekaj hitrimi gibi otipam in preizkusim. Če hočem streho splezati prosto, mora zdržati, če se zlomi, bodo vsi naporí zaman in bo prosta ponovitev. Klina še naprej ostala le velika želja. Sprva jo obremenim prav ob steni, saj tako zmanjšam možnost, da bi se zlomila. Poskusim prvič in sem mnogo prekratek, drugič je že bolje, a do rešilnega oprimka je še daleč. Če bi jo lahko zgrabil in obremenil na koncu, bi bilo mnogo lažje, a bi se gotovo zlomila. Odločim se za srednjo pot. S prsti jo nežno objamem na sredini in se počasi nagibam nad globino. Telesna teža se z nog, ki so komaj oprte v previsni steni, počasi seli na roko in vejo. Sopem kot kovaški meh in zaradi napora slednjič pozabim, da se veja lahko zlomi. Kot bi živel samo še za centimetre, ki me ločijo od oprimka ali od padca. Ko sem popolnoma usločen nad globino, se borim za vsak kilogram teže, ki ga lahko prenesem na noge. Hrbtenica in sklepi zaradi silnega napora krepko bolijo, zdi se, kot da čutim vsako obremenjeno mišico posebej. S prosto roko počasi drsim navzgor po gladki plošči. Glava je že čez rob strehe in gledam, kako prsti počasi polzijo vedno višje. Le za trenutek me prešine misel, da bo nekaj narobe, da se bo zlomila veja, bodo zdrsnile noge ali popustila obremenjena roka. Toda do skrajnosti obremenjeno telo ne dopušča takih občutkov, važno je le gibanje. Trenutki popolnega napora, na meji padca, se zdijo neskončni. Končal jih bo le uspeh ali padec.

Blazinica najdaljšega stegnjenih prstov kot v sanjah otipa rob vdolbine. Telo, za katerega se zdi, da ne more več višje, se vendarle pomakne še nekaj milimetrov, toliko, da se v vdolbino zajé še konica sosednjega prsta. Jekleni prijem in telo se potegne čez streho v navpično ploščo. Čeprav komaj lovim sapo, se najde v pljučih toliko zraka, da na ves glas zatulim, da mi je uspelo. Še preden se vrne Frančkov odgovor, mi je jasno, da sem se prenačlil. Pred menoj je desetmeterska prečnica, z vsega nekaj skromnimi oprimki za posamezne prste ali njihove konice, stopa za noge pa nobenega. Spet moram viseti na prstih, ki so že trdi od naporov, z nogami pa poskušam vse mogoče, da roke čimbolj razbremenim. Najhuje je, ko vpenjam vrv v klin in se moram držati z eno samo roko. Vendar mi še na misel ne pride, da bi se dotaknil klina ali se celo prijel zanj. Ožet ko kunjá se privlečem do drobne poličke na koncu prečnice, kjer si nekoliko oddahnem. Od tam prečim v originalno smer in po lahki zajedí dosežem težko pričakovano stojišče. S tresočimi rokami se vpenem v kline, nato pokličem

Frančka. Za sprostitev in veselje nad preplezanim ključnim mestom smeri pa je še prezgodaj, soplezalca najtežje še čaka. Vrv mi sprva hitro, nato pa vedno počasneje drsi skozi roke, končno se povsem ustavi. Pod streho je. Prične s poskusi. Tudi sam sem napet, kot da bi se spet spopadel s streho. Zaradi previsnosti stene ga ne vidim, zato pazljivo sledim najmanjšemu premiku vrvi. Pogosto ga kličem in sprašujem, kako napreduje. Manjši je od mene, zato mu je oprimek nad streho še težje dosegljiv. Ko po več poskusih ne gre drugače, se odloči za tveganje — vejo obremeniti na koncu. Tako pridobi nekaj centimetrov, vendar se zveča možnost, da se veja zlomi. Napetost narašča. Znova podoživljam vsak svoj gib pred nekaj minutami, kot da bi mu z miselno zavzetostjo lahko kaj pomagal. Šele sedaj se zavedam, kako močno si želim, da bi smer oba preplezala povsem prosto. Tako je čisto drugače, kot če uspe samo enemu. Zadržujem dih in stiskam vrv med prsti. Nenadoma začutim rahel sunek, zatem se vrv ustavi in počasi spet sprosti. Sledi dolga tišina, dokler pod seboj ne ugledam Frančka, ki pripleza na konec prečnice. Zaslutim, da nekaj ni v redu. Njegove besede slutnjo potrjuje: pri zadnjem poskusu se mu je veja zlomila, omahnil je in se ujel za najbližji klin. Nato ga je moral uporabiti za napredovanje čez streho, naprej pa je spet plezal prosto. Velika škoda, razočaranje zaradi nekaj centimetrov in veje, ki ni zdržala še nekaj sekund.

Za razmišljanja pa bo čas šele po vzponu. Zdaj je nad nama navpična poč, ki drži na vrh Sulice. Nov raztežaj, novo vprašanje in izziv. Tik nad stojiščem je nerodna prečnica, potem Franček izgine za rob. Pričakujem, da bo vrv le počasi tekla naprej, kot se spodobi za težko prosto plezanje, toda pošteno sem presenečen. Skozi roke mi drsi hitro, skoraj enakomerno. Le kje so vse težave, ki so nama jih obljubljali v tem raztežaju? Kmalu sem sam na vrsti za plezanje in hitro ugotovim, da sem v enem najlepših težkih raztežajev v naših stenah. To je prava šesta stopnja v navpični steni, brez lahkih mest. Druga za drugo se vrstijo najrazličnejše poč, ena lepša od druge. Plezanje je napeto, zahteva polno koncentracijo in tekoče gibanje brez ustavljanja. Ni časa za razmišljanje in iskanje najboljših možnosti. Brž ko zastaneš, izgubiš ritem in prične se utrujanje. Zato sva plezala hitro kot v četrti stopnji.

Na vrhu Sulice si z zanimanjem ogledujeva zadnji težak raztežaj. Izpostavljena prečnica pod strehami, prehod čez streho in nad njo previsna poč. Potem se stena nekoliko položi.

Že v prvem metru nad Sulico mi stena spet pokaže zobe. Previs in mokra plošča nad njim me zavrneta. Bentim kot Turek in se sopihajoč vrnem na stojišče. Ko se pomirim in spočijem, spet poskusim. Najbolj mi gre na živce svedrovec, ki se izzivalno blešči nad previsom, na dosegu roke. Jasno, da se ga ne bom niti dotaknil, samo včasih ga jezno ošinem s pogledom. Sredi mesta zgornje šeste stopnje me vseeno zapeljuje in skušnjavo. Prste previdno zagrebem v mokre, mastne razčlembе, in se stokajoč potegnem čez previs. Plošča je kot drsalnica, spodrsavajo mi roke in noge, zahtevna igra ravnotežja me tako zaposli, da ne morem vpeti varovanja. Šele pod streho se z glavo in rameni zagozdim in nekaj trenutkov počivam. Prečnica pod strehami je mokra, lepa in težka. Predvsem lepa — slikovito gvozdenje med visečim robom strehe in steno, kaminsko plezanje v stehi, široki razkoraki in spodrsavanje nog na mastnih stopih, vse v popolni izpostavljenosti. Franček, ki sedi na vrhu Sulice, je vse manjši, komaj kaj večji kot pisane ploskve šotorov v Aniča Luki.

Ko priplezam pod zadnjo streho, se mi ta zazdi kot priprta vrata do uspeha. Utrujenost jih čedalje bolj zapira. Vem, da si ne morem privoščiti veliko poskusov, roke so že težke in šibke; že po nekaj sekundah največje obremenitve oslabijo. Z nogami si pomagam, kolikor morem, robove podplatov opiram na rob strehe. Prste na roki brezobzirno potlačim v ostro razpoko, jih zagozdim in navrem, da členki pokajo in priteče kri. Po nekaj skrajno mučnih gibih sem z glavo čez streho in nemočno gledam poličko nad njo. Nikjer oprimkov, da bi se potegnil nanjo. Zberem le še zadnje ostanke moči in se brez padca vrnem pod streho. Potro razmišljam. Mi bo zadnje res težko mesto predvsem zaradi utrujenosti preprečilo izpolnitev velike želje? Jasno mi je, da strehe na tem mestu danes ne bom zmozel prosto. Kljub na videz brezizhodni situaciji se ne vdam. Preblisk ideje, ki se zdi nesmiselna, me napoti v prečenje proti levi, proč od originalne smeri. Tu je streha še nekoliko večja, varovanja pa seveda ni. Poskusa, ki se zdi brez možnosti, se lotim z vso odločnostjo. Spet skoraj ležim s hrbtom nad globino, roke so do komolcev v razpoki, vrv prosto niha v zraku, zadnji klin je daleč na desni. Ker nimam več moči, da bi se počasi potegnil čez streho, se odločim za bolj tvegano možnost. Kot na konja se sunkovito zavihtim čez rob strehe, na veliko srečo z roko in nogo zadanem globoko poč na vrhu strehe, v trenutku ju zagozdim in zajaham odpočeno lusko. Res sem kot na konju — uspelo mi je. V tem smešnem položaju vztrajam, dokler ne zberem moči za nadaljevanje. Previsna poč, eno najlepših in najbolj izpostavljenih prosto preplezljivih mest v Paklenici, mine kot mučne sanje. Čudovito plezanje, po težavnosti nekje med peto in šesto stopnjo, se sprevrže v obupen boj z utrujenostjo in iskanje zadnjih ostankov moči v rokah. Na

poličko, kjer se pričinja vršni, položnejši del smeri, se privlečem kot v dobrih starih časih, ko smo začetniki pridno trgali hlače na kolenih.

Kot muha ždim na izpostavljenem stojišču, urejam vtise in povzemam vrv. Vse dopolne je zame obstajala le stena in želja — preplezati jo prosto. Metri skale, ki sva jih premagovala, so bili edini cilj vsega početja. Sedaj v zavest počasi prodira okolje. Napetost in zbranost se umikata sproščenemu uživanju, ki je obogateno z uspehom. Franček brez večjih postankov prepleza raztežaj, ki je mene dobesedno izpil. Na Sulici se je med čakanjem lahko spočil, pa tudi odlično je pripravljen. Navdušen je nad lepoto plezanja, zlasti nad mestom, kjer sva posrečeno ukanila zadnjo streho. Vsaj začasno je pozabil nesrečno vejo in svoj edini uporabljeni klin.

Previsok z odličnimi oprimki naju privede v lažji svet, kjer kraljuje sonce in počasi me preplavljajo toplota, svetloba in rastoče veselje.

Na vrhu stene je, kljub vsej utrujenosti, še dovolj moči za krepak stisk roke.

Med sestopom delava nove načrte. Usklajava vtise in oceno te smeri. Presenetljivo natančno se strinja glede ocene posameznih mest in raztežajev, prav tako z oceno celotnega vzpona. Vstopno prečnico, ki nama je že na začetku dala toliko opraviti, oceniva s sedmo stopnjo. Ključno mesto — streho v smeri Šubara direkt pa z zgornjo mejo sedme stopnje. Drugo je v mejah šeste stopnje. Drobna, suha veja, ki leži odlomljena nekje pod steno, je pripomogla k uspehu in težavam. Pošaliva se, da bova korenino, ki je še ostala pod streho, hodila zalivat in smer čez kako desetletje ali dve spet prosto ponovila.

Pod večer se pisana družina z mednarodnega tabora spet zbira v kanjonu. Lep in uspešen dan je za nami. Zaključimo ga v Starem gradu z ogledom diapozitivov, zanimivimi pogovori in kovanjem novih načrtov, ki segajo od jutrišnjega dne do nejasne prihodnosti. Od že znanih želja, ki se nam zde na doseg, do tistih, ki se jih še le nejasno zavedamo, vendar vemo, da so že navzoče.

Danes pa se je spet izkazalo, da je velika želja včasih najboljša priprava za vzpon.

OPOMBA: Smer Klin v Aniča Kuku, prva prosta ponovitev 2. 4. 1982 Iztok Tomazin (AO Tržič) in Franček Knez (AO Impol) (enkrat uporabil klin). Ocena VII+, VI+ (glej skico), čas plezanja 6 ur.

Od 8. do 14. aprila 1982 je Planinska zveza Jugoslavije organizirala I. mednarodni tabor alpinistov v Paklenici. Udeležili so se ga predstavniki Anglije, Avstrije, ČSSR, Danske, Italije, Jugoslavije, ZRN, Španije, Švice in zastopnik UIAA. Slovenske alpiniste so zastopali Lidija Painkiher (AO Akademik), Franček Knez (AO Impol), Mirko Pogačar (AO Radovljica) in Iztok Tomazin (AO Tržič). Preplezane so bile številne težke smeri, med njimi nekaj prvih prostih ponovitev, dokončno pa se je v stenah prelepega kanjona uveljavila sedma stopnja. Najtežji vzpon je bila po mnenju vseh prva prosta ponovitev smeri Klin, ki je za zdaj tudi najzahtevnejša prosta smer v naših gorah.

Srečanje je po mnenju udeležencev odlično uspelo in tujci so bili navdušeni nad lepotami Paklenice in možnostmi, ki jih ponuja za plezanje. Tabor je bil pomemben za razvoj in primerjavo našega alpinizma, zlasti še prostega plezanja, z drugimi evropskimi državami. Vsem je veliko koristila primerjava in izmenjava izkušenj.

Slovenski alpinisti so bili uspešni, saj so opravili največ težkih vzponov in tudi najtežjega. Franček Knez se je izkazal kot najboljši plezalec med udeleženci tabora.

Za Planinski vestnik so darovali (sodelovanje pri nastajanju planinskega koledarja za leto 1983):

Vlasto Kopač	600,00,
Marjan Krišelj	800,00,
dr. Miha Potočnik	600,00,
Danilo Škerbinek	600,00,
Tomaž Banovec	400,00,
Jože Dobnik	600,00,
Jože Gašparič	1 400,00,
Ivan Jenko	800,00,
Ciril Zupanc	400,00,

Lojze Motore	200,00,
Martin Aubrecht	200,00,
Pavel Kemperle	200,00,
Bine Vengust	200,00,
Uroš Župančič	200,00,
Marjan Oblak	200,00,
Skupaj dinarjev	20 000,00.

Vsem, ki so požrtvovalno pomagali, da je nastal tako ličen koledar Planinske zveze Slovenije ob jubileju — 90-letnici SPD v letu 1983, se uredništvo in uprava Planinskega vestnika lepo zahvaljujeta!

SPOZNANJE V STENI

STANE OBLAK

Brez besed stojim pod črnim kaminom. Ne morem se zbrati. Kot v sanjah slišim glas, ki mi veleva, naj grem. Tako nekako tuj je, kot da prihaja nekje iz globine pod steno, me vabi, zahteva naj se že končno premaknem.

Streznim se. Vrnem se v resničnost. Da, jaz sem tu v tej votlini pod previsi in na vrsti sem, da potegnem naslednji raztežaj.

Zaplezam čez krušljive skale, ki se mi trgajo pod rokami, in še dolgo me spremlja njihov odmev nekje spodaj. Vztrajam! Končno dosežem nekakšno votlinico in kot v olajšanju sežem za pas po klin. Zapoje z visokim glasom. Vesel sem, kajti dober klin me vedno spravi v dobro voljo. Da mi gotovost, novo moč, zanos...

Zajamem sapo. Roki mi sežeta po skali. Sprostim se ob lepem plezanju. Nad sabo zagledam lusko. Nekam sumljiva se mi zdi. Nimam izbire. Primem se zanjo, toda tedaj postane težka. Tišči me navzdol. Uspe mi le zavpiti in luska zleti čez mojo glavo v globino. Še dolgo zrem na tisto mesto, kjer je dolga leta vztrajal kamen in je ravno danes odšel na svojo dolgo pot v dolino.

Previdno lezem dalje. Skala postaja vse bolj mokra in poraščena. Ob strani pritiskajo previsi. Edina pot je le navzgor po kaminu. Neusmiljeno drsi, ko skušam z dlanjo doseči trenje ob mokro skalo. Misli mi grede le v eno smer — drži, ne popusti, saj si šele na začetku. Končno mi uspe, da se potegnem čez. Občutim olajšanje. Spet zven klina in tlesk vponke. Več ne slišim. V tem trenutku vem le to, da je moj edini cilj v teh zadnjih minutah, da preplezam teh 15 m.

Obide me želja, da bi že bil na varnem. Toda kaminu ni videti konca. Izgublja se nekje gori pod vršnim previsom. Vem, da nimam kaj čakati. Potegnem se čez prvo previsno zaporo. Tu se kamin zožuje in prehaja v zajedo. Pomislim na tisto »petko«, ki je bila še včeraj nekje v sanjah, danes pa jo imam tu pred sabo. Dobim občutek, da me življenje prehiteva. Zahteva nekaj več, toda jaz tavam v megli. Vse bolj se bojim, da bom iz »bitke« izšel kot poraženec.

Moči mi pohajajo, ko se z vsemi močmi peham navzgor. Razdalja med mano in klinom se neusmiljeno veča. Nočem misliti na to. Ni časa razmišljati o klinu. Pred sabo imam le eno. To moram zlesti, pa naj bo karkoli. Poskušam odvrniti pogled od globine. Zrem le v skale, ki mi v tem trenutku pomenijo življenje. Pogled se mi ustavi na zadnji previsni zapor. Zgoraj slutim polico. Spet me obide želja po trdnih tleh pod nogami. Zgrabim za skalo nekje zgoraj, z nogami za hip še iščem oporo v zraku in že sem čez. Razkoračim se na polici. Slišim le še svoj glas, ko zavpijem v globino: »Pridi, varujem!« Vse drugo steče podzavestno. Misli pa splavajo nad martuljske grebene, ki jih obžareva popoldansko sonce. Zagledam se tja med rokave, kjer sem včeraj iskal svoj smisel med tako imenovanimi »žandarji«. Občutek imam, da sedim v večernem soncu na Škrlatici in zrem tu sem, kjer sem zdaj. Pogled mi splava doli v Vrata in naprej na grušč pod steno. Spreleti me srh, ko pomislim na globino. Toda v meni raste občutek moči, zmage in vedno bolj se zavedam, da sem postal suženj gora, da so me zvale v svoje kraljestvo, iz katerega ni povratka. In hvaležen sem jim za to.

Pavle pride za mano. Čakata naju še dva raztežaja do roba Stene. Plezava nevarovana. Občutek imam, da bi kar plaval, letal po teh skalah, tako čudovito je tu. Mrzla sapa zaveje za ledenika. Stena je za mano, globina je utonila, le čutim jo še nekje za robom. Počasi odhajam po grušču, ki ga je v dolgih letih nanosil ledenik in ga pustil ležati tu, ko mu je zmanjkalo življenjske moči.

KADAR NAM GRE ZA NOHTE – SNEG ...

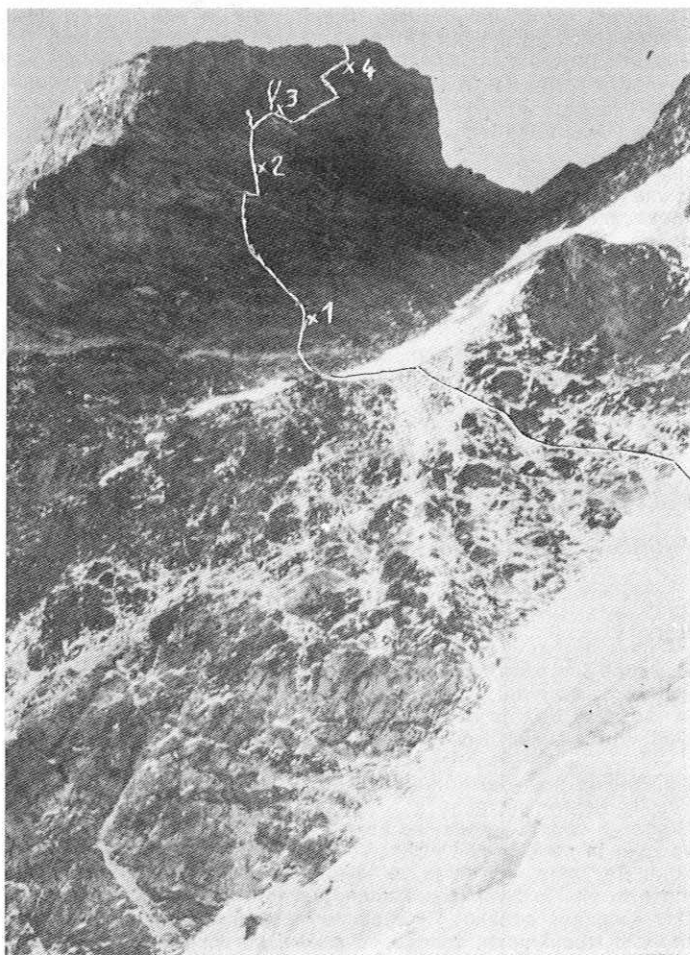
ROMAN CERAR

V zvezdni noči sva z Boštjanom ob soju čelnih svetilk premagovala prve raztežaje severne stene Matterhorna. Najin cilj je bil šeststometrski previs v tej tisoč dvesto metrov visoki steni, ki ga Jugoslovani še nismo preplezali. Računala sva na najmanj pet dni, vendar sva kljub temu imela s seboj zelo malo hrane, saj sva jo zaradi ledne opreme, opreme za težko skalno plezanje in opreme za bivak, zmanjšala na minimum, na dva zavitka arašidov, pet malih čokolad, vrečko grozdja, štiri juhe in čaj.

Prvi dan sva preplezala štiristo metrov spodnje ledne stene. Bivakirala sva v tretjem raztežaju previsa. Od tu naprej vrnitev ne bo več mogoča, saj je zaradi previsnosti spust kasneje skoraj nemogoč. Za spanje sva imela le eno mrežo in prava umetnost je bila zlesti vanjo; a še to sva drugi dan zgubila, tako da sva naslednje noči napol presedela napol visela na klinih.

Drugi dan nama je šlo kljub izredno težavni steni kar dobro od rok in premagala sva nekaj ključnih mest. Tretje jutro sva doživela tisto, česar sva se najbolj bala: ponoči se je pooblačilo in začelo je snežiti.

Nadaljevala sva kot da se ni nič zgodilo, le plezanje se je iz prejšnjega užitka prelevilo v pravo moro. Poleg snega pa sva imela težave tudi z orientacijo. Ko se je Boštjanu izruval klin in je poletel nekaj metrov, sva ugotovila, da nisva v pravi smeri. Splezala sva nekaj raztežajev po drugi strani in v previsnih ploščah sem zopet ugotovil, da nisva na

Seststometrski previs
v severni steni
Matterhorna se
imenuje Nos
(Vrisana je smer
plezanja, bivaki in
neuspelo iskanje
prehoda)

pravi poti. Poskusil sem preplezati previsno poč na levi. Visel sem na velikanski granitni luski, a ko sem se nagnil, se je nagnila tudi ona. Počasi sem zlezal z nje in znova sva bila v skoraj brezizhodnem položaju. Ves dan sva porabila za iskanje prave smeri, a brez uspeha. Pol noči sva premišljevala in ugotovila, da nama preostane edino še poševno prečenje desno navzdol po krušljivem, s snegom pokritem svetu. Z golimi rokami sem pod snegom iskal oprimke. Zaradi mraza rok po nekaj minutah nisem več čutil in tipal sem tako, kot bi imel na rokah debele rokavice. Po kaki uri sem našel odrešilni klin in se obesil nanj. Zmasiral sem si roke, da mi je v prste pritekla kri, a z njo tudi bolečina. Nadaljnje plezanje je bilo težko, vendar sedaj vsaj nisva bila več v brezizhodnem položaju, ker sva znova našla pravo smer. Kljub stalnemu sneženju sva bila kar optimistično razpoložena. Toda kmalu bi znova prišlo do katastrofe. V previsu se mi je izpulil klin, tako da sem padel sedem metrov. Potolkel sem se po rokah in po kolenu. Vendar sem moral kljub padcu znova v previs, kajti zamenjava plezalcev ni bila možna. Gledal sem, kako mi iz rane teče kri, a bolečin nisem čutil, saj sem se osredotočil le na premagovanje previsa. V razpoko, kjer je že bil star klin, sem zabil novega. Ko sem nad njim zabil naslednjega, sem prejšnjega lahko z roko potegnil iz skale.

Nad previsom sva si uredila sedišče, kjer sva preživela še zadnjo noč na prostem. Naslednji dan sva minila še en raztežaj previsa in do vrha sva imela še tristo metrov lednih vesin. Šele tedaj sva ugotovila, da je med tem, ko sva bila v previsu, zapadlo skoraj pol metra snega. Zaradi novega snega je bil zgornji del izredno nevaren, saj bi snežna gmota vsak čas lahko zgrmela v globino. Kljub štirim dnevom plezanja sva zgornji del prešla zelo hitro. Plezala sva drug za drugim in končno v megli zagledala zasnežen križ na vrhu 4505 m visokega Matterhorna. Ostal nama je le še sestop po normalni poti po grebenu Hörnli.

Veter je na grebenu spihal skoraj ves sneg in brez problemov sva prišla v bivak Solvay (4004 m). Tu sva tudi prenočila. Zjutraj, ko sva hotela naprej, sva ugotovila, da bi bilo to izredno nevarno. Spodnji del je bolj položen in spremenil se je v eno samo snežno vesino, po kateri so neprestano grmeli plazovi.

Bila sva prezebla in izmučena, zato sva se odločila, da po radiu, ki je bil v bivaku, pokličeva reševalce in pričakovala sva, da naju bodo še istega dne spravili v dolino. Na srečo so bile v bivaku sveče tako, da sva si lahko z njimi stopila vsaj nekaj vode. Hrane nisva imela več, in tudi v smeteh, ko sva jih prebrskala, nisva našla niti koščka kruha.

Helikopter zaradi megle tri dni ni mogel priti do naju. Tretji dan se je naredila majhna luknja v megli in poslali so nama vrečo s hrano. Še ko se nisva dodobra najedla, je znova priletel helikopter, spustil vrvi, naju dvignil pod nebo in varno prepeljal v doilno. Bila sva rešena.

V severni steni Matterhorna sva doživela tisto, česar se alpinisti najbolj bojimo: vremenski preobrat, zaradi katerega se je plezalno uživanje sprevrglo v trdi boj za obstanek.

Zmutov nos, VI +, 1200 m, S stena Matterhorna 4505 m, plezala Boštjan Kekec in Roman Cerar, 17.—25. 9. 1981.

REMINISCENCI

ANDREJ J. DERNIKOVIČ

I.

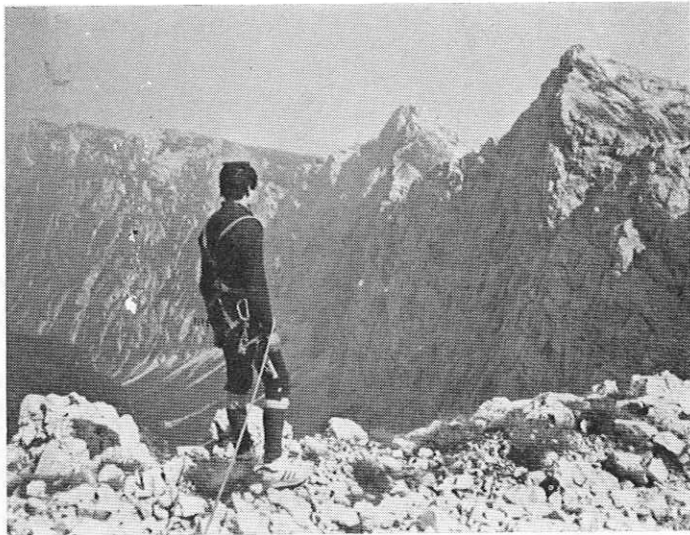
Poslednji hip naše zavesti je
večnost v življenju pradelcev;
in vse naše bivanje ni niti
sled v poslednjem trenutku zvezde.

Od Planike sem dol korakajo zadovoljne in utrujene desetine Triglavank. Sonce se je obesilo najvišje na nebo.

Grapa je obupno rdeča, še kamenje je zalepljeno kar v ilo. Za kline tod ni prostora, za roke in noge pravih štrlin. Vse stoji, nič ne drži. Udarim po skali ob trebuhu. Votlo doni. Bo, mora, saj se je že toliko ton kamenja zvalilo čeznjo. In moje kosti in moje meso in žile in živci niso kamen. Nežno stopim nate, kot blag dežek na žejno zemljo. Daj, še danes počakaj in potem te ne bom vznemirjal nikoli več! Z rokama tipljem po drobnih izboklinah, z nogo se počasi uprem vanjo.

»Podoživljanje«
Pogled z Vernarja
proti Draškim vrhovom,
september 1982

Foto A. J. Dernikovič

Počasi, počasi kot včasih v filmu se prične odmikati z dna grape. Potem hitreje in hitreje in še hitreje in v hipu se zavem, da noge prosto štrlijo v globino, rdečo, pohotno kot neoprana obdukcijaska miza. Saj ne bo hudo, v tej grapi ne more biti hudo, hitro bo opravljeno in potem bova... Bova? »Drži...!« še kriknem in se z nohti, s prsti, s komolci, z glavo padajoč zakopljem v sveže zijajočo rano v grapi. Neskončna bolečina v prstih, ki grabijo po drobečem se kamenju. Bobnenje krvi v sencih, bobnenje padajočih skal, ki bi z njimi moral tudi sam. Moral, ker je bolečina prehuda in se v tej prekleti grapi ne morem nikamor upreti, nikamor prijeti. Smrad po žveplu, kadí se kot v kamnolomu. Potem nič več. Tišina. Na vrhu ne vem, ali sem razočaran ali srečen. Sonce pa sije kakor prej. Tudi sto Triglavank še ni končalo mimohoda.

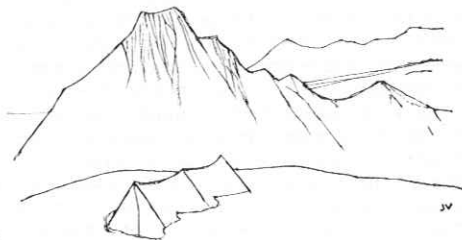
II.

Kake štiri raztežaje vlečeva za seboj vrv po travnati strmini in čez blage kamnite stopnje. Potem stojiva na vrhu ob skromnem lesenem, od vetra in dežja razjedenem križu. Odloživa železno opremo in se v globokem miru zazreva proti Triglavu in še daleč onstran, kjer krvavi zahodno nebo.

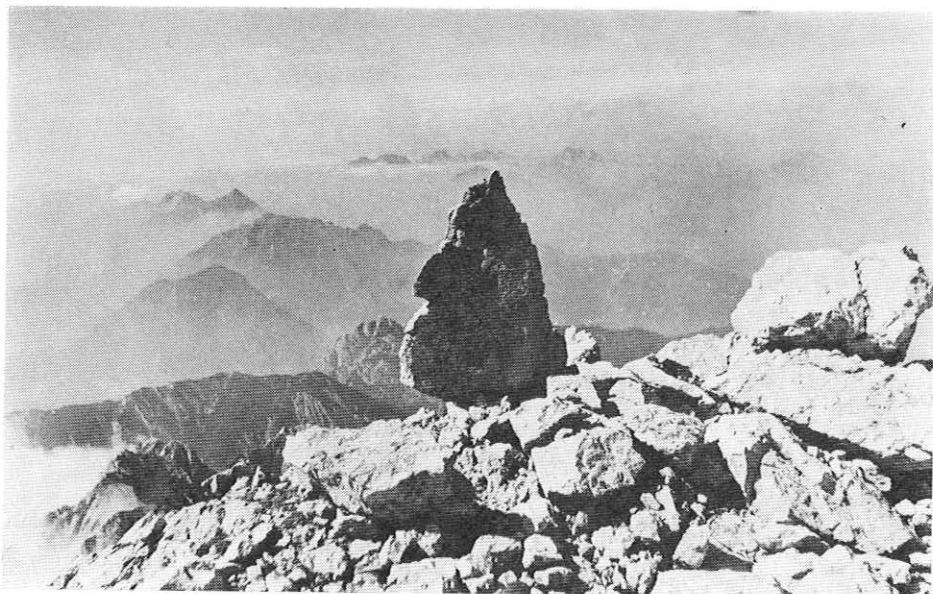
Spominjava se kravjih zvoncev v prvih raztežajih, klina v nepreplezanem previsu; spominjava se izpostavljene, v praznino odprte zajede, ko se prvi ni upal ozreti navzdol, drugi ne navzgor, lepih (lepih, seveda, saj sva na vrhu) prečenj pa neskončnih zadnjih raztežajev, ko se veseliva gamsjih sledov; veseliva se vetra, ki nama mrši lase pod robom stene.

Spominjava se. Marsikaj bova pozabila, tudi na stisk rok na vrhu, ostala pa bo vez neizrečenega doživetja še dolgo potem, ko bodo vozli zravnani in vrv zvita in se bo spomin spraševal: Kdaj že je to bilo?

Valburga, 11. 10. 1982

Vinjeta J. Vogelnik

Skalna glava na Mangrtu, 1973

Foto Matjaž Sušnik

SUHO LETO 1981-82 ZA TRIGLAVSKI LEDENIK

IVAN GAMS

Če sneženo-ledene gmote pri nas kje zaslužijo ime ledenik, je to v krnici med Skuto in Rinko pa pod Triglavom. Najbolj znan je Triglavski ledenik. Ko se je v petdesetih letih tega stoletja skrčil na eno tretjino površine, ki jo je imel pred dobrim stoletjem, so nekateri tudi v planinskem glasilu pričeli tarnati, da mu bije plat zvona. Na srečo si je ledenik kasneje spet »opomogel« in se z robnimi snežišči kdaj pa kdaj spet razlezel na robne Triglavske pode. V drugi številki Planinskega vestnika 1982 smo v članku Triglavski ledenik 1980/81 razlagali, da se je pričel ledenik ponovno umikati. Krčenje pa se je nadaljevalo vse do poznega poletja 1982, ko smo konec avgusta 1982 ledenik analizirali ter spoznali, da se je vrnil v približni obseg iz petdesetih let tega stoletja.

Vreme spremljamo s termometrom, podnebje pa z ledeniki, le da za njihov obseg niso odločilne samo zračne temperature, temveč tudi padavine. Ko jeseni temperature zdrknejo pod 0° , večji ali manjši mraz ni več pomemben za rast ledenika. Pomembna je količina zapadlega in napihanega snega. Tu ni nejasnosti o dejavnikih, ki ravnao ledeniku rast: od konca poletja do pozne pomladi je količina snega odločilna za ledenik. Precej manj pa je jasnosti, kateri dejavniki prispevajo k vsakoletnemu tajanju ledenika v mesecih, ko se zračne temperature držijo nad 0° . Koliko prispevajo zračne temperature, koliko direktno in odbito sončno sevanje, koliko topel dež? Celo taka malenkost, kot je pogostost sneženja v dobi tajanja, je lahko pomembna. Če sneži redko, bo zamazani led ali sneg na ledeniku sonce bolj jemalo, kot pa če pade enaka količina snega v več obrokih in svetlejši sneg bolj odbija sevalno energijo. Na višjih ledenikih, kjer so dolgo merili bilanco sprejete in oddane energije, so glavni klimatski dejavniki za gibanje ledenih gmot dokaj jasni: Količina snežnih padavin v redilni in sevanje sonca v talilni dobi. Najbolj ledenik poraste, ko pozimi zapade veliko snega in je poleti velika oblačnost (in slaba radiacija). Dobe naraščanja ledenikov na splošno zato ne smemo istovetiti s toplimi poletji. Srednjo letno temperaturo izračunavamo kot pov-

preček dvanajstih mesecev, ti pa iz redilne dobe, kot smo rekli, na stanje ledenika ne vplivajo. Tudi sušna leta nujno ne krčijo ledenika, če jih kompenzira hladno in oblačno poletje. Poletni dež pa celo pomaga topiti ledene gmote. Pomembno je namreč razmerje teh dveh glavnih dejavnikov. Od lege in nadmorske višine ledenika pa je odvisno, kateri od naštetih dejavnikov so važnejši in kateri manj pomembni. Pri nizkih ledenikih je doba tajanja daljša in zato pomembnejša za gibanje ledenikov, kot pri visokih. Skutin in Triglavski ledenik sta med najnižjimi v Alpah. Triglavski je v glavnem med 2400 in 2550, Skutin pa še precej nižji.

Zaradi neenakih klimatskih dejavnikov, ki krojijo obseg ledenikov, je zato pomembno, da vsi gorski narodi, torej tudi Slovenci, opazujejo gibanje ledenikov in ga vzpo-rejajo s podnebjem. To pri nas v skromnem obsegu opravlja Geografski inštitut Znanstveno raziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Delo zelo lajša vremenska postaja višjega reda na Kredarici, v višini zgornje polovice ledenika. Oddaljena je za streljaj od vzhodnega roba ledenika.

Skušajmo po poročilih vremenskih opazovalcev najti »krivce« za zadnje zmanjševanje Triglavskega ledenika.

Septembra že često pade več snega kot ga pobere sonce. Toda september 1981 je bil suh in opazovalci na Kredarici so v tem mesecu beležili le pet dni prehodno snežno odejo, debelo do 5 cm. Nadaljnji meseci so snežno odejo debelili. Njen višek pa ni bil, kot običajno, konec aprila, temveč mesec dni prej. Ker pa je aprila še znaten del ledenika v senci pod Malim in Velikim Triglavom in ob hrbtu Kredarice, aprila 1982 nikakor ne moremo prištevati k dobi tajanja, še zlasti zato ne, ker je bil za 2° hladnejši od normale. Maja 1982 so izmerili precej padavin, ki pa so bile, sodeč po mesečni temperaturi +0,4^o, že pretežno kot dež. Snežena odeja je zato že upadla. Od 1. oktobra 1981 do 30. aprila 1982 je padlo skupno le 730 mm padavin, kar je za okoli 300 mm pod povprečkom. Redilna doba je bila torej suha.

V dobi tajanja 1982, kamor smo prištelili mesece maj, junij, julij in avgust, se je število ur s soncem (in količina padavin) približalo dolgoletnemu povprečku, višje pa so bile zračne temperature. Srednja mesečna talilna temperatura 1982 je bila 4,7^o, v letih 1955—1980 pa 3,5^o. Najhitreje je sneg jemalo avgusta, ker je bil zelo tople (s temperaturo 7,4^o, za 1,9^o nad povprečkom), suh (123 mm, namesto 216) in sončen.

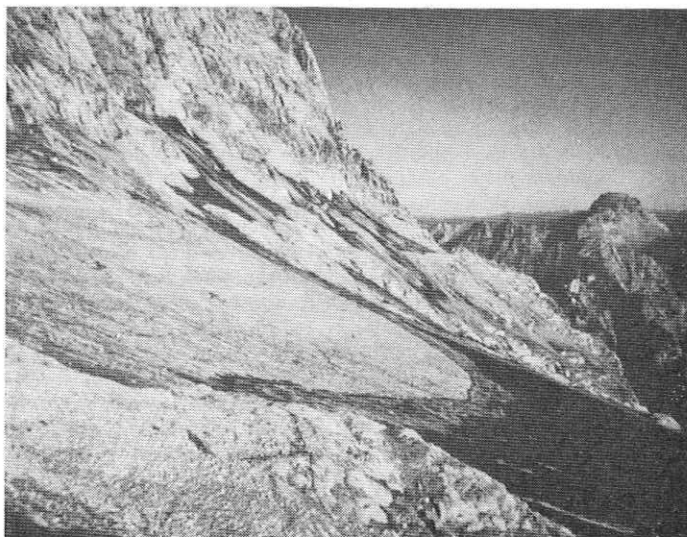
Življenje ledenika sta torej v ledeniškem letu 1981/82 krojila dva neugodna klimatska dejavnika: malo snega in toplo poletje, ki je bilo avgusta še precej sončno. Kredarica je bila že julija brez snega. Ob takem vremenu sta s skrčila Triglavski kot tudi Skutin ledenik, ki ga je tudi to pot izmeril prof. Dušan Košir. Planinci vedo, da je poletje 1982 pobralo snežišča kot malo katero leto poprej.

V Planinskem vestniku lahko tako že drugič zapored beležimo nadpovprečno toplo poletje v višinah. Mogoče pomenita ti dve poletji preokret. Hribovski kmetje že dve desetletji tarnajo, da žetev kasni. Po naših višinskih postojankah lahko sklepamo, da so se od petdesetih let dalje temperature vegetacijske dobe zniževale. Po podatkih s Kredarice, ki jih za PV marljivo beleži dr. France Bernot, so se petletni povprečki znižali

Tak pojav veliko pove tistemu, ki se zanima za vzroke ledeniškega kolebanja: kos pločevine je tako zaščitil ledeniško gmoto pod seboj, da moli za meter iznad okolice. Vzrok za to sta lahko poletni dež in zaščita pred sončnim sevanjem

Foto J. Gams

Triglavski ledenik ob koncu avgusta 1982. Svetlejša skale nad ledom pričajo o letošnjem nadpovprečnem znižanju zgornjega ledeniškega roba. Pod njimi v sredi ledeniške razpoke. V spodnjem delu je ledenik temen, ker gmota prepoji voda iz višjega dela

od 4,0⁰ v letih 1955—59 na 3,1⁰ v letih 1975—80. Z zniževanjem temperatur v mesecih maj—avgust se je z robnimi snežišči širil tudi Triglavski ledenik.

Če je bila nakazana poletna ohladitev posledica povečanega vpliva Atlantskega oceana v višji atmosferi, še ni povsem gotovo. Zanj govori dejstvo, da je v tem razdobju (1955—80) postal na Kredarici avgust enako topel kot julij. Odgovor na vprašanje bodo dala naslednja leta.

Spremembe na ledeniku, ki smo jih konec avgusta 1982 beležili opazovalci dr. M. Šifrer, asistent K. Natek in pisec teh vrstic, so bile v primerjavi s poletjem 1981 kar precejšnje. Z robnimi snežišči se je ledenik domala povsem umaknil iz ulegnine, ki se začelja pod Kredarico in se pod Glavo nadaljuje do roba Triglavske stene. Pod vzpetino, ki veže Mali Triglav, Kredarico in Rž, je ledenik odrinilo obsežno melišče pod Malim Triglavom. Toda globlje si lahko med kamenjem naletel na led. Pod Malim Triglavom se je zgornji rob ledenika znižal za 2—4 m, pod Velikim Triglavom pa do okoli 13 m pod lanskoletno ravan. Po dolgih letih so v zgornji polovici spet nastale ledeniške razpoke. Kjer je bilo mogoče v njih priti pod led, je bilo videti, da so navezane na pregibe v skalni podlagi. Tudi v praznini med skalnim ostenjem in zgornjim ledenikom je ponekod bilo mogoče zlesti globoko pod ledenik in spoznati, da je v zgornjih delih ledenika nad 32⁰ naklona površja led le tanek pokrov na skalni površini, ki zlagoma prehaja s pobočja gore v zložnejše Pode. Z najvišjim robom ledenik bolj sloni ob skali, kot na njej leži. Zato pomeni stanjšanje ledenika tu možno znižanje roba. Sodeč po »odtisih« skalne podlage na ledeni površini je tu opaziti močno drsenje ledu. Spremembe na vsem gornjem robu bi kazale, da jih narekujejo predvsem večje ali manjše snežne padavine v redilni dobi. Spodnji rob ledenika se domnevno bolj odziva na poletno vreme.

Poleti 1981 smo izmerili in v PV zapisali, da sestavlja Triglavski ledenik na površju pretežno vodni in ne pravi ledeniški led. Na to je kazala gostota ledu. Konec avgusta 1982 smo namerili tipično gostoto za vodni led le v enem vzorcu. V drugem je bil starejši zbit sneg in trije vzorci so našli gostoto med 0,83 in 0,88, ki se približuje pravemu ledu visokih in velikih ledenikov. Verjetno je prišla na površje starejša gmota. Kot prejšnje poletje, smo tudi avgusta 1982 skušali ugotoviti premike ledene gmote s pomočjo dveh vrst modro obarvanih kamnov, ki smo jih položili na ledenik. V zgornji vrsti, kjer je površje bolj strmo, smo ugotovili zelo različne odmike od lanske lege tudi tedaj, ko zdrs kamna ni bil očiten. V spodnji vrsti so bili odmiki bolj enakomerni. Če prezremo tri kamne, ki so očitno zdrseli, je bil pri drugih šestih kamnih premik, ki je nastal med poletjem 1981 in 1982, za 0,45 do 2,85 m ali povprečno 1,6 m. Sodim, da se je za toliko tudi premaknila ledena gmota.

Avgusta in septembra 1982, ko je ledenik še naprej upadal, je bila ledenikova površina kar dobro posuta z gruščem, ki je prišel na površje, ko mu je sonce stalilo ledeni oklep. Kdor bi se hotel smučati, bi moral smučišče prej temeljito očistiti. Toda smučanje po ledu ni nobena zabava. To omenjam, ker so nekdanj obstajali načrti, kako bi Triglavske žičnice dovažale smučarje na poletno smučanje na Triglavski ledenik.

Počitek

Foto Dokumentacija PV

BORCA STA BILA Z NAMI

BRANKA NAPOTNIK

»Bitka na Stolu je kamenček v mozaiku našega osvobodilnega boja in revolucije, ki ne bo nikoli obledel.«

Vsako leto se spominjamo te bitke in se s ponosom vračamo na njeno prizorišče — letos že osemnajstič.

»Rafali, sproženi v tem boju, so odmevali daleč, tudi zunaj naših meja. Bitka je pomembna predvsem za to, ker se je odvijala prav tedaj, ko je mračnjaštvo nacizma zagrinjalo Evropo v temo, pa tudi zato, ker je naša revolucija prav tam nadaljevala pot...« Tako nekako je zapisano v knjižici, ki je izšla lani, ko je minilo 40 let, odkar je Cankarjev bataljon bil bitko z Nemci na Stolu.

... In več kot 5 avtobusov je v soboto med drugo in tretjo uro zjutraj odpeljalo mariborske planince v Moste.

Tema je bila, ko smo se odpeljali, toda že čez nekaj ur je pripekalo sonce kot poleti. K Valvazorjevi koči, kjer je bilo že od jutra nadvse živahno in slovesno, smo se vrnili zagorelih lic, skupaj za preživelima borcema Cankarjeve čete, z Ivanko Kozar in Francem Konobljem-Slovenkom.

Po proslavi in podelitvi plaket udeležencem za 10-kratni pohod na Stol sta nam pripovedovala:

Franc Konobelj-Slovenko: »Stol je pomemben predvsem zato, ker so na njem Piparji sprejeli sklep, da ustanove Slovensko planinsko društvo in se tako postavijo po robu nemštvu. No, mi borci Jeseniške čete, smo februarja 1942 prav tu zgoraj doživeli ognjeni krst. Moram reči, da je bila borba izredno uspešna, saj smo Nemcem več kot

6 ur branili dostop na vrh Stola. Šele, ko je bila ura šest, jim je uspelo priti na vrh. Takrat smo se sami že skoraj umaknili. Žal pa je padel tedaj Jože Koder, rojak s Primorske. Njegovo smrt smo težko preboleli. Mislim, da je bila borba na Stolu izredno pomembna, saj je bila med drugim tudi na najvišjem vrhu Karavank.«

Ivanka Kozar: »Vsa leta že, odkar hodimo na Stol, je to pomembno prav za nas, borce; zato imamo vsako leto več ljudi na teh pohodih in smo borci, kar nas je še ostalo, zelo zelo srečni.«

Da, tudi ostali planinci smo bili izredno zadovoljni in vsi skupaj z Ivanko in Francem smo po pogovoru zapeli tisto: Po jezeru bliz Triglava... da, res je odmevalo od gora. Ob izrednem vremenu smo vsi imeli lep razgled tudi na Julijce, pridobili pa smo tudi mnogo novih prijateljev. Bili smo srečni, ker sta bila z nami tudi borca in ker je veselje žarelo tudi iz njunih oči.

POD OSTENJI MARTULJŠKIH VRHOV

(Zapis o izletu planinske skupine PTT Kranj)

VIKTOR KOŠIR

Rekli so mi, tihemu sopotniku, ujetniku tišine, razpete v vrhovih gora, opiši našo pot, po kateri smo si prisvajali nepozabno doživetje, pot, po kateri smo prišli na vrh Vršiča, neko nedeljo. Bila je sveža, barvita jesenska nedelja...

Ti, ki si strgal stavke časa s stene skrivnostno osamljenih vršacev, daj, odkrij še drugim tvoje odrešene poglede, vrni se spet v misli na tista skrita pota, v stopinjah, odtisnjenih v prvem snegu, poišči sled male reke in jo izlij v osušeno strugo človeške radovednosti.

Da, potem pojdem od trenutka do trenutka skozi znamenja in obeležja tega dne, pre-pustim se zopet vetrovom nemira, ki večno vejejo s pobočij meni nedosežnih skalnih vrhov. Dodam še svoja videnja vrhov in dolin, pesmi viharjev in skritih zatišij, molčečnost sonca, lebdečega za razpotegnjenimi belimi meglicami.

Izrisana predstava o vsej sliki, poteza do poteze in pokaže se mimo vseh minevanj pripoved o popotnem drugovanju sredi podobe raja. Blaginja voda. To je bila prva zaznavna značilnost našega pohajanja po goščah, po ogolelih kucljih pod širokimi plečami Martuljških Ponc, Oltarja, Široke peči...

Šumelo je, od vsepovsod je šumelo, saj je voda takrat, na začetku jeseni, udarjala iz zemlje, kakor bi bruhal vulkan. Curki vode v potočkih, kakor bi se zlivale besede iz naših ust in se vpletle v nerazumljivo, a ušesom prijetno govorico. Takrat, ob obilju vode buči nešteto slapov, slišati jih je že od daleč, njihovega oznanjanja ne popijejo niti obsežni gozdovi, z govorico obarvanega listja mogočnih bukev se ujame v čudoviti harmoniji, v ušesih se razneženo topijo ta sozvočja in v srcih navzočih se prebudi že mogoče zatrto občutje veselja do življenja.

Pa pisano žareče bukke, orumeneli macesni in beli sneg, tako enkratno bel v prvem nadihu prave jeseni. Motne zelene vode v strugah nešteti potokov, ves razpon barv, nepopisno, bajno bogastvo vseh barv na platnu neznanega slikarja.

Prvi sneg na poti. Rojstvo sredi odmiranja, naše veselje sredi bolečin rojevanja in hkrati žalosti umiranja, tako noro je bilo to, tako neponovljivo to, kar je vstopilo v zavest. Tam so bile tudi stopinje pred menoj, ki sem hodil zadnji v vrsti. Stopinje in sledi tistih, ki so višje gori že pred menoj razpredli vezi na nahrbtnikih in stoje použili prinesene odlomke z domače mize. Zaostal sem za njimi, lovil sem odbijajoče se podobe od rahle, kakor rešeto preluknjane bele odeje v iskajoče objektivne, misleč, da bom s tem ujel tudi moč, ki mi jo je jemala gora.

Vršič. Ne tisti prelaz, na katerega se lahko udobno pripeljemo po asfaltirani cesti z avtom. Vršič je namreč tudi neznan vrh pod ostenji Špikove skupine; vrh, s katerega je nepopisno lep razgled. Kamorkoli se že obrneš te prevzame tako prepričljivo, da se streseš od presenečenja, onemiš od začudenja in ne moreš verjeti svojim očem.

Začarani občutki bližine. Stopil bi lahko na cesto spodaj v dolini, za šalo bi z dlanjo ustavlil drveče jeklene konjičke, z zamahom roke mimogrede otreseš s sadjem obtežena drevesa na Srednjem vrhu, tam na oni strani doline, z enim samim širokim pogledom bi lahko zaobjel vso dolino od Rateč do Hrušice. To so nam bili čisto novi pogledi, nova merila razdalj. A kaj to! Tam, na drugi strani, se je mimo okleščenih viharnikov, ki so postavljeni kakor jambori na veliki ladji, razgrnilo obzorje, stkano z vrhovi, drug lepši od drugega, vse od Slemena in tja do Špika in še dlje. Resda se je nebo

zavilo v otožno, svetlečo sivino in je sonce odtegnilo svojo bleščavo, se sramežljivo skrivalo za srebrne pajčolanaste meglice, rekoč nam pohodnikom, ogrejte se sami, dajte si sami osrečujočo svetlobo, ki vam je danes v polnosti ne morem dati. Da, iz svojih izvirov si jo načrpaite in ne boste več onemeli od čudes, tako boste kakor viharniki na vrhu gore, da boste polni skrivnostnosti, zavite kakor skrivnostna pot, ki vas je pripeljala bliže k meni.

Pa smo si, čisto po človeško, poiskali nove vire moči v globinah naših nahrbtnikov, spet smo vzravnani kakor bližnja drevesa pospravili vse dobrote, kar jih je ostalo še od prej. Tako smo se resnično počutili kakor drevesa. Zrasli smo s prostorom, se vnesli v navzočnost večini od nas še neznanе mogočnosti. Stali smo s čisto novim občudovanjem v očeh, brez odvečnih besed, kakor bi se bali, da se bo zrušilo tajinstveno vzdušje najlepšega. Da bi poiskali besedo, da bi si drug drugemu izrazili občudovanje nad videnjem, doživetjem. Ne, tega nismo zmogli. In ko se je bilo treba posloviti od višine, smo se šele prav zavedli, da se bo molčanje občudovanja kar spreverglo v plaz opisovanja vsega doživetega tistim, ki so ostali doma, se ustrašili vremena in dolge hoje. Vsa pot, prav vsa, tudi tista ob vračanju, je bilo eno samo nabiranje vitov. Krnica za Akom, zgornji Martuljski slapovi, z žlahtnimi pastelami obarvane krošnje bukev, zlati macesni, vse bi naj bila zavist vzbujajoča pripoved tistih, ki niso bili poleg. Da smo potem še zalili naš v vsem uspeli pohod pri Mikiju v vasi, je bilo že bolj stvar tradicije, nekaj kot proslavitev (nenadejanih) dosežkov, nekakšen ponovni stik z resničnim, preden smo šli na avtobus in se odpeljali proti domovom.

In ob koncu zapisa še želja, da bi nas naš vodnik Vasja še popeljal po skritih, neuhojenih poteh pod okrilja in v naročja naših prelepih gora.

SMUČANJE, TURE, DISCO IN ZOBNA PASTA . . .

(Poročilo o zimskem taboru na Uskovnici od 16. 1. do 22. 1. 1983)

EVA JURKOVIČ

Mladinski odsek pri Planinskem društvu Ptuj je že četrtič organiziral zimski tabor na Uskovnici.

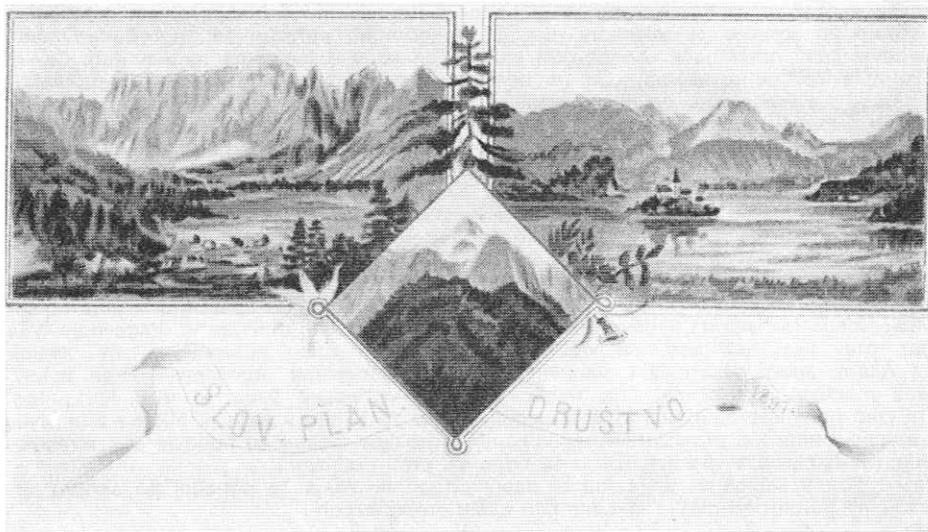
Z avtobusom smo se pripeljali do vojašnic na Rudnem polju, odkoder smo »odvandrali«, otovorjeni s planinsko-smučarsko opremo vred, proti Koči na Uskovnici. S to precej naporno hojo se je naš veseli tabor že začel. Ko smo prispeli do koč, smo bili zelo srečni, posebej še, ko smo izvedeli, da so lansko leto zašli daleč v desno proti Konjščici in da so prispeli v koč še le pozno popoldne. Res prijetno zadovoljstvo! Prvo važno in strateško opravilo je bilo razdeljevanje sob. Vsakdo je hotel najboljšo seveda, saj je bilo od tega odvisno razpoloženje celega tedna. Že takoj popoldne smo imeli kondicijski trening: teptali smo sveži sneg. Hitro smo preizkusili smučišče in ga dodobra načeli že v ponedeljek. Ubogi sneg! Kar vidno je kopnel in smučišče je vsak dan bolj opazno krasila trava, zemlja in tudi kakšen kamen je bil vmes. Kljub temu nismo odnehali. Naši vodniki so nam postavili tudi vlečnico, ki so jo sami privlekli na smučišče. Veliko truda so vložili, da je ves teden pridno garala, za kar smo bili našim vodnikom še posebej hvaležni.

Seveda pa nismo samo smučali, ampak smo hodili tudi na ture na Konjščico, na Viševnik, Mesnovo glavo. Vzpon na Viševnik s Konjščice je bil za vse nas veliko doživetje. Viševnik je visok 2052 m in je v gornjem delu že gol. Mi smo se odpravili nanj v najbolj vetrovnem dnevu. Pihalo je in sneg je sproti zmrzoval. Vzpon je bil zato zelo naporen. Zabadali smo palice v sneg in na posebej nevarnem mestu smo vzpostavili tudi zaščito tako, da smo se drug drugega držali za palice. Gabrijel, naš novi znanec iz koč in izkušen alpinist, nam je s cepinom kopal stopinje v snegu, da smo bili bolj varni. Bilo je rahlo razburljivo in prav to je imelo poseben čar. Žal, na vrh nismo prišli, ker je bil veter le premočan, vseeno pa je bil vzpon nepozaben.

Dneve na taboru smo preživel še ob planinskih predavanjih, srečanjih z našimi vojaki iz Ptuja, ob plesu v improviziranem discu in v tekmovanju v slalomu.

V petek, na poslovilnem večeru, smo razglasili rezultate in priredili kulturni program. Za spremembo smo lahko ostali pokonci dalj časa kot navadno, zato smo te trenutke izkoristili še za mazanje — »make up« z zobno pasto in podobnimi, že običajnimi vračunskimi na taborih.

Bilo nam je resnično nepozabno lepo.

Ena redkih razglednic iz prvih let organiziranega delovanja SPD

društvene novice

FRANC DREV

V soboto 12. februarja 1983 so se številni prebivalci Šoštanja in okolice ter planinski prijatelji na pokopališču v Podkraju pri Velenju poslovili od dolgoletnega društvenega delavca in upokojenega vodje konfekcijskega oddelka Tovarne usnja Šoštanj Franca Drev, ki je umrl za posledicami roparskega napada v Ribiškem domu pri Šoštanjskem jezeru.

Rodil se je 20. 11. 1914 v številni delavski družini v Šoštanju. Kot mladenič je preživljal težka vajeniška leta, ko se je od zore do mraka učil krojaškega poklica v nekaj kilometrov oddaljenem Šentflorjanu. Ker pa v tej stroki v času gospodarske krize ni dobil službe, se je zaposlil v tovarni usnja, kjer je delal na različnih težkih delovnih mestih, kar mu je utrdilo kleno delavsko zavest. 21-letni mladenič se je udeležil leta 1935 velike stavke šoštanjskih usnjarjev, za kar je leta 1975, ob 40-letnici teh dogodkov kot eden izmed treh preživelih delavcev, prejel posebno priznanje. Ko so po osvo-

boditvi ustanovili v tovarni usnja konfekcijski oddelek, je postal njegov vodja vse do upokojitve.

Ves čas po osvoboditvi je bil odbornik Planinskega društva Šoštanj in je deloval kot vodja markacijskega odseka. Za požrtvovalno in nesebično delovanje v planinstvu je prejel priznanje Planinskega društva Šoštanj, Meddruštvenega odbora v Žalcu ter srebrni častni znak Planinske zveze Slovenije in Planinske zveze Jugoslavije. Še zlasti pa se je priljubil planincem in domačinom v letih, ko je bil po upokojitvi več let upravnik Andrejevega doma na Slemenu v Šentvidu nad Šoštanjem. Od ustanovitve Gobarsko-zeliščarskega društva pa je deloval in pomagal tudi na tem področju. Zadnja leta je večkrat pomagal v bifeju Društva upokojeencev Šoštanj ter v Ribiškem domu pri šoštanjskem jezeru. Tu je pri opravljanju službene dolžnosti v večernih urah 3. februarja doživel roparski napad in nato 10. februarja 1983 v slovenjgraški bolnišnici podlegel poškodbam.

Za njegovo vsestransko delovanje na raznih področjih družbenega življenja se mu je ob zadnjem slovesu zahvalilo kar pet govornikov, Delavska godba Zarja pa mu je v zadnje slovo zaigrala žalostinke.

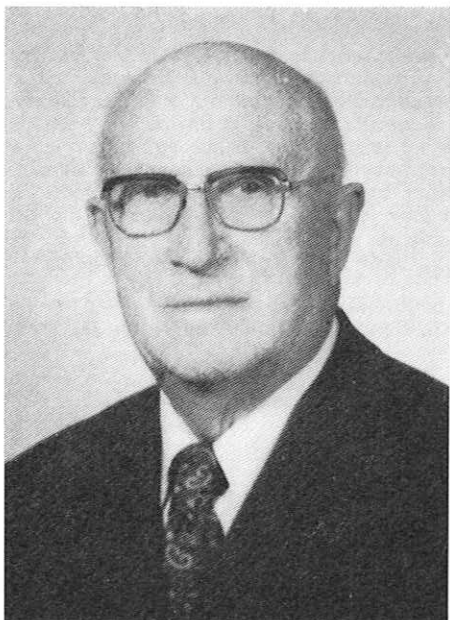

ALOJZ CAJZEK

Konec januarja smo se poslovili od našega prijatelja in tovariša iz sten.

Lojz Cajzek se je rodil 31. maja 1962. Doma je bil iz Senožet nad Rimskimi toplicami pri Celju. Že v zgodnji mladosti se je rad potepal po okoliških hribih. Potreben je bil le korak, ki ga je pripeljal na celjski alpinistični odsek. Že takoj na začetku je pokazal neomajno voljo in prizadevnost, ki se je potrjevala tako v besedah kot v dejanjih. Že leta 1980 je bil sprejet med člane. Ves prosti čas je porabil za trening, vsak konec tedna je odšel v hribe. Opravil je vzpone, s katerimi se lahko pohvalijo le starejši alpinisti. Nič mu ni bilo pretežko, nič nemogoče. Ko se je lani spomladi vrnil od vojakov, mu je bila prva pot k stenam, ki jim je posvečal vso svojo ljubezen. Hotel je nadomestiti vse zamujeno. S podvojeno prizadevnostjo je v kratkem času svojega udeleževanja opravil čez 150 vzponov, od tega več kot 40 prvenstvenih in prvih zimskih ponovitev. Izkazal se je tudi v lednih stenah Centralnih Alp. Njegove oči so bile uprte v Himalajo, kamor naj bi odšel kot član celjske alpinistične odprave. Temu cilju je podredil vse svoje želje in hotenja. Usoda mu ni bila naklonjena.

Kot navadno se je konec tedna odpravil v gore. Po uspešno opravljenem vzponu v izredno težkih razmerah v severni triglavski steni sta se s soplezalcem spuščala po vrvi k vzočju stene. Samo 80 m ju je še ločilo do dna. Toda slabo zabiti klin in v snegu pod steno se je končalo dvajsetletno življenje plezalca, alpinista, prijatelja. S svojimi vzponi pa je zapustil neizbrisen pečat tako v stenah kot v domačem odseku. Z besedami ni mogoče opisati praznine, ki je zazijala v naših vrstah.

PROFESORJU VALENTINU STANGETU V OPOMBO

(Ob njegovi 85-letnici)

Profesorja Tineta Stanteta, prirodoslovca, že pol stoletja in več celjskega meščana, pozna tudi naša širša javnost predvsem kot dolgoletnega profesorja celjske gimnazije, kot zvestega odbornika savinjske podružnice SPD, po l. 1945 pa PD Celje in kot družbenega delavca tudi na drugih področjih. 18. februarja letos je prof. Stante pri dobrem zdravju dosegel 85-letnico svojega življenja, ki ga je v precejšnji meri posvečal tudi planinstvu. Že zato je prav, če mu v našem planinskem glasilu čestitamo in se obenem spomnimo njegovega dela, ki je povezano z našo planinsko organizacijo in z našimi gorami.

Tine Stante se je rodil 13. februarja 1898 pri Sv. Primožu malemu kmetu, ki se je ukvarjal — moral ukvarjati — tudi z lončarstvom. Pri Sv. Primožu! Pol Slovenije, če ne še več, bi utegnilo pri takem krajevnem imenu pomisliti na cerkvico sv. Primoža, ki jo poznajo kot mikavno znanko nad Črno — ne, to pot pa gre za Sv. Primoža na Štajerskem, nedaleč od Celja, še manj daleč od Šentjurja in Dramelj, to je tiste prijazne gričevnate krajine, polne prijaznih, milih ljudi — med nje pa štejem tudi profesorja Tineta Stanteta. V osnovno šolo je hodil uro daleč v Šentjur in se je dobre hoje pri tem zares lahko navadil že v otroških letih. Gimnazijo je končal v Celju — tu je maturiral 27. januarja 1920. leta. Matura se mu je nekoliko zamudila, ker je 11. maja 1916 moral v avstrijsko vojsko, vojaško suknjo pa je slekel šele konec oktobra 1918. Nato šele se je vpisal na filozofsko fakulteto v Ljubljani, kjer je l. 1922 opravil filozofsko-pedagoški »predizpiti«, l. 1923 pa se je prijavil k izpitu iz prirodopisa kot glavnega predmeta, kajti matematika in fizika sta mu bila stranska. Vse te pismene in ustne izpite je Tine Stante z lepim uspehom opravil in si pridobil s tem pravico, da uči prirodopis v vseh gimnazijskih razredih, matematiko in fiziko pa v nižjih razredih srednjih šol. L. 1924 je bil nameščen na celjski gimnaziji. Na tej šoli je učil vse do upokojitve.

To naravno službeno pot mu je preprečila vojska in okupacija l. 1941. Najprej je bil štiri mesece brez službe, nato ga je nemški urad za delo dodelil k regulaciji Savinje in Ložnice v Celju, Letušu in Medlogu in tu je delal vse do julija 1943. Sledila je spet brezposelnost, na kar je v zadnjem vojnem letu poučeval kot pogodbeni učitelj biologije na gimnaziji v Leobnu.

Po osvoboditvi je bil l. 1945 dodeljen na celjsko gimnazijo, na kar je eno leto učil na nižji gimnaziji v Vojniku, od septembra 1946 do upokojitve 1968 pa je spet učil in varoval prirodopisni kabinet na »rodni« celjski gimnaziji. Z njegovo upokojitvijo se je ta gimnazija poslovila od zvestega, redoljubnega in požrtvovalnega učitelja. Obenem s kemikom pokojnim prof. Modicem je bil desetletje in več nekaj »dobri hišni duh«, ves posvečen stroki, strokovnemu kabinetu in mladini.

Profesorja Stanteta se celjska gimnazijska zbornica rada spominja kot nenavadno dobrega, kolegialnega in požrtvovalnega človeka, solidnega strokovnjaka, dobrohotnega vzgojitelja, velikega ljubitelja mladine in narave. Dobričina, prava dobričina!

Bil je dolga leta tudi odbornik SPD v Celju med obema vojnama. Starejši planinci dobro vedo za njegovo sodelovanje s prof. dr. Srečkom Brodarjem pri paleolitskem odkritju na Olševi. Olševa! Kako se mu je lice nasmehnilo, če sem mu kak ponedeljek povedal, da sem bil tam gor »sredi tega izjemnega planinskega raja«, ki se razmeroma dobro brani pred množicami planincev. Olševa, ostani taka!

V dobrem spominu je tudi Stantetovo delo v odboru Savinjske podružnice SPD, ene od treh najstarejših planinskih podružnic SPD iz l. 1893. Prof. Stante je bil celih 20 let gospodar velikega planinskega imetja v Logarski dolini in na Okrešlju, torej predela, ki je bil velika postavka v zgodovini SPD pri zgodovinsko vendarle važni nalogi, da se spričo nemške planinske organizacije slovensko planinstvo znebi nemške »invazije« in neprestanega pritiska.

Kot prirodoslovec je prof. Stante veljal za strokovno in pedagoško odlično moč. Kot pedagog je bil vselej dobrohoten, dober stanovski tovariš, očetovsko skrben kot razrednik, plemenit in potrpežljiv, prava zlata duša.

Rad se spominjam dolgoletnega sodelovanja s profesorjem Stantetom: Na celjski gimnaziji zaradi njegove strokovne temeljitosti, pedagoške rahločutnosti in osebne plemenitosti; v odboru Planinskega društva Celje zaradi še vedno živega planinskega izročila tistih naših planinskih osebnosti, neločljivo zraslih z našo organizacijsko planinsko korenino, ki je pohlevno, vendar dovolj korajžno vzklikla leta 1893. Če se je doslej tista sadika iz l. 1893 tako razrasla, okrepila in utrdila, se moramo za to zahvaliti tudi našim seniorjem iz prvih desetletij SPD. Eden tistih in takih je tudi prof. Tine Stante.

Dobričina profesor Stante je kot botanik, biolog in planinski gospodar savinjske podružnice SPD resda sodeloval pri planinski organizaciji v desetletjih, ko se je rojstno leto Slovenskega planinskega društva že odmaknilo v preteklost, vendar je še sodeloval pri utrjevanju tega, kar je ustvarilo tisto brsteče »mladetje« naše planinske organizacije. Kot biolog-pedagog, kot skrben, trezen, premišljen gospodar in kot vpliven ljubitelj gorske narave je znal ceniti planinsko organizacijo in ji je zato dal na razpolago svoje strokovne in moralne sposobnosti.

Ob visoki življenjski obletnici mu želimo, da bi se zdrav še dolgo veselil ob spomilih na svoja planinska leta in na svoje delo, ki ga je za planinstvo nesebično z veseljem in navdušenjem opravil. Bodi zdrav, anima candida!

Tine Oreš

PLANINSKI POHOD NA GORO OLJKO

Že več let po vrsti organizira PD Polzela v sklopu akcij Savinjskega MDO zimski pohod na Goro Oljko iz Šoštanja. Pot gre po stari planinski poti, ki so jo lani šoštanjski planinci obnovili, kot so osvežili markacije, saj praznujejo drugo leto 80. obletnico kot šaleška podružnica SPD. Do Šoštanja se je z vlakom pripeljal 68 udeležencev (22 iz OŠ Polule in Hudinje — Celje), ostali pa so bili iz OŠ Pol-

zela, nekaj pa iz PD Zabukovica in Žalca. Organizatorji so se za pohod dobro pripravili. Za planince so pripravili tudi lične izkaznice tega rekreativnega pohoda, ki so ga prvič imenovali z geslom »Zdravju nasproti«.

Vreme je bilo sončno, brez vetra in snega. Popoldne se je pooblačilo, naslednji dan pa je že snežilo. To nas je spomnilo na pohod pred leti, ko je bilo snega do kolena. Pohod sta vodila dva udeleženca drugega savinjskega seminarja za PLV ob

Planinski pohod
Šoštanj—Gora Oljka—
—Polzela (5. 2. 1983)
Posnetek: Nad
Turinkom,
pogled na Oljko
Foto B. Jordan

sodelovanju inštruktorja in ob pomoči še dveh PLV. Pripravili pa so ga Štorman, Orešnik, Glavnik in Jordan. V planinskem domu so udeleženci brezplačno dobili tudi čaj.

In naslednje leto na svidenje!

B. J.

OBČNI ZBOR PD MATICA MURSKA SOBOTA

V prostorih Srednješolskega centra so se 4. februarja zbrali planinci na rednem letnem občnem zboru, da bi pregledali lanske delo in se pogovorili o delovnih načrtih za letos.

Ugotovili so, da je lani delo potekalo po zastavljenem programu. Organiziranih je bilo veliko izletov: Po poteh Pohorskega bataljona, Stol, Snežnik, Porezen, Boč, Raduha, Uršlja gora, Peca ter več izletov v Kamniške in Julijce, kolesarjenje po Pomurski poti ter na Madžarsko — Balaton. Ne samo izleti, organizirali so tudi predavanje, upravni odbor pa je lani zasedal kar 17-krat. Na občnem zboru so tudi dopolnili pravila PD. Velika pridobitev za planince je tudi, da so dobili društveni prostor, kjer imajo uvedeno dežurstvo in sicer vsako sredo od 17. do 18. ure.

Ugotavljajo, da bo v prihodnje potrebno zagotoviti večjo množičnost pri udeležbi na izletih, po osnovnih šolah ustanavljati planinske skupine, najbolj nujno pa je, da bi društvo dobilo prostor za namestitev oglasne deske, saj bi bilo tako delo lažje in tudi obveščenenost članstva večja. Zaključek občnega zbora so popestrili z barvnimi diapozitivi z naših in tujih gora in sicer z izletov, ki so se jih udeležili člani PD.

Marinka Jerič

ŠE VEČ PREVENTIVNEGA DELA

Lani je bilo jubilejno leto slovenske GRS, saj je praznovala sedemdesetletnico delovanja v našem gorskem svetu, pa tudi jubilejno leto postaje GRS v Bovcu, ki je bila ustanovljena takoj po priključitvi Primorske k matični domovini 1947. leta. Tema dvema praznikoma je bilo delo postaje GRS v Bovcu lani še posebej posvečeno, kljub temu pa ni bilo prav nič prikrajšano drugo redno delo. Celo nasprotno, za bovškimi štiridesetimi gorskimi reševalci je sila plodno in z delom bogato leto, so ugotovili na svojem rednem letnem občnem zboru, ki je potekal že po tradiciji v eni od zibelk slovenskega planinstva in alpinizma, v Trenti.

Že leta in leta naša planinska organizacija, z njo še posebej GRS, skrbi, vzgaja in uči planince in ljubitelje gora, hoditi čim bolj varno. Žal so nesreče v gorah še

vedno prepogoste. Tako so bovški reševalci hiteli na pomoč v trentarske in bovške gore v letu 1982 kar desetkrat. Za štiri oboževalce gora je žal njihova pomoč prišla prepozno, petim, hudo poškodovanim, so nudili prvo pomoč in jih prenesli v dolino, enkrat pa so bili reševalci v poizvedovalni akciji. Kar štirikrat je priskočil reševalcem na pomoč helikopter RSNZ, tako je pomoč v hudih primerih prišla še prej, ponesrečenci pa so bili še učinkoviteje oskrbljeni. Na kaninskih smučiščih, kjer bovški reševalci opravljajo dežurno službo že vrsto let, so v minulem letu pomagali devetinšestdesetim poškodovancem. Veliko časa je bilo lani posvečenega vzgoji, izpopolnjevanju in učenju v tehniki reševanja in prve pomoči reševalcev samih, bodisi v okviru postaje ali pa na republiški ravni.

Člani postaje GRS Bovec so sodelovali pri vzgoji mladinskih vodnikov in na drugih vzgojnih akcijah v planinskem šolskem centru v Bavšici; pri delovanju matičnega PD Bovec in ne nazadnje so ob praznovanju svoje 35 letnice izdali lično brošuro o delu GRS na bovškem ter pripravili proslavo in demonstracijsko vajo reševanja v gorah na sam dan praznovanja. Vodili so eno etapo velikopoteznega turnega smuka brez meja in bili navzoči v mednarodnem sodelovanju z italijanskimi gorskimi reševalci, s katerimi vzorno sodelujejo že vrsto let. Kljub temu, da jih še vedno tare pomanjkanje nekaterih vrst reševalne opreme, so tudi lani največ sredstev vložili prav v izboljšavo in obnovo tehnične reševalne opreme, ki je draga in je povrh na domačem trgu ni dobiti, uvoza zanjo pa ni. Sedaj ko so vse rezerve izčrpane pa ne vedo, kako bo vnaprej. Sicer pa so bovški reševalci v svoj delovni program za bodoče leto vnesli spet veliko vzgojnega in izobraževalnega dela med samimi reševalci, pa seveda preventivnega dela v vrstah planincev. Zlasti so poudarili, da je treba odločno vztrajati na šolanju inštruktorjev in reševalcev letalcev za helikoptersko reševanje, ki je pač glede na okoliščine najučinkovitejše, zlasti pa ugodno za ponesrečenega gornika. Kljub že omenjenim težavam z opremo pa tudi zaradi pomanjkanja denarja, bo imela tehnična reševalna oprema prednost pri nakupu, če jo bo seveda sploh mogoče dobiti. Še bolj kot doslej bodo reševalci pomagali pri oživiljanju dela matičnega PD Bovec, zlasti pri gradnji koč na Kaninu.

Ob koncu velja omeniti še priznanja, ki so jih prejeli bovški reševalci v jubilejnem letu za neutrudno in požrtvovalno ter humano delo z velikim čutom odgovornosti vseh generacij reševalcev, ki so se v teh letih na postaji izmenjale, to sta plaketa varnosti RSNZ SR Slovenije in priznanje občine Tolmin.

Boris Mlekuž

Med poročili, ki jih vsako leto obravnavajo v MDO Savinjska, je vedno tudi poročilo o informiranju. Za lani je bilo ugotovljeno, da spet niso zbrani vsi prispevki, ki govorijo o delu v MDO. Poleg glasil, ki jih uredništva redno pošiljajo na MDO (Savinjske novice, Savinjski občan), so tudi glasila, ki sicer tudi pišejo o planinstvu, pa do teh prispevkov ne pridemo (Naš čas). Največ težav je z glasili organizacij združenega dela, ko planinske sekcije ne poskrbe za dostavo na MDO. Redno prebiramo Delo, Večer, Novi tednik, TV-15, Naš tovariš, Našo obrambo, Cinkarnar in Ferralit danes (glasili OZD, ki ju dobimo po »privatni« poti); edino »Keramik« prihaja na naslov MDO. Včasih nas Planinski vestnik opozori na objavo.

Lani so si objave sledile takole:

(V oklepaju število objav v letu 1981)

Novi tednik 56 (68), Delo 72 (76), Večer 30 (33), TV-15 — Naš tovariš 13 (17), Savinjske novice 22 (32), Savinjski občan 24 (28), Cinkarnar 11, Ferralit danes 12 (zadnja štiri glasila so mesečniki), Naša obramba 5, Keramik (občasno izhaja) 4, Lepo mesto 1, Naš čas 6, glasilo SIP 3 itd.

Število prispevkov pada, so pa zato daljši prispevki zelo kakovostni.

Ne bo odveč, če opozorimo na take prispevke, kot je bil prispevek v Lepem mestu (glasilo Turističnega društva Celje). Prof. Gustav Grobelnik piše o »Planinskem sejmu«, družabni prireditvi, ki so jo planinci SP SPD prvič organizirali leta 1907 v Gornjem gradu. Za te prireditve je načelnik SP SPD Franc Kocbek izdajal humoristični list »Planinski škrat«. Resnemu uvodniku so sledili šaljivi prozni in pesniški sestavki, šaljivi oglasi itd. Prof. Grobelnik omenja »Vozni red Gornjesavinjske železnice«, veljaven od 1. julija do 30. septembra 2000. Franc Kocbek si je namreč prizadeval za železnico Rečica ob Paki—Mozirje—Radmirje—Gornji grad—Kamnik.

Čisti dobiček 1. Planinskega sejma je bil namenjen za postavitve Frischaufove kočice na Okrešlju (odprli so jo leta 1908). S temi gorogranskimi planinskimi sejmi se je začela tradicija kasnejših »Planinskih plesov«, ene najbolj obiskanih pomladnih družabnih prireditev med obema vojnoma v Celju.

Na seji MD so pregledali tudi objave v Planinskem vestniku. V vseh rubrikah našega mesečnika smo našli 19 sestavkov. Prof. Božo Jordan je objavil 18 fotografij itd. Kljub temu pa z objavami ne moremo biti zadovoljni, saj smo zasledili na primer samo dva zapisa o občnih zborih. Kje so druga društva?

F. Ježovnik

Planinsko društvo Železničar Celje se praznovalo 10-letnico svojega obstoja. Društvo je v Celju med najštevilčnejšimi, saj ima v svojih vrstah 450 članov. Od teh je več kot polovica pionirjev in mladincev. Že pet let delujeta v PDŽ planinska krožka na osnovnih šolah na Polulah in na Hudinji, ki imata okrog 150 pionirjev in mladincev. V društvo se je vključil na prvi seji upravnega odbora še planinski krožek na osnovni šoli Ivan Kovačič-Efenka. Na proslavi je bilo podeljenih 6 društvenih priznanj, priznanja tozdom, ki podpirajo planinsko dejavnost društva ter društvom v Sloveniji in drugih republikah.

Srebrni planinski znak je prejel 1 član, 4 pa bronastega. Proslave so se poleg delegatov celjskih planinskih društev udeležili še delegati PDŽ iz Maribora, Ljubljane, Zagreba, Sarajeva, Prištine, Skopja, Beograda in Novega Sada.

Iz glavnega poročila in poročil vodij odsekov je bilo razvidno plodno delovanje društva v teh desetih letih. Kot vsako leto, so tudi letos pripravili zelo obširen program izletov in pohodov po Sloveniji in Jugoslaviji. Udeležili se bodo med drugim 23. srečanja PDŽ v Bački Topoli, srečanja PDŽ Slovenije in Hrvatske na Liscu. Za predsednika društva je bil ponovno izvoljen Tone Florjančič, ki ima precej zaslug za številne uspehe društva. Tovariš Florjančič je dve mandatni obdobji tudi uspešno vodil koordinacijski odbor vseh 15 železničarskih planinskih društev.

Kmalu po proslavi se je že sestel upravni odbor v novem sestavu in pričel uresničevati na proslavi, ki je bila hkrati redni letni občni zbor, sprejeti program.

Pogovorili so se o zimskih pohodih na Stol, Snežnik in Porezen. Predstavniki PDŽ in delegati iz Celja so želeli društvu v prihodnje še mnogo planinskih uspehov. V imenu PZS je podelil srebrne in bronaste znake ter pozdravil proslavo njen podpredsednik Tone Bučar.

Milan Gombač

POJDI TE Z NAMI — PRIDI TE MED NAS

Tudi letos pripravlja SPD Triglav v Švici prijateljsko srečanje v domovini in sicer na gori Oljki 31. julija. To srečanje so povezali z izletom k slapu Rinka; opravili bodo turo do Frischaufovega doma na Okrešlju, Kamniškega sedla; na poti do gore Oljke bodo obiskali še Mozirje, Radmirje. Na pot bodo odšli že 30. julija in sicer z avtobusne postaje v Ljubljani — ob 9. uri. Tisti, ki ste že doma in ste bili

člani tega društva — pridružite se zanimivemu srečanju. Naslov Gustla Teropšiča, člana UO SPD, ki je odgovoren za planinstvo v tem društvu je: General Wille strasse 340, 8706 Meilen, ZH Švica.

ROGAŠKI PLANINCI SO IZVOLILI NOV ODBOR

V januarju t. l. so planinci Rogaške Slatine imeli občni zbor. Pred nabito polno dvorano hotela »Bohor« je spregovoril predsednik društva. Posebej je pohvalil mladinski odsek, ki je organiziral delo s pionirji na osnovnih šolah Kostričnica, Podčetrtek, Šmarje pri Jelšah in Rogaška Slatina. V začetku leta 1982 je društvo štelu 70 pionirjev, danes jih je že 188. Kritično so ugotovili, da se na osnovnih šolah pedagogi zelo težko odločajo za tečaje mentorjev, ker so preveč zaposleni z drugimi dolžnostmi. Probleme financiranja društvo uspešno rešuje s telesnokulturno skupnostjo. Planinci iz Rogaške Slatine so vključeni v dva meddruštvena odbora in sicer v meddruštveni odbor planinskih društev Savinjske in v meddruštveni odbor zagorskih planinskih društev Vraždin — ZPP. V Savinjskem MDO deluje 26 PD, v ZPP pa 23 PD. Predstavniki-delegati so se redno udeleževali meddruštvenih posvetovanj in redno prenašali naloge na društvo.

Dobro sodelujejo z Zvezo borcev, mladino, socialistično zvezo in drugimi. Delo z ZB je razvidno iz pohodov po poteh spominov iz NOB po poteh XIV. divizije, celjske čete, Porezen, Stol in druge; skrbe pa tudi za spominska obeležja. Ugotovljeno je bilo, da od 13 članov odbora PD deluje kar 11 članov v drugih drubenopolitičnih organizacijah ter v SIS. Povezani so tudi z lovsko družino, s skupnim ciljem: »Varujmo fauno in floro in skrbimo za čisto okolje!«

Precej so govorili o »štajersko-zagorski« poti, o vzdrževanju, markiranju, o dnevnikih, značkah. Doslej je v obtoku 2270 dnevnikov, pot pa je prehodilo 700 obiskovalcev (toliko so izdali značk).

V razpravi so govorili tudi predstavniki sosednjih društev, Poljčane, Rogatec. Občni zbor je pozdravil tudi narodni heroj Vidmar Tone-Luka.

Izvolili so nove društvene organe. Predsednik društva pa je še naprej Leopold Ogrižek.

Za dolgotrajno in požrtvovalno delo so se zahvalili planincu Ivanu Strašku, izvolili so ga za častnega predsednika društva in mu podelili plaketo. Pismene pohvale so za pomoč in sodelovanje prejele delovne organizacije.

PD ŽELEZNIKI

Občni zbor je pomemben planinski dogodek. Tako se je 19. februarja 1983 ob 18. uri zbralo v zadružnem domu na Češnjici kar sto članov PD Železniki. O delu društva je poročal predsednik Tone Nastran, o finančnem poslovanju Janko Frelih, poročilo nadzornega odbora pa je prebral Jernej Tolar. PLV so lani organizirali ter vodili 12 izletov. To so: Dražgoše, Stol, Porezen, Blegoš, Učka, Kamniti lovec, Kanin, Peca, Slavnik, Triglav, Črna prst ter družinski pohod Soriška planina—Ratitovec. PD šteje 9 vodnikov, članov pa 700. Zato bo šolanje novih kadrov za PLV še kako pomembno. Enako velja za gorsko stražo in za varstvo narave. Pohvaliti je treba tudi markacijski odsek, ki zelo dobro ureja svoje poti. Posebej velja omeniti še AS; bila je ustanovljena septembra 1982 in šteje 21 aktivnih članov. Člani propagandne komisije so skrbeli za vabila na izlete, predavanja, informirali so javnost o uspehih itd. Podelili so tudi značke pionir-planinec, izvolili upravni odbor in nadzorni odbor. Predsednik pa je še naprej Tone Nastran. Po končanem občnem zboru nam je Nejc Zaplotnik pripravil predavanje o Himalaji.

Jani Rejc

NOVO PLANINSKO DRUŠTVO

V Trzinu so 10. februarja ustanovili novo, 172. planinsko društvo. V svojem vabilu pišejo: »Želeli smo, da društvo ne bi bilo povsem navadno. Že samo ime naj bi povedalo, da gre za naše, trzinsko društvo. Pri tem nismo hoteli, da bi društvo suhoparno imenovali PD Trzin. Želeli smo nekaj več. Po dolgotrajnih razpravah smo se odločili, da društvo imenujemo po

hribu, ki se vzdiguje nad našim nase-
ljem, po Ongru.«

Pripravljalni odbor se je na ustanovni obč-
ni zbor dobro pripravil, saj so navzočim
pred zborom pokazali z diapozitivi uspeh
I. ženske alpinistične odprave na Pamir.
Predavala je udeleženka odprave Irena
Markuš. Na zboru je bilo 165 udeležencev,
zabeležili pa so 408 članov, zdaj pa jih
imajo že 420. To društvo je hkrati tudi
52. društvo, ki jih združuje Ljubljanski
MDO. V vabilu so nanizali tudi kratak
seznam izletov, v program pa so sprejeli
tudi delovno akcijo pri gradnji planinske
postojanke pri planini Jezero in pa mar-
kiranje planinske poti.

M. K.

OSVAJAMO VRHOVE ZA »NAGRADO GORE«

PD Kamenjak iz Reke je že ob svoji usta-
novitvi sklenil, da planinstvo širi med mno-
žico. V ta namen so ustanovili tekmovanje
— osvajamo planinske vrhove za »nagrado
planine«. V prvi številki društvenih novic
v letu 1962 so objavili prva pravila tega
tekmovanja, ki je spočetka imelo lokalni
pomen.

Tedaj so bile predvidene tri kategorije tek-
movalcev: člani, ki so morali osvojiti toliko
vrhov, da višina skupaj zneso 100 000 met-
rov; članice in mladina je imela za nalogo
osvojiti 75 000 metrov vrhov, pionirji pa
50 000 metrov. Nagrado predstavlja po-
zlačena značka in pa diploma. Že prvo
leto so uvedli »knjigo tekmovalcev«. Va-
njo so vpisovali vse tiste člane društva, ki
so se prijaviли za tekmovanje.

Po treh letih so se pojavili prvi kandidati
za značke in diplome. Tedaj so tekmoval-
nje razširili tudi na druga društva.

1977 so pravila popravili, da so bila pre-
prostejša, izdelali pa so tudi posebno znač-
ko za to popularno tekmovanje. Predsed-
stvo društva je ob 90-letnici rojstva tova-
riša Tita pravila še dopolnilo tako, da je
Titov vrh na Šar planini v Makedoniji postal
obvezna točka, ki so jo tekmovalci

morali obiskati. To so storili z avtorizacijo tega,
da so tako počastili spomin na tovariša
Tita in dali s tem prispevek bratstvu naših
narodov in narodnosti. Dodatno k temu
pa morajo tekmovalci obiskovati tudi
Triglav in pa po en vrh v vsaki republici
po izbiri. Ta pravila so tiskali v posebnem
dnevniku in veljajo tudi za prejšnje
dnevnikarje s tem, da tekmovalci lahko vtis-
nejo v dnevnikarje pečate teh obveznih točk,
ki jih pravilnik predvideva. Doslej je dne-
vnik prejelo že 2500 planincev iz vse Ju-
goslavije. V častno knjigo »nagrada pla-
nine« pa je vpisanih 367 planincev. Dnev-
nik lahko kupite v tajništvu PD Kamenjak,
Reka, Korzo Narodne revolucije 40 in sicer
vsak torek in petek od 18. do 20. ure.
Možno pa ga je nabaviti tudi po povzetju.

Vinjeta J. Vogelnik
Alpski zvonček

LAKUŠIĆ, R., 1982: *PLANINSKE BILJKE*
(Založba Svjetlost, Sarajevo, 204 str.,
750 din)

Knjiga Radomira Lakušića *Planinske bilke* je tretje delo iz zbirke *Priroda Jugoslavije*. Prvi dve je napisal Čedomil Šilić in prav tako obravnava botanično tematiko (Atlas drveča i grmlja, 1973 in Šumske zeljaste biljke, 1977).

Planinske biljke so prvo delo, ki obravnava gorske rastline na območju Jugoslavije. 160 vrst, ki jih avtor opisuje, nam skuša predstaviti vso pestrost našega rastlinstva, ki se je razvijalo na zgodovinskem križpotju popotovanih posameznih rastlinskih vrst iz Srednje Evrope, Arktike, Karpatov, Mediterana in Alp. Poseben poudarek je na redkih in endemičnih vrstah visokogorij Jugoslavije.

Že v prejšnjih dveh knjigah smo se seznanili z načinom predstavljanja posamezne vrste. Ilustrira jo barvna fotografija in črno bele skice njenih posameznih delov (cvet, plod, list...), latinsko ime s sinonimom, družina, ki ji pripada, srbsko-hrvatsko ime in tudi imena v tujih jezikih (nemško, francosko, angleško in rusko).

S simboli je označena razširjenost v Jugoslaviji po posameznih republikah in pokrajini Kosovo, velikost, življenjska oblika, čas cvetenja in hromozomsko število.

V tekstovnem delu je na prvem mestu morfološki opis rastline, splošna razširjenost in še posebej razširjenost v Jugoslaviji, ime in opis združbe z obilo podatkov o temperaturah rastišč, ki so morda kar malce odveč, če naj bi bila knjiga namenjena tudi ljubitelju narave in planincu, ki ga take informacije ne zanimajo preveč.

Pri redkih rastlinah nas avtor opozarja na potrebnost zavarovanja, pri drugih spet na zdravilnost ali hranilnost, na dekorativnost in na primernost za gojenje v alpinumih. (Kot tako omenja npr. triglavsko neboglasnico, ki pa nam jo vsaj v Juliano ni uspelo presaditi.)

V seznamu literature so v glavnem avtorjeva dela. Od osnovnih flor je uporabljena samo Hegijeva Srednjeevropska flora in Madžarska flora Javorke, manjkajo pa vse flore posameznih jugoslovanskih območij, ki jih ni tako malo.

Botanični slovar nas seznanja z izvorom latinskih imen in z razlago strokovnih izrazov.

Sledi pregled avtorjevih obravnavanih vrst in register opisanih rastlinskih vrst v vseh

jezikih, vendar, žal, brez oznake strani. Nedvomno so Planinske biljke bogatitev strokovne planinske literature, vendar nas že po površnem listanju knjige nekaj stvari moti. Tako na notranji strani platnic v bohinjškem grebenu s Podrto goro zaman iščemo Triglav — napaka, ki jo bomo opazili vsaj vsi slovenski planinci. Barvne fotografije rastlin, ki so v večini primerov avtorjevo delo, so mnogokrat preosvetljene in neostre, tako da določeno vrsto včasih kaj težko spoznamo. Vtihotapile so se tudi nekatere napake (najmanjšega jegliča, *Primula minima*, na ustrezni sliki ni).

Omenili smo že, da avtor ni uporabljal osnovnih flor posameznih območij. Tako npr. za Slovenijo ne navaja rastišč za noriško deteljo (*Trifolium noricum*) in zimzeleni kamnokreč (*Saxitraga aizoides*), nasprotno pa je pikčasti svišč (*Gentiana punctata*) po pomoti dobil domovinsko pravico tudi v Sloveniji. Nekoliko nas moti tudi ime »Wulfenova ljubičica« za pri nas odkrito in po Karlu Zoisu poimenovano Zoisovo vijolico (*Viola zoysii*). Pri združbah je avtor upošteval v glavnem le tiste, ki jih je sam opisal za Dinaride, alpskih pa skoraj ne omenja ali pa le bežno.

Skoraj nehote se nam vsili primerjava z Wrabrovo priredbo Hegi-Merxmüller-Reisiglove Alpske flore, ki je, mimogrede, avtor Planinskih biljk niti ne omenja. Hegi jeva Alpska flora v nemškem jeziku je spremljala cele generacije planincev po njihovih potih in brezpotjih, Wrabrov prevod je knjiga, ki jo vzamemo v roke tudi ob dolgočasnih zimskih večerih, Planinske biljke, ustrezno predelane in predvsem z boljšimi fotografijami, pa bi tako delo lahko postalo.

Nada Praprotnik

DAN VARSTVA PRED SNEŽNIMI PLAZOVI

Postaji GRS iz Bovca in Tolmina sta konec januarja, v sodelovanju s podkomisijo za snežne plazove pri slovenski GRS, na Kaninu organizirali prvi področni dan varstva pred snežnimi plazovi. Potem ko so republiški dnevi varstva pred snežnimi plazovi že vrsto let ena izmed najbolj odmevnih preventivnih akcij naše GRS, so se letos gorski reševalci Gornje Soške doline odločili organizirati tudi svojo akcijo. Hribovski in gorski svet v tolminski občini snežni plazovi v zimah, ki so bogate s snegom, prav gotovo najbolj ogrožajo v vsej naši ožji domovini.

V hribovski in gorski zimski svet pot zanese marsikoga, morda pri opravljanju

vsakdanjega dela, morda na prijetno planinsko turo ali lov, morda na smučanje. Prav takim pa je bil področni dan varstva pred snežnimi plazovi tudi namenjen. Gorski reševalci so jih poučili o osnovah snega in snežne odeje, prikazali so načine preverjanja snežne odeje glede možnosti plazov, gibanje na plazovitem območju, pomoči zasutim in poškodovanim v plazu, če do nesreče že pride. Ob koncu so udeležencem iz vrst lovcev, gozdarjev, predstavnikov LM in cestnega podjetja Gorica ter kaninskih žičnic pa seveda planincev prikazali še namerno proženje snežnih plazov z miniranjem. Po mnenju udeležencev je bila ta akcija GRS nad vse koristna in jo kaže tudi v prihodnje nadaljevati.

Boris Mlekuž

VARSTVO GORSKEGA SVETA ČLOVEK IN DIVJAD PRAVILA ZA TURNE SMUČARJE IN PLEZALCE

Divjad je bistven sestavni del našega gorskega sveta, srečanje z njo nam vsakokrat zapusti posebno doživetje in občutek, da nam je bil za trenutek omogočen globlji vpogled v naravo. Prav takih srečanj si želijo plezalci, smučarji izven urejenih smučišč in vsi ljubitelji narave.

Toda za snežnega petelina, gamsa ali srno pomeni srečanje s človekom skoraj vedno strah in beg, s tem pa tudi visoko izgubo energije v času največjega pomanjkanja hrane. Pogosta srečanja s človekom prisilijo živali v skrajni posledici k izbiri slabšega kraja za bivanje, ki se jim zdi bolj varen, četudi bi bila mir in zadostna prehrana veliko pomembnejša. Tako povzročajo večkratno motnje, torej neobičajna in nepričakovana srečanja z ljudmi, neprestani strah in trpljenje, kdaj pa kdaj celo pogin živali.

Vse večja dostopnost in prepletenost alpskega prostora z gozdnimi cestami, žičnicami, vlečnicami in urejenimi smučišči odriva gorsko divjad v vedno manjša življenjska okolja, da se tako izogonejo vedno pogostejšim srečanjem z ljudmi, predvsem s turnimi smučarji, še zlasti pa s tistimi, ki radi divjajo po celcu, kar postaja v zadnjem času visoka moda zimskih užitkov. V kolikšni meri se čuti divjad moteno in ogroženo, je v veliki meri odvisno od ljudi samih.

Vsak turni smučar in planinec, ki se zaveda svoje odgovornosti za varstvo gorskega sveta, bo lahko zato z doslednim upoštevanjem naslednjih pravil znatno prispeval k ohranitvi celovitosti gorske narave:

1. Kdor bi rad pozimi opazoval naše divjad, bo to storil z najlepšim uspehom v poznih popoldnevih, in to s ceste in večje razdalje, pri čemer si bo s pridom pomagal z dobrim daljnogledom. Lovci in oskrbniki prav radi dajejo obvestila o dobrih opazovalnih točkah, od koder živali niso motene.

2. Na zaščitena področja za divjad in zimska krmišča je v vsakem primeru tako pešcem kot smučarjem dostop prepovedan.

3. Kdor bi med vzponom ali spustom nehote naletel na divjad, je nikakor ne sme zasledovati, marveč se mora takoj obrniti in jo opazovati s spoštljive razdalje.

4. Če se divjadi, ki smo jo že kmalu odkrili v izbrani smeri, ne moremo izogniti zaradi varnostnih razlogov v dovolj velikem loku, jo moramo na primeren način že iz večje razdalje opozoriti na našo navzočnost, da bi tako preprečili vsakršen preplah.

5. Ne zapuščajte označenih smučišč in tekaških prog, uporabljajte zgolj pripravljene smeri za vzpone in spuste. Ne utirajte si novih smeri, kjer stare zadostujejo.

6. V višinah nad drevesno mejo se naj turni smučar in tisti, ki ga mika celec, odloča za docela odprta pobočja, kjer ni zavetnega skalovlja grmičevja ali drevesnih skupin. V velikem loku se je treba izogniti tudi vseh tistih predelov, kjer je opaziti živalske sledove.

7. V gozdnem pasu naj se smučarji vsekar zadržujejo le na odprtih travnikih in planinskih pašnikih. Vožnje po globokem snegu skozi gozdove bi morali nasploh omejiti na najmanjšo možno mero. Če ne gre drugače, se je treba držati gozdnih poti. Smučanju v gozdovih bi se morali odpovedati vsaj v tolikšni meri, kot se izogibamo nevarnih plazovitih strmin. (Objava švicarskega dokumentacijskega središča za proučevanje divjadi, »Die Alpen«, 2/1983.)

M. A.

SNEŽNI LEOPARDI ŠE ŽIVIJO

Strogi zaščitni ukrepi glede snežnih leopardov ali irbisov so bili očitno zelo uspešni. Po zadnjih poročilih so namreč na področju Kirgizije ugotovili, da se je znatno povečalo število teh redkih živali. Po ocenah strokovnjakov živi zdaj v tem delu Sibirije okoli 2000 snežnih leopardov. Posebno strogi zaščitni ukrepi veljajo za sotesko Kumštak in za ves severni del Tienšana, ki veljata za »porodnišnico« teh velikih roparskih mačk.

(»Der Tourist«, 1/83)

M. A.

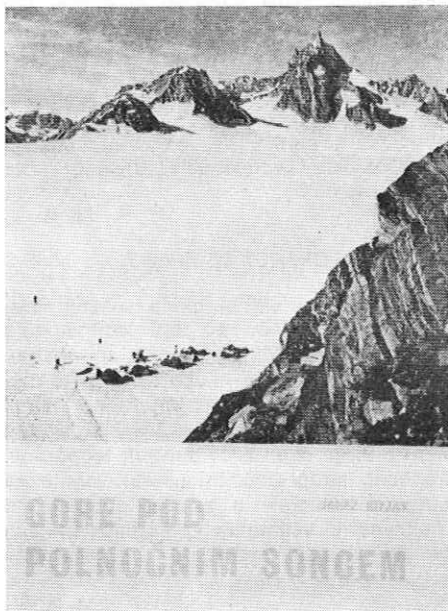
JANEZ BIZJAK:

**GORE POD POLNOČNIM SONCEM
KALAALIT NUNAAT-GRENLANDIJA**

(O prvi slovenski knjigi, ki opisuje to arktično pokrajino)

Skušam obdržati enakomerni ritem vzpenjanja in se obenem čim več razgledovati po okolici. Vse naokrog gore: Drzno oblikovani vršaci, v katere se zajedajo strma plazišča in grape. Vse je zasneženo. Divjih mogočnih oblik. Odbijajoče in nevarno v svoji lepoti. In nenehno vabljivo hkrati. V poletnem času, ko se splazen sneg obdrži le še v globokih senčnih zatrepih, so gore bolj domače, bolj dostopne in manj je tesnobe ob pogledih nanje. Zato pa zima goram da tisti čar popolnosti in tisti strah človeku, ki mu narekuje neverjetno spoštovanje do tega sveta.

Vzpenjam se više in više. Iz ovinka v ovinek. Pogled mi že zaobjema vse gore, nagradene okrog doline. Vršni piramidi Frdamanih polic in Špika, ostenje skupine Škrlatic, Razor in Prisojnik in Mojstrovka, stena Nad Šitom glave in nekaj manjših grebenov in vrhov noter proti Kranjski gori. Grape v vseh gorah so zasuete s snegom. Sneg je na policah, drži se mnogih razčlemb in celo gladkih navpičnih sten. V Prisojniku, okrog Hudičevega žleba in stebra, se lesketajo široke zaplate in sveče plavega ledu. Zima. Prava, ostra zima.

Kakšnih sto metrov pred mano hiti prijatelj Boris. Namenila sva se, ta dan proti koncu januarja, povzpeli se s tekaškimi smučmi iz Kranjske gore, od Erike, na Vršič. Preizkušnja svojih moči morda? Vsekakor tudi. Predvsem pa spontan stik z zimsko naravo v gorah. In pa: Biti v znanih gorah še na drugačen način. In še: Prepustiti se toku razmišljanja v svoji samoti.

Po oddihu v Erjavčevi koči se dolgo razgledujem po okolici. Beli razbiti grebeni in grabni in sive stene. Gorska pokrajina — kakor neskončna. Kakor Grenlandija, tista velika bela tišina, pomislim. Ali vsaj podobna Grenlandiji, otočni deželi na Arktiki. Deželi polarnega ledu, ki jo opisuje v svojem knjižnem prvencu trboveljski alpinist Janez Bizjak.

Ko z Borisom smučava spet proti Kranjski gori, ga povprašam, če je že prebral Bizjakovo knjigo. Dobil sem jo za darilo, mi pove in doda, da je bilo prijetno jo prebirati. Kasneje še pove, da so se mu ob tej knjigi odprli novi, doslej neznan vidiki gornjskih razsežnosti in ustvarjalnosti, da je dopolnil svoj pogled v širok spekter svetovnega alpinizma, ki mu je s te — grenlandske — strani, bil doslej popolnoma neznan. In ravno v tej trditvi — razmišljam kasneje — se skriva in je moč najti bistveno poslanstvo in tudi namen, sporočilo, knjige Janeza Bizjaka »Gore pod polnočnim soncem«. Da so aktivni udeleženci in opazovalci dogajanja v gorništvu, planinstvu, alpinizmu in plezalstvu, kakor vsi ostali na Slovenskem, ki jih ta dejavnost kot športna in duhovna zvrst zanima, s to edicijo spoznali Grenlandijo ali vsaj del te dežele na njeni vzhodni obali, v bogati tekstovno-slikovni obliki. Spoznali življenje tamkajšnjih prebivalcev Eskimov, vpliv predvsem evropske civilizacije na njihovo osnovno prvobitnost in srečno preprostost, kakor seveda in, ne nazadnje, delovanje raziskovalcev, znanstvenikov in predvsem alpinistov na tem velikanskem otoku. Na ozemlju, kakor so zapisali poleg Bizjaka še mnogi drugi, ki bo še generacijam nudilo prvenstveno osvajanje novega sveta, gora in sten.

Janez Bizjak je bil na Grenlandiji dvakrat: 1978 kot vodja Zasavske odprave, prve slovenske odprave v te gore in l. 1980 kot član Mariborske odprave. Slovencem sta nam ti odpravi znani, prav tako še Domžalska l. 1981. Vse tri odprave so delovale na vzhodni obali otoka, na območju ledenika »Kong Christian 1 X. S Land«, v bližini večjega naselja z letališčem Angmagssalika. Vse tri odprave najdemo opisane v Bizjakovi knjigi. V isti knjigi pa so še podatki o prvi jugoslovanski od-

pravi na Grenlandijo, o uspešni Hrvatski odpravi l. 1971 na Ingosfjeld, imenovan tudi »grenlandski Eiger«, do hrvatskega vzpona navkljub mnogim poskusom še neosvojeni vrh. O tem vendarle velikem dejanju naših bratskih sosedov mediji javnega obveščanja niso obširno poročali, zato pa o naših treh slovenskih odpravah vemo dovolj. Vse, bi lahko rekli. Spomnimo se samo na branje o doživetjih na Grenlandiji, ki so jih v Planinskem vestniku priobčili posamezni člani odprav.

ln sedaj je tu Bizjakova knjiga »Gore pod polnočnim soncem«, s podnaslovom »Kalaalit Nunaat — Grenlandija«, ki jo je v zbirki Domače in tuje gore, lansko leto izdala Založba Obzorja iz Maribora kot 22. edicijo te zbirke. Delo nam poglobljevano oriše vso našo dejavnost pri odkrivanju novega in neznanega na Grenlandiji. Nam pove o tej slikoviti deželi Eskimov, ki smo si jo znali predstavljati le kot velika večno zasnežena prostranstva, kot deželo iglujev, pasjih vpreg in v debele kože ogetih ljudi, še kaj več. Slednje — kaj več — najdemo v uvodnem, prvem delu knjige, naslovljenim »Grenlandske gore«. Geografsko, v obrisih, ki vsebujejo najosnovnejše podatke in pojme, spoznamo to deželo, ta otok, to skrito zemljo sredi Arktike, ki se nikoli ne odtaja.

Janez Bizjak nam jo predstavi pod posameznimi podnaslovi: Nekaj skic za geografski portret dežele, Gore pod polnočnim soncem, Severna Grenlandija... V nadaljevanju, v drugem delu knjige, se Bizjak razpiše o Eskimih; obrazilih in maskah pod polnočnim soncem, kakor jih je slikovito in zgovorno označil. Spoznamo marsikaj, že kar mnogo, o teh ljudeh. O njihovi hrani, oblačenju, bivališčih, o njihovem — eskimskem — načinu življenja, o njihovih navadah, običajih, verovanjih, strasteh, strahovih in čudenjih. Tudi o njihovem prijateljstvu do belega človeka, o njihovem pojmovanju in sprejemanju civilizacije in njenih dobrin in o posledicah prekomernega uživanja alkohola, tega zla in luksusa moderne dobe, ki se je že kar močno pretirano udomačilo v tej prelestni arktični pokrajini.

Tretji del knjige, pravzaprav jedro vsega dela, je tisti in takšen, da ga bralec, ko vsebino knjige spozna že pri prvem prelistavanju, kar nekam težko dočaka. To je obširen zapis o Zasavski odpravi, ki ga je avtor ilustrativno naslovil »Nepozabna pustolovščina Kalaalit Nunaat — Grenlandija 1978«. Pripoved se začne na koncu. Ali tik pred zaključkom odprave. Takrat, ko so se fantje po štirih tednih vrnili iz polarne neskončnosti. Vrnili v svet običajnega in vsakdanjega življenja, v civilizacijo na zahodni obali Grenlandije, na letališče Sondre Stromfjord. Naj za ponazoritev citiram nekaj stavkov iz knji-

ge: »Pišem zadnji list v svojem grenlandskem dnevniku. Veliko se je zgodilo v zadnjem mesecu. Naša pot po neznanih krajih onkraj polarnega kroga, postaja preteklost. Nepozabna in neponovljiva preteklost...« V nadaljevanju, potem, se tok pisanja spet preusmeri na začetke odprave, na tiste začetke, ki so ponavadi najbolj mučni, dolgotrajni, nerodni in celo negotovi in jih razumemo pod pojmom — priprave. ln sedaj in nato, ko je vse uvodno in potrebno povedano, smo končno na prizorišču glavnega dogajanja — na Grenlandiji. Na snežnih puščavah, med gorami ne pretiranih višin in visokih sten, a izredno slikovitih in lepih podob. Med granitnimi vršaci koničastih vršnih ostric in razbitih grebenov, a tudi bolj umirjenih, bolj zaobljenih in kopastih oblik. Med gorami, katerih podnožja, grabni in žlebovi in položnejše stene so večno obdani z ledom in snegom. Med gorami, ki so večinoma takšne, kot so naše domače pozimi, kakor sem ugotavljal in primerjal na Vršiču.

Zasavska odprava se je na pot po Grenlandiji odpravila na resnično klasični način (pionirske oblike, bi lahko mirno trdili, ki jo najverjetneje uporablja le še malo grenlandskih odprav), to je z ladjo do izhodiščnega zaliva — fjorda in nato naprej v notranjost dežele le s sanmi (brez pasje vprege, ker so jo odpravi preprečile neugodne snežne razmere) in nahrbtniki (krošnjami). Brez zaledja, odvisni in soodvisni le od sebe in med seboj. Čeprav takšna odprava klasičnega tipa, ko se morajo njeni člani ukvarjati z dolgotrajnim zamudnim transportom, ne more biti ravno vrhunska po številu osvojenih vrhov in preplezanih sten, pa vendarle udeležencem ponuja in daje popolno doživetje novega neznanega sveta, kar jo kot tako vsekakor na neki način poudarja in postavlja pred drugimi tovrstnimi posegi na Grenlandiji — v ospredje. V ospredje v načinu pristopa: v avanturizmu in pustolovščini, saj večina današnjih — modernih — odprav v tamkajšnje gore (tudi obe naslednji slovenski), vsaj deloma uporabi za prevoz svojih članov in opreme v notranjost ledene dežele, do vznožja željenih gora, helikopter. Tak način potovanja (pristopa), jim omogoči nato bolj masovno in dlje trajajoče plezanje, za popolno doživetje Grenlandije pa so prikrajšani. Za doživetje, kot so ga bili deležni Zasavci.

Janez Bizjak prizadeto in doživeto, prežet z nepozabnimi spomini, razvršča pred bralca dogajanja na njegovi odpravi. Kronološko, tako kot se je vse skupaj dogajalo. Od prvega stika z Grenlandijo in Eskimi do srečanja z optično varljivimi razdaljami belih snežnih puščav, do prvih osvojenih vrhov. Tekoče in vseskozi do-

volj zanimivo napisan tekst nas sooča z vsemi podrobnostmi, z veseljem, trpljenjem, tveganjem, razočaranjem, strahom in skrbjo. Z vsem, kar je običajno za sopotnika takšne odprave.

Srečali smo se, planinski prijatelji, nekaj dni, preden sem se lotil tega pisanja, v prijetno hrupnem baru Platana v stari Ljubljani. Sproščeno, ob kozarcih brizganca, smo »dali skoz« nekaj politike, smučanja in košarke in — nazadnje — lastnega »gorolazenja«. Pa me je zanimalo in sem povprašal, kaj sogovorniki mislijo o naših odpravah na Grenlandijo. O tem, kar nam sporoča Janez Bizjak v svoji knjigi »Gore pod polnočnim soncem«. Vsekakor — smo ugotavljali — dobro branje, ki ga je izpod peresa slovenskega alpinista, v zadnjem času kar nekam manjkalo. Berilo, ki mora postati obvezno čtivo vsakega slovenskega alpinista in planinca. Bili smo si enotni: Odprava, kakršno so izpeljali Zasavci, to je tisto — res »ta pravo«. Tisto, kar si močno žele mnogi od nas, pa nam verjetno nikoli ne bo dano doživeti v tako popolni obliki in slogu, kot je razvidno iz Bizjakove knjige. In še — smo razglabljali naprej — imajo klasične odprave mnoge varnostne prednosti pred »helikopterskimi«. Že zaradi občutka popolne odvisnosti od samega sebe, od lastnih moči, od prijateljev, iznajdljivosti, sposobnosti in spretnosti, ko se popolnoma zavedaš vseskozi navzočega dejstva: Kamor si šel sam, od tam se boš moral sam vrniti. Čeprav je v takem primeru plezanja manj. Vsi smo namreč dobro vedeli za težave domžalske odprave (glede na te težave, prihaja med ljudmi tudi do takšnih, prej opisanih razglabljanj, sicer jih sploh ne bi bilo), ki je bila popolnoma odvisna od helikopterja in je morala po svojem izredno uspešnem plezalnem zaključku dolgih devet dni čakati na prevoz. Nobeden si ne želi doživljati takšne ali podobne psihične travme (v tem primeru sicer zgolj le naključne), karkršne so bili prisiljeni deležni domžalski alpinisti, ko niso vedeli, da helikopter zaradi neurja ni mogel do njih.

Tretji del knjige je bogata kronika skupine navdušencev srečanja z neznanim. Doživetje v mesecu dni, ki ga je opisal sicer le eden, a je med vrsticami zaslediti duše in hotenja vseh. Napisano je lahko tudi kot dokument, a ga ne smemo tako jemati (le v arhivski osnovi morda!). Napisano je izliv sreče, je izliv srčnih hotenj in — potreb. So misli, prenesene v besede in stavke. So poglavja, ki so morala najti svoj prostor na papirju in pošteno in nesebično prodreti med bralce, v množico. Na Grenlandiji so slovenska imena. Imena, ki bodo vpisana na zemljevid. Imena gora: Zasavje fjeld, Glažuta, Slovenija,

Zagorje fjeld, Trbovlje fjeld . . . , na katere so prvi priplezali Zasavci in jim je bila pravica poimenovanja dana. Čeprav je teh gora malo, so le drobec na velikanski Grenlandiji, pa tudi takšen prodor majhnega sloveskega naroda v svet lahko veliko pomeni in nam je v ponos.

»Po dveh letih spet arktičnim goram nasproti,« je zapisal Janez Bizjak v uvodu v četrti del knjige. Kot je zaslediti iz vrstic, se je na Grenlandijo moral vrniti. Tamkajšne gore so ga spremljale kot osebni izziv in potreba. Ali kakor je povedal na samem začetku knjige (»Bralcu« ga je naslovil), ko pravi, da se je v drugo z Mariborčani napotil tja kot alpinist, ki se z velikimi pričakovanji vrača po poteh nepozabne avanture dve leti poprej. Se ponovno predal mamljivemu vabilu daljnih gora pod polnočnim soncem. Brez pretiranega razmišljanja o smiselnosti in potrebnosti (kot to rada počne potrošniška ihta, ki v boju za material čestokrat pozablja na še drugačno zadoščenje svoje duše, zato vse bolj revne). Grenlandija je postala del njegovega in del njihovega življenja, ki so iz te dežele odhajali bogati in z resničnimi, drugačnimi, pravnimi, nepokvarjenimi pogledi na življenje z vsemi radostmi in slabostmi. Ki so se (na grenlandskih ali katerihkoli drugih gorah naučili ceniti življenje, smisel v bivanju.

»Mariborski« del knjige je krajši od »zasavskega«, a vseeno še vedno obširen in izpoveden, da o tej odpravi izvemo dovolj. Več ni potrebno. Štajerski alpinisti so šli na pot proti goram s helikopterjem, kar jim je omogočilo delovati globlje v notranjosti Grenlandije. Vrniti so se, po mesecu dni, nameravali na klasičen način. Vendar — naleteli so na nepričakovano oviro: Sani in težke krošnje, so bile zaradi slabo prehodnega terena neuporabne. Odločili so se, da bo šel do morja le del lahko opremljenih članov odprave in bodo poslali nato po ostale helikopter. Nerodna situacija, iz katere so se uspeli rešiti po resnično neverjetno golem nakučju. Pilot helikopterja je pri njih pozabil nahrbtnik z opremo, pa jih je kasneje obiskal tudi zaradi tega in jim obenem obljubil prevoz nazaj.

Štajerski alpinisti so na Grenlandiji uspeli preplezati vrsto težavnih prvenstvenih smeri in se povzpeli na še neosvojene vrhove (Osterman fjeld, Edvard fjeld . . .) Bizjak je poleg pisanja o plezanju, precej vrstic v knjigi namenil opisovanju vzdušja v bazi. Vemo, da so Štajerci veseli in glasni ljudje in te njihove vrline so krepko prišle do izraza tudi sredi polarnega ledu in Janez jih je uspel izvrstno prenesti na papir in anekdotsko in humorno prikrojiti. To so opisovanja njihovih prijateljskih prepirov in vsakodnevnih pogovorov, zapisa-

nih v pristnem štajerskem narečju. Opisani so še tesnobni trenutki zadnjih dni pred vrnitvijo, ure čakanja in duševne pobitosti, ko se je nazadnje vse lepo in srečno končalo.

»SOS na ledeniku K. 1. V. Steenstrups Nordre Brae«, je naslovljen peti del knjige, označen kot poseben dodatek in se bere kot komentar, kot nekakšno razmišljanje o najuspešnejši slovenski odpravi na Grenlandijo, o Domžalski odpravi. O tej odpravi sem v tem zapisu že spregovoril, zato samo nekaj kratkih citatov iz knjige. Bizjak: »Doživetje domžalskih alpinistov in dosežki, ki so jih prigarali, zaslužijo posebno knjigo. Njihovi uspehi in izkušnje so tako veliki, da se lahko brez zadrege merijo in vzporejajo z najuspešnejšimi odpravami, ki so kdaj obiskale Grenlandijo.« Zdravnik odprave, Veselko, ko so dolge dneve zaman čakali na helikopter: »Vsakdo si je v mislih risal konec. Bodo doživeli srečen razplet ali pa bodo tragično pomrli in primrzili na robu Notranjega ledu?« Član odprave Štebe, potem, ko so le zaslišali ropot helikopterja: »Šele tedaj sem doumel stavek, ki sem ga nekje prebral: »Na Grenlandiji je uspešna vsaka odprava, ki se ji posreči priti nazaj!«

Mnogo neznanih piramid na Grenlandiji, je ob obisku Domžalčanov dobilo svoja imena. Nekaj teh imen: Jugoslavija fjeld, Domžale fjeld, Induplati fjeld, Delo fjeld, Tjaša fjeld, Trzin fjeld, Dvojni vrh, Medo... Tudi ledeniki pod temi vrhovi dobe slovenska imena: Slovenski, Triglavski, Gorenjski in Savski.

O šestem delu knjige samo naslov, ki je dovolj jasen in zgovoren: »Zgodovinski oris, raziskovanje, alpinistične ekspedicije.« Sedmi, zadnji del knjige, opremljen s podrobnim zemljevidom Grenlandije, na katerem je s krogom označeno delovanje naših odprav, je tisti važni, potrebni in običajni del takšnih edicij, ki ne sme manjkati. To je: »Kronika jugoslovanskih grenlandskih odprav.«

Bizjakov slog pisanja je jasen, nikjer natrpan s preutrudljivo zamotanimi stavki ali za marsikoga nerazumljivi tujkami. Knjiga »Gore pod polnočnim soncem«, je takšna, da jo moraš prebrati, kot radi porečemo — v enem zamahu. Naj opozorim še na avtorjeva razmišljanja, razglabljanja o alpinizmu, o vseh obrobnih dogajanjih in momentih o tej dejavnosti. Na opisovanja likov njegovih prijateljev alpinistov, na opisovanja svojih stisk in stisk tovarišev na grenlandskih odpravah. In še nekaj o fotografijah — barvnih in črnbelih — ki so jih posneli posamezni člani vseh treh odprav. Med tistim, prej opisanem pogovoru v baru Platana, je prijatelj dejal: »Če si v Bizjakovi knjigi

ogledaš samo fotografije, če tekst zane-mariš, boš o Grenlandiji zvedel veliko. Ne samo veliko — mnogo!«

Milan Vošank

ALPINISTIČNI RAZGLEDI št. 15/1982

Tokrat že naslovnica opozarja na eno pomembnejših, če že ne na osrednjo temo 15. številke AR, na informativen in hkrati berljiv zapis o slovenski ženski alpinistični odpravi v Pamir. Zapisala ga je voditeljica odprave, Marička Frantar. Sedem od osmih članih odprave je med drugim osvojilo najvišji vrh Sovjetske zveze, s tem sedemkrat popravilo doslejšnji jugoslovanski ženski višinski rekord, ta sedmorica pa je bila hkrati tudi prva povsem ženska ekipa, ki je osvojila Pik Komunizma. Ko Frantarjeva razmišlja o pomenu te odprave, pravi, da je uspeh v tem, da ima sedaj tudi Jugoslavija žensko alpinistično ekipo, ki se lahko sama odpravi v najvišje predele sveta, predvsem pa, zaključuje, ima čisto ženska odprava svoj čar tudi v tem, da v njej ni tiste resnobe in tekmovalnega duha kot pri moških.

Sicer pa bralni del te številke AR z uvodnikom pričanja Bine Mlač, ki je tudi avtor naslednjega prispevka, petnajstega nadaljevanja o velikih pionirskih alpinizma. Tokrat je to sloviti in nepozabni »snežni mož« Willo (Wilhelm) Welzenbach, ki ga je, 34-letnega, dohitela smrt na deviškem grebenu usodne nemške gore, himalajskega velikana Nanga Parbat. Zelo zanimiv, polemičen, vendar dobronameren je prispevek Dušana Vodeba, ki s svojimi izkušnjami dopolnjuje razmišljanja o imenoslovju v naših Julijcih, z izkušnjami, strnjenimi v pismu, poslanemu Franciju Savencu, nanašajočimi se predvsem za imenoslovje v Triglavski severni steni. Nekaj kupljenih in nekaj pridelanih misli pa tokrat objavlja Nejc Zaplotnik, namenjene pa so predvsem tistim, ki jih поблиže zanimajo vprašanja solo vzponov in nasploh samohodstva. Potem je tu ponovno Bine Mlač s šestim nadaljevanjem spisa o zgodovini osvajanj Grandes Jorasses, Slobodan Žalica pa nadaljuje informativni zapis o velikih stenah v Bosni in Hercegovini. Tokrat sta to Prenj in Izgorjela Gruda.

Jani Bele piše o Slovenskem alpinističnem smučarskem prvenstvu za leto 1982, Peter Markič in Andrej Štremfelj poročata o taboru ENSA v Dauphineji, ki je bil prav tako lani, Ines Božič pa piše o mednarodnem srečanju alpinistk (RHM), ki je bilo lani pod Civetto v Dolomitih. Tu je potem eno poročilo in sicer Bojana Leskoška in Lidije Painkiher o lanskeoletnem tekmovanju v skalolazenju v ČSSR. Na koncu pa Franci Savenc nadaljuje z napatki za opisovanje alpinističnih tur (4. del), Peter Markič objavlja svoje psihološke poglede na izbor kandidatov za odpravo Lotse 81, Vlado Zlatko Gantar pa bralcem AR posreduje nekaj plezalno-tehničnih zanimivosti iz ZDA (reševanje soplezalca iz previsne stene; spuščanje z vrvjo na cepinu). Slednjič bi bilo skoraj odveč ponovno, tako kot pri vseh doslejšnjih številkah, opozoriti na obvezne skice in opise novih smeri pri nas in v tujini, seveda tistih, ki so delo naših alpinistov.

M. Košir

3. ŠT. BILTENA TRIGLAV (SLOVENSKEGA SPD V ŠVICI)

V uredništvo so nam planinci, ki se združujejo v okviru zdaj že znanega in popularnega planinskega društva Triglav v Zürichu, Švica, poslali novo številko njihovega biltena. V njem objavljajo vse tisto, kar je potrebno, da zvedo njihovi člani o delu tega društva in o letošnjih načrtih. To je sicer že 9. številka »programa slovenskih društev v Švici«, kar zvezo iz uvodnika, ki ga je pripravil predsednik Metod Fik-

fak. Lani je bilo to društvo kar delavno. Poročilo navaja, da so organizirali proslavo ob Dnevu republike, pozabili niso na Dedka mraza, na Dan žena, organizirali pa so tudi 11. slovenski veleslalom na Hoch-Ybrigu. Na 11. slovenskem planinskem plesu je nastopila tudi njihova dramska skupina, godba na pihala in pa folklorna skupina. V sicer slabem vremenu so opravili turo na Wissigstock, v domovini pa so se srečali na Trški gori. Z domovino so stike še poglobili, saj sodelujejo z občino Ljubljana-Center. V nadaljevanju pa najdemo podrobnejše programe prireditev in izletov v letošnjem letu. V tem zvezku se s svojo dejavnostjo predstavlja tudi Slovensko društvo Soča, ki ima večji poudarek na srečanjih in na rekreativni dejavnosti, in pa Slovensko kegljaško društvo Slovenija RUTI. Poleg obvestil in drugega zanimivega gradiva, najdemo v tej številki tudi priložnostne sestavke in celo — pesem.

M. K.

TURISTIČNE OBJAVE 1/83

Glasilo Celjske turistične zveze, ki izhaja vsak 4. mesec, v 1. letošnji številki objavlja tudi nekaj planinskih informacij: Nova spominska pot ob spomenikih NOB — odprli so jo planinci iz Zreč in sicer 12. 10. lani ob občinskem prazniku. Na voljo je dnevnik. Pot je dolga 110 km, obsega pa 22 kontrolnih točk. Daljše poročilo Savinjskega MDO nas obvešča o delu tega odbora. Kot kratke novice pa so — Alpinistični vodnik naših gora (Planinska založba: Tone Glonar — Alpinistični vodnik Logarske doline, Matkovega kota in Peči); 90 let SPD in Izleti PD Celje. Spomnili pa so se tudi s kratkim sestavkom 70-letnice prof. T. Orla. Turistične objave so tiskane v ciklostilu in so vsebinsko izredno skrbno urejene.

BILTEN PLANINSKE ZVEZE SRBIJE 1/83

Letos mineva 80 let, odkar so člani Srbskega planinskega društva opravili svoj prvi izlet na Rtanj. Bilo je to leta 1903. Letos bodo ta izlet ponovili in sicer 18. in 19. junija. Vabilo za udeležence predstavlja uvodni članek tega biltena. V nadaljevanju pa lahko beremo: v Kotičku za transverzale vabilo PD Kamenjak za udeležbo na akciji »Osvajamo gorske vrhove za nagrado gore«, na kratko izvemo o sekciji transverzalec v Novem Sadu, predstavljajo nam niško transverzalo, ki jo sestavlja 13 kontrolnih točk. Orientacijsko tekmovanje za prvenstvo Srbije bo konec junija (25. in 26. 6.). PZJ so sprejeli v mednarodno organizacijo za orientacijska tekmovanja — IOF.

DR. PIERO ROSSI — V SPOMIN

Iz Belluna v Italiji so nam sporočili žalostno novico, da je 29. januarja 1983 nepričakovano in veliko prezgodaj umrl dr. Piero Rossi.

Slovenski planinci se ga bomo vedno prijazno spominjali kot velikega in iskrenega občudovalca naših Julijskih Alp. Napisal je (1973) v italijanščini — ob pomoči Stanka Gilića z Reke — lep vodnik »Escursioni nelle Alpi Giulie Orientali« in z njim pokazal pot mnogim italijanskim planincem v naše gore. Dosledno in nadvse pravično v vodniku spoštuje vsa naša slovenska imena, v uvodu pa je tudi kratek dvojezični slovarček običajnih pozdravov, vprašanj in fraz, ki pridejo v poštev pri planinskih izletih. Vodnik je opremil z zelo lepimi posnetki naših najznačilnejših gora z vrisanimi potmi in grebensko karto.

Znan je tudi njegov vodnik »Alta via delle Dolomiti« (1971).

TRENTO '83

31. filmski festival planinskega in raziskovalnega filma v mestu Trentu bo letos potekal med 1. in 7. majem. V Teatro Sociale in v Kinu Dolomiti se bo spet zvrstila bera s svetovnega filmskega področja, ki obravnava alpinistično, planinsko, raziskovalno, naravovarstveno in jamarsko tematiko. Pozoren pa je tudi do takih filmskih stvaritev, ki obravnavajo človeka v gorskem svetu, njegove navade, običaje, gospodarstvo, kulturo na splošno. Filmi se bodo tudi tokrat lahko potegovali za tele nagrade:

— Velika nagrada mesta Trenta — Zlati encian,

— Srebrni encian za najboljši gorski film,
— Srebrni encian za najboljši alpinistični film,

— Srebrni encian za najboljši dokumentarni film o alpinizmu,

— Srebrni encian za najboljši raziskovalni film,

— Srebrni encian za najboljši jamarski film,

— Plaketo »Trofeja narodov« za najboljšo državo — udeleženko na tem festivalu.

Predvidena pa je tudi posebna nagrada — ARGEALP (Delavska skupnost na alpskem področju). Dobil jo bo film, ki bo najbolje od vseh obdelal planinsko ali raziskovalno temo s področja naslednjih regij: Bayern, Graubünden, Lombardija, Salzburg, Južna Tirolska, Tirolska, Trentino in Vorarlberg. Posebno letošnjega festivala je, da so v program prvič uvrstili tudi tako imenovane videokasete. Kot vselej doslej bodo

tudi tokrat nagradili najboljši planinski film, ki obravnava temo, ustrezno programski usmeritvi CAI. To je nagrada »Maria Bella«.

M. K.

VZHODNONEMŠKO VIDENJE ŠVICARSKEGA KAPITALIZMA KUPČIJE Z MATTERHORNOM

Švicarska vas Zermatt leži ob vznožju 29 štiritisočakov. Najznamenitejši med njimi in hkrati najlepša gora v Alpah je 4478 metrov visoki Matterhorn, ki pa so ga seveda tudi najbolj izkoristili v trgovskem smislu.

Zermatt je bil še na prelomu stoletij težko dostopna in revna vasica. Prvi se je leta 1865 povzpel na Matterhorn Anglež Edward Whymper. Vendar je bil to dogodek, ki je sprožil plaz navdušenja le med planinci, kajti gorskim kmetom vse to ni prineslo niti beliča več kot prej. Denar je začel pritekati v Zermatt šele sto let pozneje, takrat so namreč začeli urejati na ledeniku Theodul poletno smučišče. Po visokogorski planoti Rosa so v višini 3000 do 3800 metrov razpeljali osem sedežnic v skupni dolžini 12 km. Do vrha malega Matterhorna (3820 m) so speljali najvišje ležečo gondolsko žičnico v Evropi. Toda domačini od vsega tega niso imeli kaj prida koristi, čeprav so sicer dokaj ugodno prodali nekaj svojih visokogorskih pašnikov. Domala vso smetano so pobrale švicarske banke, zavarovalnice, trgovci z nepremičninami in hotelirji.

Ob dober kilometer dolgi vaški cesti je v Zermattu nastalo trgovsko in zabaviščno središče v kakovosti pariškega Champs Elysées. Vsega je danes v Zermattu več kot sto hotelov s 6100 posteljami in nadaljnjimi 10 000 posteljami v dobro opremljenih počitniških hišah. Poleg številnih bančnih lokalov, draguljarn, samopostrežnic in vseh mogočih gostinskih lokalov, premore ta visokogorski kraj tudi 16 igrišč za tenis, 11 pokritih kopališč in 26 nočnih barov. Tu je seveda tudi sedež »Air-Zermatt«, ki ponuja petičnežem helikopterske polete okoli Matterhorna in izlete na ledenik. Seveda deluje tu tudi 200 smučarskih učiteljev in 60 diplomiranih gorskih vodnikov, ki za dober denar ponujajo svoje usluge. Za primer: v Zermattu si je mogoče kupiti počitniško stanovanje za okroglega pol milijona švicarskih frankov! To pa še niti ni tako hudo, če pomislimo, da velja kvadratni meter zazidljivega zemljišča, ki omogoča pogled na Matterhorn, že več kot 20 000 švicarskih frankov. Zaradi gospodarske recesije, ki je zajela v zadnjem času tudi Švico, se je življenje v Zermattu malce umirilo, toda trdni de-

narci se še naprej dovolj obilno pretakajo po tem sicer čudovitem gorskem svetu. (Povzetek po sestavku H. G. Lichtenbergerja v vzhodnonemški planinski reviji »Der Tourist«, 1/83.)

M. A.

porom. Zelo pomembna je tudi tokrat ponovno potrjena ugotovitev, da je treba na vseh himalajskih podvigih obilno uživati tekočine.

M. A.

(Der Tourist, 1/83)

VIŠINSKA BOLEZEN

Temeljiti zdravniški pregledi dvestotih udeležencev himalajskih odprav, te so opravili v 4200 metrov visoko ležeči šerpovski vasi Feriče v Nepal, so glede splošnih simptomov višinske bolezni dali naslednje ugotovitve:

Več kot 50% vseh pregledanih je imelo hude glavobole, pri nadaljnjih 43% pa so zdravniki ugotovili občasno slabo počutje, nespečnost in pomanjkanje apetita. Kar 17% izmed vseh pregledanih ni moglo nadaljevati poti zaradi želodčnih težav, bruhanja, težav z dihanjem, splošne slabosti in omotičnosti. Le 35% se jih je počutilo dobro. Odstotek tistih, pri katerih so se pojavila znamenja višinske bolezni, je bil občutno višji, če so si s poletom od Katmanduja do Lukle skrajšali in olajšali dostop. Tako so ti zdravniški pregledi znova potrdili, da je mogoče višinsko bolezen znatno omiliti ali sploh preprečiti le z dobro kondicijo in počasno višinsko aklimatizacijo, pri čemer se je treba izogibati skrajnim na-

HOTELSKE TEŽAVE V HIMALAJI

Zadnji računi so pokazali, da je bila gradnja slovitega »Everest-View« hotela, ki so ga bili zgradili na visoki planoti med himalajskima orjakoma Čo Ojujem in Makalujem, kljub visokim pričakovanjem, pravicata finančna polomija. Hotel je v letu 1972 dogradila japonsko-nepalska družba, vendar posebno veliko gostov vse do zdaj ni bilo. Vzrok za to bi bilo mogoče najti tudi v vrtoglavi višini hotelskih cen, toda tudi v izjemni višinski legi. Za neprivajene nižinske goste namreč lahko pomeni višina 3900 metrov že kar precej težav. Poleg tega tudi kraljevska nepalska letalska družba ni preveč redna in zanesljiva pri dovozu in odvozu gostov. Zdaj si prizadevajo, da bi vsaj do leta 1984 dobili dovoljenje za obratovanje lastnega letala vrste Pilatus. Do takrat pa kaže hotelski družbi kaj slabo, saj je sam hotel že kar hudo zapuščen in zanemarjen in ga bo treba zato skoraj v celoti obnoviti. (Der Tourist, 1/83)

M. A.

POKLJUŠKE SMREKE

Manko Golar

V vrheh pokljuških se smrek
sonce v sinjini iskri.
Nad njimi oblaki,
z vetrom pretkani,
v daljave hite.
In vse naokrog
je polno toplih luči.

V zeleni tišini
macesen molči.
Na vejicah smreke in bora
se sanje poldneva
zibljejo v vetru.
Vsa bela je skala ob poti,
ki vodi v sinje višine
med brate oblake.

Prečudne in tople tišine,
napite vonjave
pokljuških posek
v dolino teko
kot biseri rek.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, 61000 LJUBLJANA, DVORŽAKOVA 9,

Vam nudi

<i>Zemljevide:</i>	1. Julijske Alpe — Bohinj 1 : 20 000 (1981)	100,00
	2. Julijske Alpe — Triglav 1 : 20 000 (1981)	100,00
	3. Julijske Alpe — vzhodni dela 1 : 50 000 (1981)	100,00
	4. Julijske Alpe — zahodni del 1 : 50 000	v tisku
	5. Karavanke 1 : 50 000 (1980)	120,00
	6. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (1979)	60,00
	7. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (stari)	7,00
	8. Polhograjsko hribovje 1 : 50 000 (1977)	60,00
	9. Pohorje — vzhodni del 1 : 50 000 (1975)	18,00
	10. Kozjak 1 : 50 000 (1976)	25,00
	11. Panoramska karta Gorenjske	v tisku
	12. Škofjeloško hribovje 1 : 40 000 (1981)	100,00
	13. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000, z Obirjem in Peco	130,00
	14. Zemljevid — pregledna karta občine Sevnica — planinska izdaja	100,00
	15. Zemljevid — pregledna karta občine Litija — planinska izdaja	100,00
<i>Planinske vodnike:</i>	1. Julijske Alpe (1978)	100,00
	2. Karavanke, 2. popravljena izdaja	v tisku
	3. Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	120,00
	4. Po gorah severovzhodne Slovenije (1980)	240,00
	5. Blegoš (1980)	70,00
	6. Lubnik (1977)	70,00
	7. Ratitovec (1978)	70,00
	8. Po planinski poti SPD Trst	75,00
	9. Šmarna gora, vodnik (1981)	50,00
	10. Bil sem na Triglavu	v tisku
	11. Solčava — 1982	200,00
	12. Planine Hrvatske	350,00
	13. Kamniške in Savinjske Alpe, 3. popravljena izdaja (1982)	350,00
<i>Vodnike in dnevnike po veznih poteh:</i>	1. Slovenska planinska pot (1979)	130,00
	Dnevnik	60,00
	2. Od Drave do Jadrana — E 6 YU	v tisku
	3. Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije (1980)	150,00
	Dnevnik	25,00
	4. Notranjska planinska pot (1977)	40,00
	5. Loška planinska pot (1973)	30,00
	6. Ljubljanska mladinska pot	v tisku
	7. Gorenjska partizanska pot	40,00
	8. Bohinjska planinska pot (1978)	40,00
	9. Jezerska planinska pot (1980)	50,00
	10. Vodnik po poti NOB — Domžale (1980)	50,00
	11. Vodnik po Badjurovi krožni poti (1974)	40,00
	Dnevnik	20,00
	12. Šaleška planinska pot (1974)	40,00
	Dnevnik	20,00
	13. Savinjska planinska pot (1980) — dnevnik	20,00
	14. Bratska planinska pot Ljubljana—Zagreb	30,00
	15. Dnevnik Pomurske poti	30,00
	16. Transverzala PDŽ Jugoslavije (1980)	70,00
17. Kranjski vrhovi	60,00	
18. Dnevnik Koroške mladinske poti	65,00	
19. Idrijsko-cerkljanska planinska pot	50,00	
20. Planinarski put po Ravnoj gori — Z. Smerke	150,00	
<i>Alpinistične in druge vodnike:</i>	1. Bohinjske stene — plezalni vodnik	40,00
	2. Alpinistična odprava občine Domžale	60,00
	3. Ravenska Kočna (1977)	125,00
	4. Paklenica	v tisku
	5. Logarska dolina, Matkov kot, Peči	200,00
	6. Kogel 2094 m, plezalni vzponi	100,00
	7. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1979) — trijezičen	90,00
	8. Naš alpinizem (ponatis)	550,00
<i>Vodnike v tujih jezikih:</i>	1. Die Slowenische Berg — Transverzale, 2. popravljena izdaja (1979)	70,00
	2. Triglav — ein kurzer Führer	120,00
	3. How To Climb Triglav (1979)	70,00
	4. Triglav, v angleščini (1975)	5,00
	5. Triglav, v italijanščini (1975)	5,00
	6. Priloga za vodnik po E 6 YU, v nemščini	30,00
	7. Paklenica 1982 (v nem., angl., ital. in francoščini)	110,00
	8. Ravenska Kočna — Kletterführer (1978)	190,00
	9. Escursioni nelle Alpi Giulie Orientali (1973)	105,00
	10. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1978), slovensko-nemško-italijanski	90,00
11. Zaščitena območja — Naturschutzgebiete-Zone Protette	300,00	

<i>Vzgojno literaturo:</i>	1. Alpinistična šola I	v tisku
	2. Planinska šola (1980)	60,00
	3. Igre — taborniški priručnik	80,00
	4. Pravilnik o planinskem vodniku (1980)	25,00
	5. Oris zgodovine planinstva (1978)	35,00
	6. Jakob Aljaž (1980)	50,00
	7. Dr. Henrik Tuma (1976)	25,00
	8. Pesmi z gora	v tisku
	9. Nevarnosti v gorah (1978)	60,00
	10. Pozor, plaz	30,00
	11. Prehrana v gorah (1978)	40,00
	12. Vremenoslovje za planince (1978)	30,00
	13. Dnevnik ciciban-planinec	14,00
	14. Dnevnik pionir-planinec	24,00
	15. Alpska flora (1980)	460,00
	16. Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	65,00
	17. Zaščiten območja	300,00
	18. Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti	70,00
	19. Hoja in plezanje	v tisku
	20. Narava v gorskem svetu — II. dopol. izd. — 1982	200,00
	21. Orientacija — taborniški priručnik	250,00
<i>in druge edicije:</i>	1. Ni zmage brez tveganja	580,00
	2. Himalaja, rad te imam (1978)	445,00
	3. Everest (1979), R. Messner	450,00
	4. Pet stoletij Triglava	380,00
	5. Plakat »Triglav«	12,00
	6. Plakat — Triglav kliče	200,00
	7. Plakat — Škrlatica	80,00
	8. Grafika »Everest 79«	15,00
	9. Razgled s Triglava (1978)	40,00
	10. Razglednice s Triglava (1978)	20,00
	11. Everest (Tone Škarja)	800,00
	12. Življenje v naravi (1981)	800,00
	13. Trije Tominški planinci	100,00
	14. Gorska reševalna služba pri PZS — 1912—1982	200,00
	15. Triglavski prijatelji	40,00
	16. Lepa si, zemlja slovenska — J. Ravnik	950,00
	17. Slovenske gore — 1982	1900,00
<i>Znake, našitke:</i>	1. Planinska zveza Slovenije, našitek	25,00
	2. Planinska zveza Slovenije, samolepilni	5,00
	3. Gorska straža, GS, našitek	15,00
	4. Pionir-planinec, našitek	7,00
	5. Everest 79, samolepilni	10,00
	6. »stopalo«, našitek za odeje	5,00
<i>Značke:</i>	1. Triglav, ena iz serije treh	30,00
	2. Dan planincev 1975	15,00
	3. PZS 90 let SPD	50,00
	4. Planinska zveza Slovenije	15,00
	5. Planinska zveza Jugoslavije	15,00
	6. Slovensko planinsko društvo Gorica	20,00
	7. Everest 79	60,00
	8. XI. planinski tabor MDO Ljubljana 1981	20,00
	9. Gorska straža (za člane GS)	25,00
	10. GRS — 70 let	50,00
	11. Dan planincev 1982	20,00
	12. LHOTSE	20,00
	13. Obesek za ključce, Lhotse	50,00
<i>ter drugo blago:</i>	1. Zastava Planinske zveze Slovenije — velika	950,00
	2. Zastava Planinske zveze Slovenije — srednja	650,00
	3. Zastavice Planinske zveze Slovenije — male	70,00
	4. Vpisna knjiga za planinske postojanke	740,00
	5. Članske izkaznice	15,00
	6. Izkaznice GS	15,00
	7. Članska kartoteka	2,00
	8. Obrazec »Priznanje«	50,00
	9. Obrazec »Cenik za planinske postojanke«	25,00
	10. Obvezna navodila za planinske postojanke	5,00
11. Blok »Nakaznice za prenočišče«	40,00	

Rabat ob nakupu najmanj petih izvodov ene edicije oziroma dvajsetih kosov značk je 15%. Naročila sprejemamo tudi pisno (z naročilnico) ali po telefonu (061) 312 553 in pošljemo po povzetju.

Vse navedeno lahko kupite ob ponedeljkih med 14. in 18. uro, ob torkih, sredah, četrtnih in petkih pa med 8. in 12. uro.